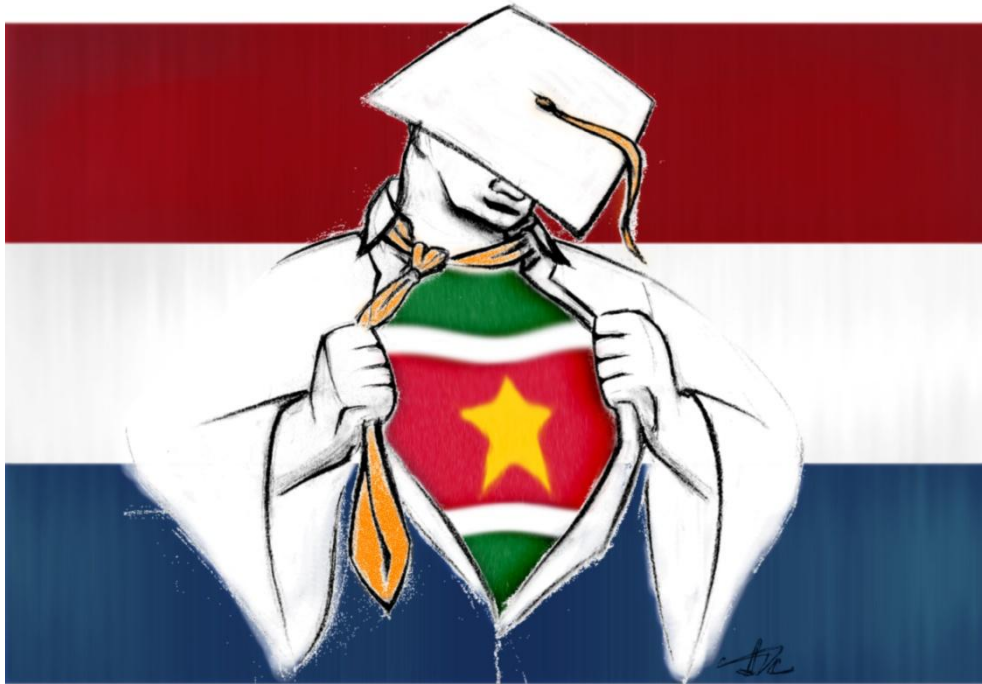

Van “Willer” naar “Doener”

*Kennismigratie van de Nederlandse Surinamer
naar Suriname*

Arti A. Ganeshie
Studentnummer: 269185

Masterthesis Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid
Erasmus Universiteit Rotterdam
Faculteit der Sociale Wetenschappen

Begeleidster: Dr. K. Rusinovic
Tweede beoordelaar: Dr. Th. Veld

Van “Willer” naar “Doener”

*Kennismigratie van de Nederlandse Surinamer
naar Suriname*

Illustratie: Asween Ganeshie (<http://www.dcthirteen.com>)

Arti A. Ganeshie – 269185

**Al worstelend,
met het land
vluchtte ik over de oceaan,**

**vast zit ik hier
op de grens van twee culturen,**

**huis en haard reeds verloren
wanneer de identiteit wegvliegt
los hiervan,**

**de hoed is groter dan het hoofd
tot wanneer zal hij het hoofd
bedekken.**

Rabin S. Baldewsingh

Voorwoord

Voor u ligt de thesis “*Van Willer naar Doener – Kennismigratie van de Nederlandse Surinamer naar Suriname*”. Deze thesis is geschreven in het kader van het afronden van de master Grootstedelijke vraagstukken en Beleid van de Sociologie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam.

Toen ik begon aan mijn master jaar, had ik de keuze uit twee opties: deelname aan een onderzoek van Prof. Godfried Engbersen of een eigen afstudeeronderzoek opzetten. Uiteraard voelde ik mij vereerd dat ik door Prof. Engbersen werd benaderd om deel uit te maken van zijn onderzoeksgroep, maar uiteindelijk dankte ik hiervoor. De reden hiervoor was dat dit naar alle waarschijnlijkheid mijn allerlaatste kans was om een onderzoek uit te voeren naar een onderwerp waar ikzelf heel erg veel interesse in had en waar ik zelf mijn onderzoek volledig naar wens kon uitvoeren.

Mijn ouders en grootouders zijn geboren in Suriname waardoor ik automatisch op zeer jonge leeftijd al in contact kwam met Suriname. Op 11-jarige leeftijd was ik op vakantie in Suriname, onderweg in de auto zag ik een stukje tropisch oerwoud waarop ik aan mijn vader vroeg: “Papa waarom hebben jullie dit alles achtergelaten – wijzend naar de mooie natuur – voor Nederland?”. Mijn vader antwoordde hierop: “Zodat jullie kans hadden op een goede toekomst”. Ik begreep wat mijn vader tegen mij zei, maar als 11-jarige kon ik het niet laten om te zeggen: “Jullie waren gek!”. Ik ben geboren in Nederland en ken Suriname grotendeels als vakantieland, desondanks voel ik mij bij aankomst in Suriname thuis. In gesprek met andere Nederlandse Surinamers hoor ik deze geluiden ook, met daarbij ook dat ze graag in Suriname zouden willen wonen. Door mijn interesse in het migratieonderwerp en mijn voorliefde voor Suriname, wist ik dat mijn thesis moest en zou gaan over Suriname. Na mij verdiept te hebben in de literatuur omtrent migratie en na vele gesprekken met mijn begeleidster Dr. Katja Rusinovic, ben ik gekomen tot het onderzoek dat nu voor u ligt.

Het schrijven van deze thesis is niet geheel zonder drempels en struikelblokken geweest. Desondanks heb ik met veel plezier aan dit onderzoek gewerkt. Ik ben alle respondenten die hebben deelgenomen aan dit onderzoek zeer erkentelijk, zonder hun bijdrage had dit onderzoek niet kunnen plaatsvinden. Daarnaast ben ik Prof. Ruben Gowricharn ook zeer dankbaar voor zijn advies toen ik door de bomen het bos niet meer zag. Uiteraard dank ik ook Dr. Katja Rusinovic, mijn begeleidster, zij heeft mij door dik en dun gesteund. Bij de drempels stond zij klaar met advies en tips. Bij de struikelblokken stond ze klaar met een EHBO box. Mijn dank gaat ook uit naar mijn tweede beoordelaar, Theo Veld, voor zijn kritische blik en tips voor verbetering van mijn thesis. Mijn dank gaat uit naar Asween Ganeshie van <http://www.dcthirteen.com> voor de originele illustratie op o.a. het titelblad.

Last but not least, ik wil een ieder bedanken voor de steun en aanmoediging wanneer ik het even niet meer zag zitten. In het bijzonder wil ik hiervoor mijn ouders bedanken, hun liefde, steun en aanmoediging zijn onuitputtelijk en onvoorwaardelijk geweest. Zonder mijn ouders had ik niet gestaan waar ik nu sta. Uit de grond van mijn hart: Mama en papa, dank u wel.

Arti A. Ganeshie
Rotterdam, mei 2011

Samenvatting

Het is voor ontwikkelingslanden belangrijk dat hoogopgeleiden, mensen met kennis, aanwezig zijn of blijven in het ontwikkelingsland. Dit gaat ook op voor Suriname. Wanneer er migratie plaatsvindt van een ontwikkelingsland naar een ontwikkeld land, wordt daarmee volgens Joly (2000) ook het economisch potentieel van een ontwikkelingsland verkleind. Het is aan te nemen dat het voor een ontwikkelingsland noodzakelijk is dat het economisch potentieel van het land vergroot wordt, zodat er in het land op allerlei gebieden geïnvesteerd kan worden, waardoor het land vooruitgang kan boeken. Dit kan ook toegepast worden op de Surinaamse situatie.

In hoofdstuk 2 wordt gekeken naar de motieven en voorwaarden voor remigratie. In dit hoofdstuk wordt er ook gekeken naar het onderwerp van transnationalisme. *Transnationalisme* kan zich in verschillende vormen manifesteren en het verlengde hiervan is terug te vinden in *Long distance nationalism* bij de Surinaamse migrant, wanneer deze de ontwikkelingen in Suriname in de gaten houdt en zich de collectieve normen toe-eigent. Het is echter wel belangrijk dat deze Surinaamse migrant deel uitmaakt van een Surinaams transnationaal netwerk (of meerdere), omdat dit netwerk een belangrijke bijdrage levert aan het in stand houden van deze vorm van nationalisme. Bij remigratie of migratie in het algemeen speelt de *levensfase* (life-cycle) van een persoon een grote rol. Migratie vindt vaak plaats tussen de 20^e en 25^e jaar, daarna vindt er een daling plaats om vervolgens tegen de pensioenleeftijd een lichte stijging te zien. Hierbij spelen onder andere onderwerpen zoals huwelijk, afstuderen, het stichten van een gezin een rol. Door deze nader te bekijken kan meer inzicht in de voorwaarden, redenen, obstakels en motieven van de Surinaamse kennismigrant om al dan niet te migreren naar Suriname verkregen worden. Daarnaast moet er gekeken worden naar de sociale (levensstijlen, levensomstandigheden, woning, “eigenheidsgevoel”), economische (arbeidsmarkt, inkomen/spaargelden, eigendommen) en politieke (migratiebeleid in zowel Suriname als Nederland) aspecten die van invloed kunnen zijn op de beslissing om al dan niet te remigreren. In dit hoofdstuk wordt de uiteindelijke onderzoeksvraag geformuleerd, die als volgt luidt: *Is het behoren tot de groep “Willers” of groep “Doeners” te begrijpen vanuit sociale netwerken, long distance nationalism en/of de levensfase van een migrant? En wat is er voor nodig om migratie vanuit de “Willers” naar de “Doeners” te kunnen bewerkstelligen?*

De meetinstrumenten en de respondenten worden in hoofdstuk 3 toegelicht. In dit hoofdstuk komt naar voren hoe de respondenten zijn geworven en hoe de uiteindelijke interview resultaten tot stand zijn gekomen. Er zijn in totaal 106 interviews afgenomen bij respondenten. Deze respondenten zijn in te delen in 4 groepen, namelijk de Willers, de Blijvers, de Doeners en de Ingezetenen. Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is vooral gebruik gemaakt van de groepen Willers en Doeners, maar dat wil niet zeggen dat de interviews met de Blijvers en Ingezetenen verloren zijn gegaan.

De hoofdstukken 4, 5 en 6 hebben allen betrekking op de resultaten van de interviews met de 4 groepen respondenten. Tijdens de interviews werd duidelijk dat de levensfase (hoofdstuk 4) en Long distance nationalism (hoofdstuk 5) de twee belangrijkste factoren zijn bij de beslissing om al dan niet te (re)migreren. Alle andere onderwerpen die van invloed kunnen zijn kunnen worden ondergebracht bij de levensfase en long distance nationalism. De meest doorslaggevende factor van invloed op de migratiebeslissing ligt bij de levensfase. Volgens de levensfase wordt migratie bepaald door verschillende fasen in het leven van mensen. Het kan hierbij gaan om een huwelijk, scheiding, scholing, afstuderen, starter op de arbeidsmarkt, carrière start, geboorte van kinderen, opvoeden van kinderen en het pensioen. Greenwood (1985) ziet deze fasen als kritisch in de beslissing om al dan niet te migreren. Deze fasen zijn in dit onderzoek ingedeeld in 3 categorieën, namelijk: “Kinderen”, “Relaties en netwerken” en “Carrière”. De 3 categorieën worden weer onderverdeeld in subcategorieën die aangeven hoe de Willers en Doeners aankijken tegen de betreffende categorie.

Een aantal van de onderwerpen die ondergebracht zijn bij levensfase zijn educatie, economische situatie en de medische voorzieningen. Wanneer er gekeken wordt naar de indicator “Kinderen”, blijkt dat structurele factoren hier ondergebracht kunnen worden. Daarnaast worden de transnationale netwerken worden door de respondenten verbonden aan de tweede indicator van levensfase, namelijk: relaties en netwerken. Door deze link worden de relaties en contacten van de levensfase uitgebouwd met contacten, familiebanden, reizen en gedeelde identiteiten. Als laatste wordt er gekeken naar de resultaten van de derde indicator; de carrière mogelijkheden in Suriname volgens de respondenten.

Ook is Long Distance Nationalism van invloed op de migratiebeslissing. Long distance nationalism bestaat uit politieke gerichtheid, nostalgie en de Nederlandse samenleving. Gekeken is naar hoe de politieke gerichtheid van de Willers is en hoe de politieke gerichtheid van de Doeners is geweest voordat zij de stap voor migratie daadwerkelijk hadden gezet. Deze blijkt bij beide groepen hoog te zijn. Behalve de politieke gerichtheid blijkt er bij beide groepen sprake te zijn van gevoelens van nostalgie. Het verschil tussen beide groepen lijkt te liggen in het woonachtig geweest zijn in Suriname en/of Nederland. Als laatste is er ook gekeken naar de invloed van het gevoel dat de Nederlandse samenleving geeft aan de desbetreffende respondenten. Hierbij is acceptatie en het gevoel van succesvol te zijn in de Nederlandse samenleving betrokken. Daarnaast is ook gekeken naar de invloed van de politieke ontwikkelingen in Nederland op het gevoel dat de Nederlandse samenleving geeft aan de respondenten. Het overgrote deel van de Willers wordt niet beïnvloed door de ontwikkelingen in Nederland, dit in tegenstelling tot de Doeners.

In hoofdstuk 6 worden de resultaten van de Ingezetenen en Blijvers kort weergegeven. Door te kijken naar de Ingezetenen is het duidelijk geworden dat het overgrote deel het fijn zou vinden als de hoogopgeleide Nederlandse Surinamers zich (weer) in Suriname zouden vestigen. Noodzakelijkheid van vestiging in Suriname van deze Nederlandse Surinamers is er volgens ruim een derde van deze respondenten. Het kleine deel dat van mening is dat het niet wenselijk is dat de Nederlandse Surinamer zich voor vestiging naar Suriname begeeft, zegt dit uit angst voor een bevooroordeelde behandeling van de Nederlandse Surinamers. Daarnaast hebben de Ingezetenen aangegeven dat zij de Nederlandse Surinamers zien als Nederlanders en niet als Surinamers. Ook geven de Ingezetenen aan op welke gebieden er in Suriname verbeteringen zouden moeten plaatsvinden om de Nederlandse Surinamer de stap voor (re)migratie te laten zetten.

De resultaten van de groep Blijvers, zijn niet uitgebreid betrokken bij dit onderzoek. De reden hiervoor is dat dit onderzoek vooral gericht is op wat ervoor kan zorgen dat een “Willer” een “Doener” wordt. De informatie die er van deze groep is verkregen, is niet van toegevoegde waarde om erachter te kunnen komen hoe de Willer een Doener kan worden. Hetgeen de Blijvers vooral naar voren brengen is dat zij totaal geen interesse hebben in Suriname als vestigingsland. De belangrijkste redenen die hiervoor genoemd kunnen worden zijn de levensfase waarin zij zich bevinden en het ontbreken van transnationale netwerken en long distance nationalism. Dit wil echter niet zeggen dat de resultaten van de Blijvers niet zijn gebruikt in dit onderzoek; daar waar mogelijk zijn de resultaten van de Blijvers gebruikt.

In hoofdstuk 2 zijn er een viertal verwachtingen geformuleerd die in hoofdstuk 7 worden beantwoord. Het betreft de volgende 4 verwachtingen:

- 1) De daadwerkelijke stap voor migratie, of de wens voor migratie, wordt aangewakkerd door de aanwezigheid van transnationale netwerken.
- 2) Long distance nationalism zal sterker zijn bij de 1^e generatie migranten dan bij de 2^e generatie migranten.
- 3) Bij migranten die geen voordelen in het huidige vestigingsland zien of hebben, zal de levensfase een belangrijke invloed hebben op de remigratie.

- 4) De classificatie van migranten (Willers, Doeners en Blijvers) met betrekking tot remigratie zal terug te vinden zijn onder de respondenten.

Deze 4 verwachtingen zijn op basis van de theorie geformuleerd en aan de hand van de resultaten van de interviews bekeken. Op basis van de theorie en de interviewresultaten worden alle 4 de verwachtingen bevestigd.

Hoofdstuk 8 heeft betrekking op de samenvatting en conclusies betreffende dit onderzoek. Tevens wordt er in de laatste paragraaf van dit hoofdstuk een kort advies uitgebracht richting de Surinaamse overheid om migratie van hoogopgeleide Nederlandse Surinamers naar Suriname te bevorderen. Uit de gesprekken met de 4 respondentengroepen bleek namelijk dat het overgrote deel vond dat de Surinaamse regering te weinig doet om de Nederlandse Surinamers naar Suriname te laten migreren en dat het wenselijk is. Als de Surinaamse overheid wil dat de Nederlandse Surinamer naar huis (terug)keert, zal zij hun hiertoe moeten verleiden door de omstandigheden in Suriname te verbeteren. Wanneer het om het onderwijs gaat, zou er geïnvesteerd moeten worden om de onderwijsvoorzieningen op het op een vergelijkbaar niveau met Nederland te krijgen. Daarnaast zou de Surinaamse regering moeten investeren in de kwaliteit van de medische zorg en de voorzieningen, waarbij deze uiteraard verbeterd worden. Investeren in de arbeidsmarkt om zo de carrière mogelijkheden te vergroten zou ook een bijdrage kunnen leveren om kennismigratie naar Suriname opgang te helpen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	i
Samenvatting	ii
Hoofdstuk 1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Doelstelling en relevantie	2
1.3 Voorlopige vraagstelling	3
Hoofdstuk 2. Remigratie: motieven en voorwaarden	5
2.1 Inleiding	5
2.2 Transnationalisme	6
2.2.1 Transnationale theorie	6
2.2.2 Soorten transnationalisme	7
2.3 Remigratie factoren	8
2.3.1 Push & Pull	9
2.3.2 Sociale netwerken	10
2.3.3 Long distance nationalism	11
2.3.4 Life-cycle	13
2.4 Remigratie: voorwaarden, redenen, obstakels en motieven	14
2.4.1 Voorwaarden en redenen	14
2.4.2 Obstakels	15
2.4.3 Motieven	17
2.5 Migrantengroepen	18
2.6 Samenvatting	19
Hoofdstuk 3. Methode van onderzoek	21
3.1 Inleiding	21
3.2 Meetinstrumenten	21
3.3 Beschrijving respondenten	23
Hoofdstuk 4. Levensfase	27
4.1 Inleiding	27
4.2 Kinderen	27
4.3 Relaties en netwerken	33
4.3.1 Relaties	33
4.3.2 Transnationale Netwerken	33
4.4 Carrière	38
4.5 Samenvatting	39
Hoofdstuk 5. Long distance nationalism	40
5.1 Inleiding	40
5.2 Politieke gerichtheid	40
5.3 Nostalgie	41
5.4 De Nederlandse samenleving	42
5.5 Samenvatting	43

Hoofdstuk 6. Ingezetenen en Blijvers	44
6.1 Inleiding	44
6.2 Ingezetenen	44
6.3 Blijvers	46
6.4 Samenvatting	48
Hoofdstuk 7. Verwachtingen	50
7.1 Inleiding	50
7.2 Verwachting 1	50
7.3 Verwachting 2	51
7.4 Verwachting 3	52
7.5 Verwachting 4	53
Hoofdstuk 8. Samenvatting en conclusie	54
8.1 Inleiding	54
8.2 Redenen	55
8.2.1 Levensfase	55
8.2.2 Long distance nationalism	57
8.3 Obstakels	59
8.3.1 Levensfase	59
8.3.2 Long distance nationalism	61
8.4 Ingezetenen en Blijvers	61
8.5 Tot slot	62
Referenties	66
Bijlage 1a Leidraad interviewvragen “Doeners, Willers en Blijvers”	A
Bijlage 1b Leidraad interviewvragen “Ingezetenen”	D
Bijlage 2a Respondentenlijst “Willers”	F
Bijlage 2b Respondentenlijst “Blijvers”	H
Bijlage 2c Respondentenlijst “Doeners”	I
Bijlage 2d Respondentenlijst “Ingezetenen”	K

Hoofdstuk 1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Op 25 november 1975 werd Suriname onafhankelijk van Nederland. Ondanks de palmbomen, het tropische klimaat, de relaxte manier van leven en het eigen grondbezit van vele Surinamers besluit een groot deel van de Surinaamse bevolking dit paradijs te verruilen voor het koude kikkerlandje Nederland. De reden hiervoor zijn de angst voor economische achteruitgang en de vrees van Hindoestanen voor onderdrukking door de Creoolse bevolkingsgroep, die de grootste bevolkingsgroep is op dat moment (Boissevain & Grotenbreg, 1987; Pronk, 2002; Choenni & Harmsen, 2007). Aan het eind van dat jaar migreert ongeveer één derde van de Surinaamse bevolking naar Nederland. Surinamers hebben vijf jaar de mogelijkheid gehad om hun Surinaamse nationaliteit in te ruilen voor de Nederlandse, vanaf het moment van de onafhankelijkheid. Op 25 november 1980, de einddatum van de "nationaliteitsruil", blijkt bijna de helft van de Surinamers te zijn gemigreerd naar Nederland (Choenni & Harmsen, 2007; Kennisnet.nl, online), op zoek naar een betere toekomst en de onzekere toekomst van Suriname (Chickerie, 2004) uit de weg gaand.

Wanneer er met "Surinamers"¹ in het dagelijkse leven gesproken wordt over Suriname, en vaak is de vakantie naar Suriname hier de aanleiding voor, komen er vaak geluiden naar voren als "het is een fantastisch land, heerlijk land", "ik wou dat ik daar kon blijven", "me ga oso" (vertaling: "ik ga naar huis"), "een stukje paradijs, wie wil daar nu niet wonen, kon het maar" of "ik wil terug". Toch gebeurt dit niet vaak, en de eerste reactie op de vraag waarom men dit dan niet doet, kan samengevat worden in "vanwege de economische situatie van het land". Dit duidt erop dat de economische situatie van Suriname dus verbeterd zou moeten worden. Er zou meer welvaart en minder armoede moeten zijn, zou gesteld kunnen worden. De economische vooruitgang van Suriname zou ervoor kunnen zorgen dat de liefde voor het land zou kunnen bijdragen aan vestiging van "Surinamers" in Suriname.

Of het alleen de economische situatie van Suriname is die ervoor zorgt dat men zich niet vestigt in Suriname zal uit verder onderzoek moeten blijken. Maar uitgaande van het perspectief dat de (economische) situatie van Suriname bijdraagt aan het uitblijven van aanzienlijke (re)migratie naar Suriname, kan afgevraagd worden hoe kennismigratie naar Suriname bevorderd kan worden zodat er (economische) vooruitgang geboekt kan worden in Suriname. Het is interessant om te kijken hoe dit bewerkstelligd kan worden door "Surinamers" die in Nederland wonen. Uit onderzoek (Tsay, 2001) is namelijk gebleken dat remigratie van migranten naar het land van herkomst een positieve kracht is op het gebied van economische, sociale en politieke transformaties voor een ontwikkelingsland.

Een klein uitstapje kan gemaakt worden naar de globalisering om een link te maken naar hoe kan worden bijdragen aan vooruitgang van de economie in Suriname. "Globalisering en specialisatie van economieën dwingen landen ertoe om in de concurrentie met omringende landen alert te blijven op het werven van arbeidskrachten die een bijdrage leveren aan de economie. Dit betreft in toenemende mate hoog opgeleide of specifiek gekwalificeerde werknemers.[...]. Verhoging van het groeivermogen is zowel in Nederland als in Europa noodzakelijk om ook voor de toekomst een welvarende, sociale en duurzame samenleving te waarborgen." (Integratie.net, online; 2-3). Hieruit kan dus opgemaakt worden dat onder andere hoogopgeleiden een bijdrage kunnen leveren aan de

¹ Met "Surinamers" wordt er verwezen naar Nederlanders van Surinaamse afkomst die woonachtig zijn in Nederland. Het is een verzamelnaam voor alle etnische groeperingen die in Suriname te vinden zijn.

² Schiller (et al., 1992; 1) noemt met de komst van het transnationalisme de nieuwe migrant de "transmigrant". Transmigranten

economische situatie van een land en dat het groeivermogen, dat bepaald wordt door de economische situatie van een land, bijdraagt aan een welvarende, sociale en duurzame samenleving. Het idee dat geschept wordt is dus dat de aanwezigheid van hoogopgeleiden in Suriname, en dan voornamelijk de vestiging van deze mensen en het verrichten van arbeid door hen, toe kan dragen tot welvaart. Nu wordt er vaak onderzoek gedaan naar de veel grotere groep die zich vanuit Suriname naar voornamelijk Nederland begeeft. Onderzoek naar het (re)migreren naar Suriname van “Surinamers” in het bijzonder, heeft echter nog niet veel plaatsgevonden. In het verleden heeft Bovenkerk (1973, 1976) hier onderzoek naar gedaan, maar deze onderzoeken hebben plaats gevonden rond de periode waarin Suriname onafhankelijk zou worden; omstreeks 1975. Een ander onderzoek dat van recentere datum is, is van Broër (1996) waarin de veranderende sociale positie van remigranten centraal staat. Er is echter nog geen onderzoek verricht naar de bevordering van remigratie van de hoogopgeleide Nederlandse Surinamers. Dit onderzoek richt zich dan ook op wat er voor nodig zou moeten zijn om deze “kennishouders” terug te kunnen krijgen naar “het land van hun ouders”. Het feit dat het hier gaat om (r)emigratie van hoogopgeleiden naar een land in ontwikkeling, Suriname, zorgt ervoor dat dit onderzoek kan leiden tot nieuwe inzichten voor ontwikkelingslanden betreffende het aantrekken van hoogopgeleiden.

1.2 Doelstellingen en relevantie

Uit cijfers van Kennisaanval (Kennisaanval, online) blijkt “dat de remigratiecijfers en de immigratiecijfers van Surinamers naar Nederland elkaar naderen”. Er zijn in 2006 1388 mensen gemigreerd naar Suriname. Het wordt uit deze gegevens niet duidelijk of het hier gaat om mensen met een hoge opleiding, om “oud” Surinamers of dat het gaat om mensen die in Nederland geboren en opgegroeid zijn. Wat uit deze cijfers echter wel naar voren komt is dat er degelijk migratie vanuit Nederland naar Suriname plaatsvindt. Het vermoeden bestaat dat de bovenstaande cijfers vooral betrekking hebben op mensen die niet meer actief zijn op de arbeidsmarkt in Nederland.

De geluiden die naar buiten komen wanneer er met de Nederlandse Surinamers gesproken wordt, en de emigratiecijfers, wijzen erop dat de Surinamers in Nederland zich nog steeds richten op Suriname. Dit gedrag zou kunnen worden uitgelegd aan de hand transnationalisme. Bij het transnationalisme gaat het erom dat migranten zich na het vestigen in het migratieland, zich nog steeds richten op het land van herkomst of gemeenschappen uit het land van herkomst die zich ook ergens anders hebben gevestigd (Engbersen et al., 2003). Verkuyten (1999; 47) geeft aan dat “[...] mensen blijven vasthouden aan hun oorsprong, aan wat ze voelen als een continuïteit met het verleden [...]”.

Gezien het in dit onderzoek gaat om (re)migratie vanuit een ontwikkeld land naar een ontwikkelingsland, kan aangenomen worden dat migratie om economische redenen niet de (enige) trigger zal zijn voor migratie. Dat zou dus kunnen betekenen dat de transnationale netwerken van de migranten een aanzienlijke rol spelen bij de migratie. Indirect blijkt uit het aantal vluchten dat naar Suriname gaat vanaf Amsterdam Airport Schiphol, dat Surinamers zich verbonden blijven voelen met Suriname (Entzinger, 1996), terwijl ze woonachtig zijn in Nederland. De meeste Surinamers maken gebruik van de rechtstreekse verbindingen tussen Amsterdam en Paramaribo. Hiervan zijn er 9 vluchten per week (Schiphol, online). Tevens wordt er gebruik gemaakt van de vlucht met tussenstop die via Curaçao gaat.

De globalisatie van de economie heeft ervoor gezorgd dat de mogelijkheid is ontstaan voor migratie. Mensen begeven zich naar landen met een betere economie dan het land waar zij woonachtig zijn. Tevens is het vaak zo dat hoogopgeleiden migreren naar landen die economisch geavanceerd zijn en waar zij de beste beloning voor hun werk kunnen ontvangen (Docquier & Rapoport, 2005). Het wegtrekken van hoogopgeleiden naar andere landen wordt ook wel aangeduid met de term “brain

drain”. Hieraan gerelateerd is het menselijk kapitaal van mensen, soms ook aangeduid met de term “cultureel kapitaal”.

Uit migratiecijfers blijkt dat er sprake is van migratie vanuit Nederland naar Suriname. Uit de cijfers blijkt echter niet in welke leeftijdscategorieën de remigranten zich bevinden. In de praktijk blijkt dat het vaak Nederlandse Surinamers betreft die tegen de pensioengerechtigde leeftijd aanzitten en hun laatste jaren in Suriname willen doorbrengen. Geluiden dat Nederlandse Surinamers die beginners zijn op de Nederlandse arbeidsmarkt de stap voor (re)migratie naar Suriname zetten zijn er nauwelijks. Daarnaast zijn er nog minder geluiden te horen dat de hoogopgeleide Nederlandse Surinamer zich in Suriname vestigt.

Ervan uitgaande dat de aanwezigheid van hoogopgeleiden een bijdrage kan leveren aan de vooruitgang van een ontwikkelingsland, is het interessant om te onderzoeken of de migratiestroom naar Suriname groter gemaakt kan worden. Hierbij zal gekeken worden naar eventuele redenen van Nederlandse Surinamers om de stap naar Suriname te migreren niet te zetten, ondanks de grote liefde voor het land van herkomst bij. Daarnaast is het voor te stellen dat er ook migranten zijn die in de toekomst naar Suriname zullen verhuizen, of dit eventueel willen doen in de toekomst. Het is tevens aannemelijk dat er een groep Nederlandse Surinamers is die niet naar Suriname willen migreren, ook niet in de toekomst. Eveneens zal getracht worden de beweegredenen van mensen die wel zijn gemigreerd naar Suriname in kaart te brengen.

Uit een eventuele vergelijking zou eventueel naar voren kunnen komen waarop de motieven van de (re)migranten om de bewuste stap nog niet te zetten gebaseerd zijn. Uit het onderzoek kan duidelijkheid geschept worden over de beslissende factoren in het besluit om al dan niet terug te keren naar Suriname. Het kan namelijk zo zijn dat de motieven gebaseerd zijn op *structurele factoren* zoals educatie, infrastructuur, medische zorg en inkomsten. Niet alleen de structurele factoren kunnen als motief worden opgedragen. Zo is in te denken dat het hebben van een *transnationaal netwerk* ertoe kan bijdragen dat men de stap voor (re)migratie wel zet. Een andere mogelijke reden voor het wel of niet (re)migreren zou gezocht kunnen worden in het bestaan van een eventueel *nationalistisch gevoel* bij de migrant. Ook zou de *levensfase* waarin de migrant zich bevindt een rol kunnen spelen. Het kan ook zo zijn dat de motieven gebaseerd zijn op *misconcepties*, met betrekking tot de mogelijkheden die Suriname te bieden heeft voor hun toekomst. Het is uiteraard ook mogelijk dat er sprake is van een combinatie van zowel structurele factoren, het gebrek aan sociale netwerken, nationalistisch gevoel, de levensfase waarin de (re)migrant zich bevindt en misconcepties. Dit zal uit het onderzoek naar voren moeten komen.

1.3 Voorlopige vraagstelling

De mensen die tot de groep behoren die hier zal worden onderzocht zijn de hoogopgeleide Surinamers (mensen met een HBO of Academisch opleidingsniveau) met een Nederlandse achtergrond, die in Nederland of in Suriname wonen. Het gaat hierbij om mensen die een Surinaamse achtergrond hebben en in Nederland wonen. Ook wordt een groep mensen onderzocht die in Nederland hebben gewoond en in Nederland tevens een opleiding hebben genoten, maar vervolgens naar Suriname zijn gemigreerd en daar werkzaam zijn. Een derde subgroep waarvan getracht zal worden deze te benaderen zijn hoogopgeleiden in Suriname. Deze groep heeft altijd de Surinaamse nationaliteit gehad en heeft in geval van migratie alleen te maken gehad met tijdelijke migratie (“ingezetenen”). Waarbij het migratie betrof vanwege werk of opleidingsdoeleinden. Er zal vooral gekeken worden naar hun inzichten over hoe Suriname aantrekkelijk gemaakt zou kunnen worden voor hoogopgeleiden van buiten Suriname. Om tot een (voorlopige) vraagstelling te kunnen komen wordt een combinatie gemaakt van de hiervoor genoemde doelstellingen. De (voorlopige)vraagstelling die naar aanleiding hiervan ontstaat is de volgende:

Wat is er nodig om hoogopgeleide Surinamers in Nederland te laten migreren naar Suriname?

In dit onderzoek heeft de migratie te maken met het veranderen van land van huisvesting. In de Surinaamse gemeenschap in Nederland en bij de Surinamers in Suriname is het algemeen bekend dat bij de mogelijkheid om naar Nederland te migreren, men deze mogelijkheid vaak met beide handen aanpakt, ongeacht of men tot kennismigrant gerekend kan worden of niet. Waar in dit onderzoek echter naar gekeken wordt, is welke redenen er zijn voor migratie naar Suriname. Welke redenen worden er door de literatuur opgegeven voor (re)migratie? Er zullen vragen worden gesteld over onder andere push & pull factoren, het lid zijn van sociale netwerken, nationalistisch gevoel richting Suriname. Tevens zal er ook gekeken worden of de levensfase waarin de Surinaamse migrant zich bevindt een (mede)verklaring voor de migratie- reden of wens kan bieden.

Naast de redenen voor (re)migratie in de literatuur zal er tevens bekeken worden welke obstakels er door de literatuur gegeven worden voor (re)migratie. In de gesprekken met de respondenten zal onderzocht worden of de factoren die door de literatuur worden opgegeven ook van invloed zijn op de beslissing om de stap van (re)migratie naar Suriname niet te zetten. De vragen zullen betrekking hebben op de medische zorg, het onderwijs, de economische situatie, de infrastructuur, sociale netwerken, nationalistisch gevoel en levensfase van de (re)migrant en eventueel nog andere factoren die naar boven komen tijdens de literatuurstudie of tijdens de verkenning van ideeën die onder de respondenten leven.

De deelvragen die gebruikt zullen worden om de vraagstelling te beantwoorden luiden als volgt:

- 1) Welke redenen zijn er voor Surinamers in Nederland om de stap voor migratie naar Suriname te zetten?”
- 2) Welke obstakels zijn er voor Surinamers in Nederland om de stap van migratie naar Suriname te zetten?
- 3) Hoe zou volgens de Surinamers, in Suriname, kennismigratie naar Suriname kunnen worden bevorderd?

Door gebruik te maken van persoonlijke contacten en netwerken, zal er getracht worden om tot beantwoording van de uiteindelijke onderzoeksvraag te komen. Deze onderzoeksvraag zal worden geformuleerd na bestudering van de literatuur in hoofdstuk 2. Daarnaast zullen er tevens interviews worden afgenomen om tot beantwoording van de onderzoeksvraag te kunnen komen. Nog voordat deze interviews zullen worden afgenomen, zal er gebruik gemaakt worden van het Internet als verkenningsmiddel. Hierbij kan gedacht worden aan het “posten” op forums, hiermee wordt er bekeken welke ideeën er leven bij mensen die te plaatsen zijn in een van de subgroepen van de onderzoeksgroep. In hoofdstuk 3 zal er verder worden ingegaan op de methode van onderzoek.

Hoofdstuk 2. Remigratie; motieven en voorwaarden

2.1 Inleiding

Met de globalisatie is de deur voor migratie naar andere landen wijd open gezet. Migratie is echter geen nieuw fenomeen. Er is namelijk altijd al een migratiestroom geweest tussen bijvoorbeeld moederland en koloniën (Sassen, 1996) of tussen voormalig moederland en voormalig kolonie. Daarnaast was er ook sprake van migratie naar een ontwikkeld land vanuit een ontwikkelingsland, dit vindt nog steeds plaats. In de jaren 80 van de 20ste eeuw vond in veel OECD landen de introductie van selectieve immigratiebeleid plaats. Dit was afhankelijk een poging om de kwaliteit van immigratie te verhogen, maar is langzamerhand uitgegroeid tot een internationale competitie om hoogopgeleiden aan te trekken (Docquier & Rapoport, 2005). Hieruit kan opgemaakt worden dat er onder andere migratie plaatsvindt van hoogopgeleiden tussen landen. Vaak is dit van ontwikkelingslanden naar ontwikkelde landen toe. Dit fenomeen wordt aangeduid als "brain drain"; het wegtrekken van hoogopgeleiden en kennishouders van een ontwikkelingsland naar een ontwikkeld land. Voor ontwikkelingslanden is het juist belangrijk dat hoogopgeleiden, mensen met kennis, aanwezig zijn of blijven in het ontwikkelingsland. Joly (2000) ondersteunt dit ook door aan te geven dat als kennis zich verplaatst van ontwikkelingslanden naar ontwikkelde landen, dat daarmee het economisch potentieel van ontwikkelingslanden wordt verkleind. De conclusie die getrokken kan worden aan de hand hiervan is dat het verkleinen van het economisch potentieel van het ontwikkelingsland, ook de vooruitgang van het ontwikkelingsland wordt verkleind.

Dat mensen migreren staat als een paal boven water. Het is echter voor te stellen dat de meeste mensen niet ineens hun koffers pakken om zich elders te vestigen. Zoals hiervoor al werd aangegeven, is er altijd al een migratiestroom geweest tussen bijvoorbeeld moederland en kolonie. Dat deze migratie zich blijft voortzetten nadat de wegen van het moederland en kolonie zich scheiden, door onafhankelijkheid, wijst erop dat er een zekere band blijft bestaan tussen beide landen. Wanneer het gaat om migratie tussen een voormalig moederland en kolonie, is de verhouding tussen deze twee landen ook vaak een verhouding van een ontwikkeld land en een ontwikkelingsland. Aan te nemen is dan dat de meeste migratie dan plaats vindt vanwege economische redenen, dit is echter niet het enige wat mensen het land intrekt en uitduwt (2.3.1). Als gevolg hiervan komt op een later tijdstip sociale migratie op gang, waarbij sociale netwerken een grote rol spelen (2.3.2).

De migranten die zich vestigen in het vestigingsland, maar daarnaast ook een band blijven voelen met het land van herkomst, kunnen worden geplaatst onder de noemer "transnationalisme" (2.2 en 2.2.1). Dit transnationalisme onder migranten kan worden uitgelegd aan de hand van verschillende soorten transnationalisme (2.2.2). Hierbij is de meest voor de hand liggende soort transnationalisme, het transnationalisme waarbij het transnationalisme het meest tot uiting komt door het versterken van de identiteit uit het land van herkomst en door het delen van culturele uitingen. Het uitgangspunt hierbij is dat de sociale netwerken ervoor zorgen dat deze identiteiten en culturele uitingen uit het land van herkomst ook aanwezig kunnen zijn in het vestigingsland. Deze zouden eventueel migratiebevorderend kunnen werken (2.3). De literatuur kan dit verschijnsel verklaren aan de hand van "long distance nationalism" (2.3.3). Om dit nationalisme van afstand in stand te kunnen houden is er een binding nodig met het land van herkomst. Daarbij is het aannemelijk dat de sociale netwerken in het land van herkomst, maar ook de transnationale netwerken in het vestigingsland, een belangrijke bijdrage leveren aan deze vorm van nationalisme. Pyrke (2003) geeft aan dat het long distance nationalism onder andere als kenmerk heeft dat de cultuur van een groep nostalgisch en statisch is. Dit kan als gevolg hebben dat migranten vaak bij de gedachten aan waar zij hun oude dag zouden willen doorbrengen, denken aan het land van herkomst. Het is echter niet alleen de oudere (hoogopgeleide) generatie migranten die een bijdrage zou kunnen leveren aan de vooruitgang van

het land van herkomst. Om erachter te kunnen komen wat er voor nodig is om de werkende hoogopgeleide “generatie” zover te krijgen dat zij daadwerkelijk “doeners” worden en niet alleen “willers” blijven, is het nodig om te kijken naar de remigratie voorwaarden, redenen, obstakels en motieven (2.4). De migranten kunnen worden onderverdeeld in verschillende groepen op basis van hun houding ten opzichte van migratie. Hierover meer in 2.5.

2.2 Transnationalisme

De geschiedenis laat zien dat er altijd al een migratiestroom geweest is tussen moederland en koloniën of tussen voormalig moederland en voormalig kolonie. Zoals uit de praktijk blijkt, blijven migranten, al dan niet afkomstig uit een (voormalig)kolonie, in het algemeen contacten behouden met het land van herkomst. Dit is mede mogelijk gemaakt door ontwikkelingen op technologisch gebied. Voorbeelden van deze technologieën zijn te vinden in de vervoerssector en in de ICT. De luchtvaart zorgt ervoor dat de verplaatsing van de ene plek naar een andere plek tegenwoordig in zeer korte tijd mogelijk is, waar het anders weken tot maanden kon duren om van continent naar continent verplaatst te worden. Via bijvoorbeeld de telefoon is er zelfs binnen enkele seconden contact met elkaar, het internet zorgt ervoor dat er zelfs beeldcontact kan zijn via de webcam. Vertovec (1999) geeft aan dat transnationalisme in een brede definitie gezien kan worden als een verschijnsel waarbij er sprake is van meerdere banden en interacties die mensen of instituten die grensoverschrijdend met elkaar verbinden. De meest bekende voorbeelden hiervan zijn in Nederland onder andere de Turkse en Marokkaanse migranten. Ondanks het feit dat zij wonen en leven in Nederland blijven zij contacten behouden met het land van herkomst. Gezegd kan dus worden dat migranten na het vestigen in het migratieland, zich nog steeds richten op het land van herkomst. Engbersen et al. (2003) omschrijft dit als transnationalisme.

Gowricharn (2004;1), geeft nog een extra dimensie aan de omschrijving van transnationalisme door aan te geven dat de verschillende samenlevingen ook met elkaar verweven zijn, en daarbij gaat het niet om de samenleving in het land van herkomst en vestigingsland, maar de verschillende samenlevingen in verschillende landen zijn met elkaar en met het land van herkomst verweven; “The massive flows of people around the world, is a kind of diaspora which is still going on. [...] This movement of people entails at the same time a dispersion of cultures that are grouped in one nation state. The societies that thus come into existence are not only culturally heterogeneous, but are also intrinsically interwoven with other communities across the globe”. Deze dimensie van Gowricharn is ook terug te vinden in de definitie van Schiller (et al.,1992) van transnationalisme; deze luidt als volgt: “[...] the process by which immigrants build social fields that link together their country of origin and their country of settlement”. Schiller geeft aan dat het gaat om het verbinden van twee of meerdere sociale velden waarin de migrant zich begeeft. Deze sociale velden kunnen worden opgevat als de verschillende samenlevingen waarin de migrant zich begeeft. Niet alleen het land van herkomst en het vestigingsland van de migrant maar ook de vestigingslanden van andere migranten uit het land van herkomst.

2.2.1 Transnationale theorie

Uit de praktijk blijkt veelal dat migranten vanuit het gastland contacten blijven behouden met het land van herkomst. Het is altijd onderkend dat mensen door middel van geldovermakingen contact hebben gehouden met het land van herkomst na aankomst in het vestigingsland (Vertovec, 2001, 2002). Cassarino (2004) bespreekt transnationalisme en geeft aan dat het transnationalisme een theoretisch en conceptueel raamwerk is om de sterke sociale en economische banden tussen het gastland en het thuisland van de migrant te verklaren. Remigratie wordt bij het transnationalisme gezien als onderdeel van een cirkel van sociale en economische relaties en uitwisselingen die de re-integratie van migranten tot stand brengt terwijl ze kennis, informatie en lidmaatschap overdragen.

Migratie wordt in deze theorie besproken aan de hand van twee onderdelen, namelijk transnationale identiteiten en transnationale mobiliteit. De transnationale identiteiten zijn het resultaat van de combinatie van de afkomst van de migrant en de identiteiten die zij verkrijgen in het gastland. De migrant heeft in deze visie de capaciteit om deel uit te maken van zowel het thuisland als het gastland. Wanneer een migrant terugkeert naar het land van herkomst is er sprake van "adaptation", ofwel adaptatie, dit betekent dat er sprake is van aanpassing, deze aanpassing betekent echter niet dat men afstand moet doen van de identiteiten die men heeft verkregen in het buitenland. Cassarino (2004) geeft ook aan dat remigranten te maken hebben met problemen op het gebied van re-integratie op zowel sociaal als professioneel niveau. Aan te nemen is dat elke migrant hiermee te maken heeft, hierbij maakt het niet uit of het een migrant of remigrant betreft. Omdat er bij transnationalisme sprake is van regelmatige contacten met het thuisfront en het feit dat er gereisd wordt tussen het land van herkomst en het gastland, zorgt transnationalisme ervoor dat de terugkeer van de migrant beter voorbereid en georganiseerd is. Gowricharn (2004) wijst er ook op dat transnationale migranten vaak actief zijn vanuit het gastland gericht op het land van herkomst. Het transnationalisme neemt ook aan dat migranten gehecht zijn aan hun geboorteland, terwijl ze tegelijkertijd ook emotioneel gehecht zijn aan hun gastland. Cassarino (2004) geeft dan ook aan dat de subjectieve perceptie van het thuisland en hun zelfidentificatie bijdraagt aan de beslissing om terug te keren en op het proces van re-integratie. Deze subjectieve perceptie is belangrijk omdat het hierbij gaat om de sociale achtergrond van de migranten en hun verleden in het land van herkomst.

Een ander punt dat door Cassarino (2004) wordt aangehaald betreffende transnationalisme is dat wanneer er gekeken wordt naar remigratie dat transnationalisme het toestaat dat er grensoverschrijdende banden zijn tussen de remigrant en hun migrantengemeenschap in het voormalige gastland. Hierbij wordt ook aangegeven dat terugkeer plaatsvindt wanneer er genoeg bronnen zijn verzameld en wanneer de omstandigheden in het land van herkomst er positief genoeg uitzien. De bronnen waar het hier om gaat kunnen zowel financieel als informatie gericht zijn.

2.2.2 Soorten transnationalisme

In de literatuur over transnationalisme is er een aantal vormen van transnationalisme terug te vinden. De meest voorkomende manier om vormen van transnationalisme weer te geven wordt gedaan in de vorm van politiek, economisch en sociaal culturele transnationalisme. Een andere manier waarop transnationalisme ook wordt onderverdeeld is door transnationalisme onder te verdelen in transnationalisme van bovenaf en transnationalisme van beneden (o.a. Smith & Guarnizo, 1998; Gowricharn; 2004)). Bij transnationalisme van bovenaf is er sprake van activiteiten die zijn geïnitieerd door multinationals en overheden, terwijl er bij transnationalisme van beneden gesproken wordt over activiteiten die zijn geïnitieerd door individuen. Deze indeling valt echter ook terug op initiatieven op het gebied van economie, politiek en sociaal.

Een andere manier waarop de verschillende vormen van transnationalisme worden weergegeven komt minder vaak voor. Hierbij gaat het om de indeling van transnationalisme in "core transnationalism" (Guarnizo, 2000), "expanded transnationalism" en "broad transnational practices" (Itzigsohn et al., 1999). Bij core transnationalism wordt de migrant gezien als een persoon die voortdurend reist tussen het land van herkomst en het vestigingsland. Dit zijn migranten die letterlijk wonen in twee landen. Als voorbeeld hiervan kan gekeken worden naar economisch transnationalisme. Hierbij kan er bijvoorbeeld gedacht worden aan ondernemers die grensoverschrijdend, in zowel het land van herkomst als in het vestigingsland, opzoek zijn naar leveranciers, markten en kapitaal. Wanneer de migrant zich bijvoorbeeld bezig houdt met de politiek en hierbij politieke macht en invloed wil realiseren in het land van herkomst of in het vestigingsland, dan is er sprake van politiek transnationalisme. Dit type transnationalisme kan ook worden ondergebracht bij "core transnationalism".

In tegenstelling tot core transnationalism, waarbij migranten actief bezig zijn met transnationale activiteiten, is er ook "expanded transnationalism". De migranten die in deze groep te plaatsen zijn, zijn minder actief bezig met transnationale activiteiten dan de core transnationalen. Zij nemen wel deel aan transnationale activiteiten, maar deze activiteiten behoren niet tot hun alledaagse repertoire. De activiteiten waaraan gedacht kan worden bij expanded transnationalisme zijn bijvoorbeeld activiteiten met betrekking tot natuurrampen of politieke crisissen (Levitt & Waters, 2002). Deze vormen van transnationalisme worden door Itzigsohn et al. (1999) geplaatst onder narrow transnational practices.

Naast narrow transnational practices kunnen transnationale activiteiten ook onder de noemer "broad transnational practices" worden geplaatst. Het gaat hierbij dan om activiteiten die betrekking hebben op symbolische activiteiten "such as formation of identities, tastes and values" (Itzigsohn et al., 1999; 324). Een mooi voorbeeld waaruit het verschil tussen narrow en broad transnational practices goed naar voren komt wordt gegeven in het volgende door Itzigsohn et al., waarbij een Dominicaanse studente in de VS het volgende zegt: "The head is here, but the heart is there, she claims" (Itzigsohn et al., 1999; 324). Wat hier duidelijk wordt gemaakt is dat deze Dominicaanse studente in de VS geboren is, en graag een politieke carrière in de VS wil opbouwen. Zij geeft aan dat ze niet in de Dominicaanse Republiek zou kunnen wonen, omdat ze teveel gewend is aan het leven in de VS. Maar ze geeft ook tegelijk aan dat ze de Dominicaanse Republiek ziet als "thuis". Haar dagelijks leven speelt zich af in de VS, haar identiteit wordt echter vormgegeven door de Dominicaanse Republiek.

2.3 Remigratie factoren

In de vorige paragraaf werd al aangegeven dat remigratie, in het transnationale perspectief, gezien wordt als onderdeel van een cirkel van sociale en economische relaties en uitwisselingen die de re-integratie van migranten tot stand brengt terwijl ze kennis, informatie en lidmaatschap overdragen (Cassarino, 2004). Vanuit deze cirkel zal een aantal factoren werkzaam zijn die remigratie bevorderen. Hierbij is ook te verwachten dat deze factoren met elkaar interacteren en met elkaar in verbinding staan. Om deze factoren op een overzichtelijke manier te kunnen bespreken worden deze als aparte, op zichzelf staande factoren weergegeven. In de literatuur omtrent migratie worden de push en pull factoren (2.3.1) veelal genoemd. Deze push en pull factoren kunnen worden ondergebracht in onder andere economische en sociale push en pull factoren. Wanneer er gekeken wordt naar de sociale factor, dan blijkt dat deze factor een verbinding produceert naar sociale netwerken (2.3.2). Uit deze sociale netwerken blijkt onder andere dat de identificering met de leden van de netwerken een rol speelt bij het eventueel versterken van de push en pull factoren.

Het is goed voor te stellen dat mensen meerdere identiteiten kunnen hebben. Zo kan "Shreya" zich bijvoorbeeld identificeren als een Nederlandse, een Sociologe, een vrouw, een voetbalster of als een yogalerares, maar Shreya zou zich ook als Surinaamse of Hindoestaanse kunnen identificeren. Net als Shreya, of een ander persoon, kan een migrant ook meerdere identiteiten hebben, een hiervan zou een identificatie met het land van herkomst kunnen zijn, waarbij er een gevoel van binding is met het land van herkomst en waarbij de migrant deelneemt aan de politiek van dit land. Dit hoeft niet alleen in publieke sferen plaats te vinden, maar kan ook in private sferen plaatsvinden. Dit fenomeen wordt bestempeld als long distance nationalism (2.3.3). Het is deze vorm van nationalisme die een bevorderende factor kan zijn bij remigratie, omdat het gezien kan worden als factor die zorgt voor een binding met het desbetreffende land. Daarnaast is het ook mogelijk dat de levensfase waarin de migrant zich bevindt een eventuele bijdrage kan leveren aan het migreren naar het land van herkomst (2.3.4).

2.3.1 Push & Pull

Zimmerman (1996) maakt het onderscheid tussen “push” en “pull” factoren. Bij de push factoren gaat het om de factoren die mensen het land van herkomst uitduwen. Meestal zijn dit economische, politieke en omgevingsfactoren. Dzvimbo (2003) noemt huiselijke condities zoals inadequate onderwijs capaciteiten, lagere levensstandaarden, technologische limieten, inadequate coördinatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt en onzekerheid over de toekomst, politieke onrust, gewapende conflicten, afwezigheid van realistische mankrachtbeleid en een instabiele economie (Chang, 1999). Pranatti Datta (2004) omschrijft de push factoren als factoren die een nadruk leggen op negatieve karakteristieken van het land van herkomst.

Bij pull-factoren gaat het om factoren die gerelateerd zijn aan betere persoonlijke en professionele mogelijkheden in het gastland, grotendeels economisch. Het gaat dan om factoren met positieve karakteristieken op plaats van bestemming (Datta, 2004). Hierbij kan gedacht worden aan voordelig immigratiebeleid voor goed opgeleide mensen, inkomensverschillen, verschillen in de kwaliteit van leven, onderwijsmogelijkheden voor kinderen, interactie met andere academici, politieke stabiliteit en baanzekerheid (Dzvimbo, 2003; Hillman & Weiss, 1999; Portes, 1991). Aan te nemen is dat deze genoemde pull-factoren ontbreken wanneer het migratie betreft van een ontwikkeld land naar een ontwikkelingsland.

De hiervoor genoemde voorbeelden van push en pull factoren kunnen worden ondergebracht in economische, religieuze, demografische, sociale en politieke push en pull factoren. Datta (2004; 346) geeft aan dat deze verschillende factoren vaak niet alleen op zichzelf staan. De factoren die migratie bevorderen zijn divers en met elkaar verbonden, er zijn vaak meerdere redenen voor migratie aan te wijzen. En vaak zijn ze [de migranten] zich niet bewust van de factoren die hun migratie motiveren. Economische redenen voor migratie zijn volgens Datta (2004) te vinden in een onstabiele en economische depressie in het land van herkomst, armoede, een tekort aan arbeidsmogelijkheden, strijd voor levensonderhoud, in sommige gevallen het afpakken van eigendom van een minderheidsgroepering, economische onzekerheid en gebrek aan industrialisatie. Ook worden er demografische redenen aangewezen voor migratie. Hierbij blijkt dat er vaak migratie plaatsvindt van dichtbevolkte gebieden naar dunbevolkte gebieden. Tevens kan het bestaan van bepaald beleid ervoor zorgen dat men migreert naar een gebied of land waar het desbetreffende beleid niet van kracht is. Dit gaat alleen op wanneer het beleid gezien wordt als een sterke belemmering in het leven van een persoon. Hierbij kan gedacht worden aan het restricties op het gebied van religie of levensovertuiging. In dit geval is er sprake van politieke factoren die drijven tot migratie. De combinatie van demografische en politieke factoren zorgt in zulke gevallen samen voor de push factor. Net zo kunnen er andere combinaties van factoren ontstaan die ervoor zorgen dat mensen een land uitgeduwd worden.

Een andere reden die voor migratie zorgt is er een die vaak voorkomt; de sociale reden. Wanneer er grote groepen van de eigen sociale groep zich elders heeft gevestigd, en er een minderheidsgroep achterblijft, zorgt dit er vaak voor dat men zich probeert te voegen bij de migranten groep in het buitenland. Vaak vindt dit plaats via huwelijken of onderwijsmogelijkheden.

De hiervoor genoemde factoren spelen niet alleen een rol bij de push factoren maar kunnen ook een rol spelen bij de pull factoren die tot migratie kunnen leiden (Datta, 2004). Bij economische factoren kan gedacht worden aan baanmogelijkheden en economische zekerheid. Tevens wordt er gekeken naar het soort inkomen dat zal worden verworven middels migratie. Het gaat hierbij dan om de weging tussen inkomen uitgedrukt in financiën en inkomen in natura (Hare, 1999). Demografische, sociale en geografische overeenkomsten zoals culturele overeenkomsten, taalovereenkomsten, sociale overeenkomsten, religie en verwantschap kunnen bijdragen aan de pull factoren die een bijdrage leveren aan de migratie.

2.3.2 Sociale netwerken

Schiller (et al., 1992) geven aan dat migranten verschillende relaties ontwikkelen en onderhouden die grensoverschrijdend zijn. Hierbij is te denken aan relaties op het gebied van familie-, economische-, sociale-, organisationele-, religieuze- en politieke banden. Deze banden verbinden twee of meerdere samenlevingen met elkaar. Uitgaande van de definities die hiervoor gegeven zijn voor transnationalisme, kan gezegd worden dat het netwerk dat bestaat tussen de verschillende samenlevingen de basis is voor het bestaan van transnationalisme. Op basis van het netwerk dat bestaat tussen de samenlevingen worden ook acties ondernomen. De handelingen² die hieruit voortvloeien zorgen ervoor dat er sprake is van interactie tussen het land van herkomst en het vestigingsland. Technologische ontwikkeling zorgt ervoor dat grensoverschrijdende interactie steeds makkelijker te bereiken is, dit heeft als gevolg dat het bestaan van lange afstandsnetwerken geen probleem is voor de interactie (Portes, 1999).

Een migrant die deelneemt aan grensoverschrijdende netwerken, ofwel transnationale netwerken delen ook identiteiten met elkaar. Deze mensen, die deel uitmaken van een gezamenlijk netwerk, hebben "iets" met elkaar gemeen. Dat "iets" wordt door Vertovec aangeschreven als een gedeelde identiteit. Vertovec (2001; 573) bevestigt dit ook door aan te geven dat "transnational networks are grounded upon the perception that they share some form of common identity, often based upon a place of origin and the cultural and linguistic traits associated with it". In de context van een migrant die zich vestigt in een ander land dan het land van herkomst, kan dit gezien worden als een identiteit die gebaseerd is op het land van herkomst. Aangenomen wordt dat wanneer men zich een identiteit toe-eigent, men een affiniteit voelt met de gekozen identiteit. Wanneer men zich identificeert als de bewoner van een specifiek land, terwijl men hier niet (meer) woonachtig is, kan voorzichtig gezegd worden dat men een zekere liefde voelt voor het desbetreffende land. Door dit gevoel, kan het zijn dat men via sociale netwerken probeert in contact te blijven met het desbetreffende land. Hierbij zou het niet moeten uitmaken of het via goederen, factoren of ideeën gebeurt.

Docquier en Rapoport (2005) geven aan dat in een groot deel van de economische en sociologische literatuur benadrukt wordt dat door het ontstaan van migratie netwerken goederen, factoren en ideeën tussen het gastland en het thuisland van de migrant worden uitgewisseld. Migrant netwerken bestaan uit banden tussen migranten, niet-migranten en mensen uit het gastland. Deze netwerken kunnen worden gedefinieerd als "[...] sets of interpersonal relations that link migrants or returned migrants with relatives, friends or fellow countrymen [...]" (Arango, 2000). Schiller et al. (1992) geven ook aan dat er sprake is van het ontwikkelen van verschillende banden die op verschillende niveaus werkzaam zijn. Zo ontwikkelen zij banden op het gebied van familie-, economisch-, sociaal-, organisatorisch-, religieus- en politiek niveau. Maar dit is niet het enige dat ter sprake komt. Migrant nemen ook beslissingen, hebben hun bezorgdheden, ontwikkelen verschillende identiteiten binnen het sociale netwerk waardoor zij verbonden zijn met de twee of meerdere samenlevingen. Het zijn deze netwerken die ervoor zorgen dat internationale migratie makkelijker kan plaatsvinden, omdat door deze banden de risico's en de kosten van migratie minder groot zijn dan wanneer er geen netwerken zouden zijn. Naarmate de netwerken groeien in een bepaalde omgeving, worden de kosten en de risico's steeds kleiner, waardoor de waarschijnlijkheid van migratie groeit. Het hebben van toegang tot deze netwerken kan gezien worden als het hebben van sociaal kapitaal, hierdoor kan men toegang hebben tot werk in het buitenland. Het zijn ook onder andere deze netwerken die zorgen voor de keuze van het land waarnaar gemigreerd wordt (Dzvimbo, 2003).

² Schiller (et al., 1992; 1) noemt met de komst van het transnationalisme de nieuwe migrant de "transmigrant". Transmigranten ondernemen verschillende acties, nemen beslissingen, maken zich zorgen en ontwikkelen verschillende identiteiten binnen het sociale netwerk die de verschillende samenlevingen met elkaar in verbinding brengen.

Over het begrip "netwerken" is ook een theorie gevormd. Een samenvatting over de inhoud van de netwerk theorie wordt gegeven door Massey et al. (1993). Wanneer internationale migratie eenmaal is begonnen breidt het zich uit totdat het door netwerken in het vertrekkende land gemakkelijk is geworden om te migreren zonder moeilijkheden. Nadat dit punt bereikt is, neemt de migratie af. De groei van migranten netwerken en de dalende kosten van migratie hebben een overschaduwend effect, waardoor de effecten van loonverschillen of de werkgelegenheidscijfers niet sterk correleren met de omvang van de migratiegolven tussen twee landen. Naarmate internationale migratie geïstitutionaliseerd raakt door de formatie en uitbreiding van netwerken, wordt de internationale migratie ook afhankelijk van de factoren die de internationale migratie hebben veroorzaakt, hierbij maakt het niet uit of het gaat om structurele of individuele factoren. Ook is er gedurende de uitbreiding van deze netwerken sprake van het lager worden van de kosten en risico's van migratie. Hierbij wordt de migratiegolf minder selectief in termen van socio-economische termen, maar de migratiegolf wordt wel kenmerkend voor het land of de gemeenschap waaruit de migrant afkomstig is.

Aangegeven wordt dat overheden het moeilijk kunnen krijgen om de migratiegolven onder controle te houden wanneer deze eenmaal begonnen is, dit komt doordat het proces van netwerkvorming grotendeels buiten het bereik van de overheid ligt. Het proces van netwerkvorming vindt plaats ongeacht het beleid dat gevoerd wordt. Het kan zelfs zo voorkomen dat het immigratiebeleid en de controle van immigratiegolven elkaar tegenwerken. Dit doordat het immigratiebeleid migranten netwerken versterken door familieleden van migranten speciale rechten te geven.

Netwerken kunnen niet alleen gezien worden als punten die met elkaar door verschillende paden in verschillende mate verbonden zijn. De netwerken waarover de migrant beschikt kunnen ook worden aangeschreven als sociaal kapitaal. Dit is per migrant verschillend en het succes van de remigrant in het land van afkomst is ook afhankelijk van het sociale kapitaal dat men bezit. Het sociale kapitaal waarover iemand beschikt kan dus van invloed zijn op het succes van de remigrant (Cassarino, 2004). Arango (2000) geeft aan dat de netwerken tot op zekere hoogte een vorm van sociaal kapitaal zijn omdat deze toegang kunnen bieden tot bepaalde diensten zoals banen en inkomen. Wanneer hierbij wordt teruggegrepen naar het transnationalisme waar de migrant mee te maken heeft, dan is het duidelijk dat deze netwerken niet alleen van toepassing zijn in het land van herkomst of in het vestigingsland van de migrant. Deze netwerken bestaan door de grenzen heen van landen en juist doordat deze netwerken grensoverschrijdend zijn, heeft dit als gevolg dat er een kernreactie kan ontstaan van migratie. Gezegd zou kunnen worden dat deze sociale netwerken kettingmigratie tot stand kunnen brengen. De verwachting is dan ook dat de daadwerkelijke stap voor migratie, of de wens voor migratie, wordt aangewakkerd door de aanwezigheid van transnationale netwerken.

2.3.3 Long Distance Nationalism

Migratie heeft ertoe geleid dat mensen uit verschillende landen zich wereldwijd hebben gevestigd. Door de technologische ontwikkelingen zijn mensen veel mobieler dan ooit tevoren, hierdoor is het voor migranten erg eenvoudig geworden om zich op afstand bezig te houden met zaken in het land van herkomst en ze kunnen op afstand deelnemen aan de politiek van het land van herkomst (Demmers, 2002). Door transnationalisme hebben migranten een leefwereld die niet beperkt wordt tot de landsgrenzen. Dit heeft ook als gevolg dat men meerdere identiteiten heeft, die ook grensoverschrijdend kunnen zijn. Die grensoverschrijdende identiteiten kunnen gezien worden als een voortgaande binding met het land van herkomst (Fitzgerald; 2003). Op basis hiervan zou gezegd kunnen worden dat deze binding ervoor zorgt dat de migrant zich blijft identificeren met het land van herkomst.

Wanneer er aan nationalisme gedacht wordt, wordt dit vaak in verband gebracht met nationalisme die betrekking heeft op het land waarin men woonachtig is. Nationalisme wordt in dit geval

gedefinieerd als "a political principle, which holds that the political and the national unit should be congruent" (Gellner, 1931; 1, ook in Demmers, 2002). Er zijn nog andere definities te vinden voor nationalisme, maar deze zijn allemaal terug te leiden naar de definitie van Gellner en beperken zich ook tot de landsgrenzen. Uitgaande van de hiervoor besproken netwerken en het transnationalisme onder migranten, kan voorzichtig gezegd worden dat men zich identificeert met de leden van deze netwerken. In de context van long distance nationalism gaat het bij identificatie vaak om etnische identificatie. Hierbij moet er echter rekening mee gehouden worden dat etnische identificatie geen vorm is van long distance nationalism. Skrbiš (2001) geeft aan dat als men long distance nationalism wil begrijpen, men de significantie van etnische identificatie zal moeten waarderen. Niet alleen identificeert men zich met leden van de netwerken, maar daarnaast kan ook met voorzichtigheid gezegd worden dat men affiniteit vertoont met het land van herkomst. Mensen blijven loyaal aan een nationaal thuisland waar ze niet langer wonen (Demmers, 2002). Hieraan kan ook een zekere mate van nationalisme verbonden zijn. En aannemelijk is dat deelname aan de sociale netwerken ervoor zorgt dat dit nationalisme gestalte kan krijgen of gevoed kan blijven worden. Dit betekent dat de definitie van nationalisme aangepast zou moeten worden of dat er een variant van nationalisme is ontstaan, die grensoverschrijdend is. Deze variant van nationalisme waarbij de identificatie van een migrant zich richt op het land van herkomst (Wise, 2004) wordt door Anderson (1998; ook in Wise 2004) "long distance nationalism" genoemd.

Long distance nationalism verwijst naar "the ideology of a migrant group that does not politically orientate itself to the state in which it is located, but to the country of its origin" (Pryke, 2003; 155). Skrbiš (2001) geeft een simpelere definitie van long distance nationalism waarbij long distance nationalism wordt gedefinieerd als het type nationalisme die grenzen overschrijden van landen en die geconditioneerd worden door een groot aantal communicatie golven tussen het land van herkomst en het vestigingsland. Pryke (2003) geeft aan dat long distance nationalism gekenmerkt wordt door de opkomst van culturele praktijken die politiek geïnformeerd en georiënteerd zijn. Hierbij wordt er aangegeven dat het onderhouden van de grenzen altijd een politiek proces is, maar dat de culturele inhoud van een groep nooit gereduceerd kan worden tot politiek. Gezegd kan dus worden dat de culturele inhoud van de groep zich niet tot de grenzen beperkt, en deze dus kunnen overschrijden. Door deze overschrijding kan dit type nationalisme long distance genoemd worden.

Een ander kenmerk die Pryke geeft van long distance nationalism is dat de cultuur van een groep nostalgisch en statisch is. Daarnaast heeft cultuur de tendens een mythologisch concept van de nationale historie te zijn, waar de groep zich op oriënteert als het gaat om het land van herkomst. Hierbij kan worden aangenomen dat de long distance nationalisme van de 2^e generatie migrant, wordt overgenomen van de 1^e generatie migrant. Een reden hiervoor zou kunnen zijn, door onvolledige acceptatie door oorspronkelijke bewoners in het vestigingsland. Demmers (2002) geeft aan dat de reden voor het zich gericht blijven houden op het land van herkomst door de diaspora, is dat het moeilijk is voor de migrant om zich te vestigen in het vestigingsland. Ze hebben het gevoel dat zij geen plek voor zichzelf in de samenleving kunnen bemachtigen of dat zij onwenselijk zijn. Hierbij is de verwachting dat het long distance nationalisme sterker zal zijn bij de 1^e generatie migranten dan bij de 2^e generatie migranten.

Het derde kenmerk van long distance nationalism is dat het de neiging heeft om veel sterker te zijn dan het nationalisme die gevonden kan worden in het land van herkomst. Deze kenmerken kunnen versterkt worden wanneer er in het vestigingsland sprake is van discriminatie richting de migrant of migranten groep (Pryke, 2003).

In de meeste wetenschappelijke stukken wordt long distance nationalism gekoppeld aan politieke processen die betrekking hebben op een groep. Hiermee wordt aangegeven dat long distance nationalism betrekking heeft op groepen, en daarbij wordt aangenomen dat dit plaatsvindt in de publieke sfeer. De vraag is dan hierbij of er in de privé sfeer op individueel niveau geen sprake kan

zijn van long distance nationalism. Pryke (2003) laat zien dat long distance nationalism niet alleen in de publieke sfeer aanwezig is, maar ook in de private sfeer. Uit interviews met Kroatische diaspora bleek dat men geen huwelijken wil aangaan met mensen die afwijken van het nationalisme van het individu. Een respondent vertelt hier hoe een vriend van hem, hem een vraag stelt over de gewenste partnerkeuze van zijn dochter. Hierbij stelde de vriend hem de keuze uit een "gele partner", een "zwarte partner" en een "Servische partner". De respondent antwoordde hierop dat een gele of zwarte partner de voorkeur heeft en geen Servische partner. Wat hieruit blijkt is dat het nationalisme in de privé sfeer uiting krijgt, wanneer het nationalisme van de ene partij niet overeenkomt met het nationalisme van de andere partij. Dit laat zien dat long distance nationalism niet alleen in de publieke sfeer voorkomt, maar ook in de private sfeer. Collectieve normen die door nationalistische sentimenten (publieke sfeer) worden gedragen, dragen bij aan het denken en handelen van de individuen die deel uitmaken van de diaspora (private sfeer) (Pryke, 2003). Dit zou kunnen betekenen dat migranten, waarbij sprake is van long distance nationalism, de algemene ontwikkelingen in het land van herkomst blijven volgen en de daarbij behorende collectieve normen ook toe-eigenen. Voor Suriname zou dit betekenen dat de Nederlandse Surinamers niet actief de ontwikkelingen volgen, maar door hun contacten en netwerken, weten ze wel wat er in het land speelt.

2.3.4 Life-cycle

Dat mensen remigreren naar het land van herkomst, hoeft niet alleen te maken te hebben met het sociale netwerk waarvan zij deel uitmaken en/of met het nationalisme dat zij voelen met betrekking tot het land van herkomst. Dit kan ook te maken hebben met de levensfase waarin zij zich bevinden. Dit komt tot uiting in de theorie rondom "life-cycle". Hierin wordt aangegeven dat migratie wordt bepaald door verschillende fasen in het leven van mensen. Het kan gaan om een huwelijk, scheiding, scholing, afstuderen, starter op de arbeidsmarkt, carrière start, geboorte van kinderen, opvoeden van kinderen en het pensioen. Deze fasen worden door Greenwood (1985) als kritisch gezien in de beslissing om al dan niet te migreren. De behoeften die mensen hebben in de deze verschillende fasen kunnen verschillend zijn. De fasen kunnen ook gezien worden als veranderingen in het leven van mensen en hierdoor vindt er herdefiniëring plaats van de behoeften en voorkeuren in het leven (Wiseman & Roseman, 1979). Zo is het aannemelijk dat een persoon die net aan de start van zijn of haar carrière staat, het niet erg zal vinden om voor het werk voortdurend op reis te zijn. Wanneer deze persoon een gezin sticht, kan worden aangenomen dat in de meeste gevallen een leven met minder reizen en meer op een vaste locatie werken de voorkeur zou hebben. Greenwood (1985) geeft aan dat de migratie piek vooral plaatsvindt tussen de 20ste en 25ste levensjaar van een persoon, waarna er een daling plaatsvindt. Tegen de pensioen leeftijd, is er weer een lichte stijging te zien van mensen die migreren.

Remigratie in combinatie met het life-cycle model gekoppeld aan menselijk kapitaal, wordt door Dierx (1988) verklaard door drie redenen. De allereerste reden voor remigratie met betrekking tot menselijk kapitaal is dat mensen teleurgesteld zijn met de resultaten van de migratie, en daarom binnen korte tijd na aankomst weer terug migreren naar waar zij vandaan komen. Een andere reden voor remigratie wordt gezocht in het hebben van sociaal kapitaal op de vorige locatie waar zij zich bevonden. Hierbij wordt vooral uitgegaan van een lagere psychische belasting dan wanneer zij naar een andere locatie migreren. Bij de derde reden is er sprake van opgedane kennis in het vestigingsland. De migrant heeft in het vestigingsland een grote hoeveelheid aan kennis opgedaan. Er wordt door Dierx vanuit gegaan dat de migrant meer voordelen heeft in remigratie dan eventueel verder te migreren. Vanuit dit standpunt zou dan ook aangenomen kunnen worden dat de migrant geen voordelen heeft in het blijven wonen in het huidige vestigingsland. De verwachting is dan ook dat bij de migranten die geen grotere voordelen in het huidige vestigingsland zien of hebben, dat de levensfase een belangrijke invloed zal hebben op de beslissing voor remigratie.

2.4 Remigratie: voorwaarden, redenen, obstakels en motieven

Remigratie kan worden bevorderd door verschillende factoren zoals gebleken is uit de vorige paragraaf. Deze factoren kunnen gezien worden als een prikkel die migratie gevoelens kan aanwakkeren. Naast de remigratie bevorderende factoren zijn er voorwaarden, redenen (2.4.1), obstakels (2.4.2), en motieven (2.4.3) die een verdieping van de bevorderende factoren te weeg brengt. Misschien kan gezegd worden dat de bevorderende factoren minder persoonlijk zijn dan de in deze paragraaf genoemde voorwaarden, redenen, obstakels en motieven. Vaak lopen deze door elkaar heen, waardoor het onoverzichtelijk wordt. Om deze voorwaarden, redenen, obstakels en motieven helder weer te kunnen geven, worden zij als onafhankelijk van elkaar weergegeven. Het is echter wel belangrijk om dat zij met elkaar op verschillende manieren in verbinding kunnen staan met elkaar.

2.4.1 Voorwaarden en Redenen

Oleson (2002) geeft antwoord op de vraag hoe terugmigratie c.q. brain gain bevorderd kan worden door aan te geven dat door de tijden heen de redenen voor migratie zijn veranderd en daarmee ook de prikkels voor terugmigratie. Hiermee wordt verwezen naar verbetering van levenscondities en een positieve verandering in inkomensverschillen tussen emigratie en immigratielanden. Inkomensverschillen tussen thuisland en gastland zijn vaak de reden om te migreren, wanneer deze verschillen minder worden, wordt het inkomen een minder belangrijke reden om dan wel of niet te migreren (Oleson, 2002). Hoogopgeleide mensen zijn gevoelig voor levenscondities, ook wel "governance" genoemd, en zullen niet migreren naar hun land van herkomst als deze condities niet acceptabel zijn. Voorbeelden die gegeven worden van een slecht bestuur zijn: corrupte ambtenaren, geen vrijheid van meningsuiting, en promoties op grond van onprofessionele criteria. Overheden zien mensen die kritiek leveren op het overheidsfunctioneren liever verdwijnen dan komen. Het bewijs dat geleverd wordt voor slecht bestuur is dat wanneer de bestuursproblemen verdwijnen, dat remigratie begint ondanks de economische situatie in het land.

Dustmann (1995) erkent ook dat er sprake is van migratie naar het land van herkomst, ondanks het feit dat de economische situatie in het land van herkomst minder goed is dan in het gastland. Het is dus niet zo dat de situatie van het land van herkomst verbeterd is na vertrek van de migrant. De migrant zal naar alle waarschijnlijkheid te maken krijgen met een negatief inkomensverschil in het land van herkomst. Er zijn migranten die remigreren ondanks dat de economische omstandigheden in het land van herkomst, en dus de inkomensverschillen tussen land van herkomst en vestigingsland niet tot nauwelijks veranderd zijn (Dustmann, 2000). Dustmann beantwoordt de vraag waarom men dan toch remigreert, ondanks de onveranderde situatie van het land van herkomst door aan te geven dat de winst voor het verkregen menselijk kapitaal in het gastland in het land van herkomst hoger is dan in het gastland. Hierbij geeft Dustmann (2000) aan dat er sprake kan zijn van voorkeur voor locatie waarbij het vooral gaat om een voorkeur van bestedingen in het land van herkomst. De migrant gebruikt bij terugkeer vooral spaargelden om van te leven. Een andere reden die een rol kan spelen bij de terugkeer is het aanschaffen van macht of spaargelden in het buitenland. Doordat de migrant in het gastland meer verdient dan de ingezetenen van het land van herkomst, is het voor de migrant goedkoper om dure goederen in het land van herkomst aan te schaffen. De laatste reden die voor remigratie wordt aangevoerd is "human capital", ofwel menselijk kapitaal. De migrant heeft in het gastland kennis verworven, waarbij het inkomen in het gastland niet verder zal stijgen. In het land van herkomst kan met de verworven kennis in het gastland het inkomen echter wel aanzienlijk groeien. Het is volgens Dustmann (2000) deze stijging die remigratie kan ontlokken.

De groei van een ontwikkelingsland wordt onder andere veroorzaakt door de kennis en technologie "spillovers" van migranten die, vanuit landen met een geavanceerde economie, terugkeren naar het land van herkomst. Omdat deze remigranten kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van hun

thuisland door de opgedane kennis en ervaringen, wordt hun terugkeer gezien als een bron van groei voor het land van herkomst. De terugkomst van migranten stimuleert de menselijke kapitaalformatie in het land van herkomst (Docquier & Rapoport, 2005). Uit onderzoek is gebleken dat het meeste voordeel voor het land van herkomst ligt wanneer migranten voor relatief korte periodes van 10 à 15 jaar migreren en dan weer terugkomen. Wanneer zij terug komen, nemen zij financieel, menselijk en sociaal kapitaal mee terug (Olesen, 2002).

2.4.2 Obstakels

De meeste migranten hebben een aantal jaren in het buitenland gewoond waarna zij besluiten terug te keren naar het land van herkomst. Aangenomen kan worden dat in de periode dat zij zich in het buitenland bevonden, dat er zich in die periode veranderingen hebben voorgedaan op zowel economisch als sociaal niveau. Het is een algemeen gegeven dat de maatschappij over de jaren heen verandert. Wanneer men na jaren terugkeert in het land van herkomst, kan het dus zo zijn dat het land van herkomst niet meer hetzelfde is als toen de migrant zich naar het buitenland begaf. Preston (1993) geeft ook aan dat het onrealistisch is om te verwachten dat het economische en sociale milieu in het land van herkomst niet veranderd is sinds het vertrek van de migrant.

Economische aspecten

Arowolo (2000) geeft aan dat er drie obstakels kunnen zijn bij het proces van (re-)integratie³. Deze obstakels kunnen worden ingedeeld in economische, sociale en politieke aspecten van problemen bij (re-) integratie. De economische aspecten hebben betrekking op achtergrond karakteristieken van de migrant, zoals leeftijd, geslacht, onderwijs/kwalificaties, reden voor migratie, gastland, baan in het gastland, familie karakteristieken, hoeveelheid geld dat men heeft vergaard, eigendommen in het land van herkomst, etc. Arowolo geeft aan dat deze achtergrond karakteristieken van invloed zijn op de behoeften van de migrant op het gebied van integratie⁴. Hiernaast moet er ook gekeken worden naar de economische capaciteiten van het land van herkomst waar de migrant zich wil vestigen. De vraag die hierbij een rol speelt is of het land van herkomst is opgewassen tegen de arbeidsbehoeften van de migrant. Dit kan bemoeilijkt worden door onder andere hoge werkloosheidscijfers in het land van herkomst, slecht ontwikkelde arbeidsmarktsystemen en missende ervaring in het zoeken van werk in het land van herkomst. Ook kan er sprake zijn van het moeten wachten tot men de bevoegdheid krijgt om de kwalificaties die opgedaan zijn in het buitenland in de praktijk te mogen brengen in het land van herkomst. Een ander obstakel bij het vinden van werk kan zijn dat er geen baanmogelijkheden zijn in het land van herkomst voor de opgedane kwalificaties in het buitenland.

Sociale aspecten

De bij economische aspecten genoemde achtergrond aspecten hebben ook invloed op de sociale aspecten bij de integratie van migranten in het land van herkomst. De sociale integratie wordt hiernaast ook beïnvloed door het culturele milieu in zowel het land van herkomst als het vestigingsland. Hierbij kan gedacht worden aan levensstijlen en leefomstandigheden. Wanneer er gekeken wordt naar leefstijlen en leefomstandigheden dan kan een remigrant migreren uit frustratie.

³ Het uitgangspunt hier is de migratie van zowel mensen die in het land van herkomst (anders dan het land van vestiging) zijn geboren als mensen die geboren zijn in het land van vestiging van de ouders. Minimaal één ouder heeft hierbij een ander geboorteland dan het vestigingsland. Dit is dan ook de reden waarom er sprake kan zijn van re-integratie; mensen die in een ander land dan het vestigingsland zijn geboren en terugkeren naar het land van herkomst. Bij integratie is er sprake van een migrant die is geboren in een ander land dan het land van herkomst, een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld de tweede generatie migrant.

⁴ Wanneer er in het vervolg wordt gesproken over integratie, gaat hierbij zowel om de re-integratie van remigranten als de integratie van afstammelingen van migranten die zich willen vestigen in het land van herkomst van de ouder(s).

De migrant is, qua gevoel, niet in staat geweest om zich geheel aan te passen aan de leefstijl en leefomstandigheden in het vestigingsland. Het gevolg hiervan is dat de migrant remigreert naar het land van herkomst. Arowolo (2000) geeft ook aan dat het nog een andere mogelijkheid is dat migranten zich hebben aangepast aan de levensstijlen en leefomstandigheden van het vestigingsland. Wanneer deze migranten remigreren heeft dit als gevolg dat de remigranten zich de oude of traditionele manieren van leven weer eigen moeten maken. Preston (1993) gaf aan dat het onrealistisch is om te verwachten dat de economische en sociale omstandigheden in het land van herkomst onveranderd zijn gebleven tijdens de afwezigheid van de migrant. Arowolo (2000) geeft tevens aan dat migranten zich de oude of traditionele manieren van leven weer moeten gaan aanleren. Het is verstandig om dit op te vatten als het eigen maken van de levensstijlen en leefomstandigheden in het land van herkomst, zoals deze zich in de loop der tijden hebben ontwikkeld.

Ook de demografische situaties maken onderdeel uit van de sociale aspecten die kunnen bijdragen aan obstakels op het gebied van remigratie. Een migrant die terugkeert naar het land van herkomst, heeft een woning nodig waarin men zich kan vestigen. Het is echter voor te stellen dat wanneer een migrant besluit terug te keren, deze geen woning heeft. Wanneer het gaat om een korte tijd tussen overwegen om te remigreren en ook daadwerkelijk terug te keren naar het land van herkomst, is het aannemelijk dat de migrant onderdak zal vinden bij familie. Het lijkt erop dat een eigen onderkomen ertoe kan bijdragen dat de re-integratie van remigranten beter verloopt dan wanneer zij afhankelijk zijn van familie of vrienden.

Een ander sociaal aspect dat re-integratie zou kunnen beïnvloeden is de manier waarop er door de lokale bevolking van het land van herkomst gekeken wordt naar de remigrant. Migranten die voor vakanties terugkeren naar het land van herkomst, zullen beamen dat zij in het land van herkomst vaak gezien worden als de buitenlander, net zoals dat dit gebeurt in het vestigingsland. Dit gebeurt vooral bij de nakomelingen van de migranten die de stap tot migratie naar het vestigingsland hebben gezet. Sinn en Changbai (2003;6) geven hiervan het volgende voorbeeld: "They [Chinese Indonesians] had relocated to China because they were Chinese, different from the indigenous Indonesians around them, and yet, they were never treated like other Chinese by people on the mainland. As James Chin Kong summarizes, "No matter how much effort they put into their daily lives and work in the hope of becoming real Chinese, most of them failed to change the image they left in local society as huaqiao or Nanyang ke (guests from South Asia) though they had been learning and working in mainland China for a long period." Górný en Osipovič (2006) komen met een vergelijkbaar onderzoek naar de migratie van de tweede generatie Poolse migranten naar Polen. Deze tweede generatie is geboren en opgegroeid in Engeland en heeft een etnische binding met Polen, het land van hun ouders. Zij geven aan dat de binding die de ouders hebben met Polen anders is dan de binding die de tweede generatie heeft met het land waar hun etnische cultuur vandaan komt; Polen. Dat de Polen uit de verschillende landen anders tegen elkaar aankijken, "wij- en zij-gevoel", blijkt uit "Not only British Poles differentiate themselves from "Polish" Poles [...] but also Poles from Poland reinforce this distinction in a number of ways. For example during interactions they tend to regard the place of birth of the second-generation British Poles as a stronger identity marker than the ancestry. According to this way of thinking someone who was born and brought up abroad (in this case England) cannot be regarded as a true Pole." (Górný & Osipovič, 2006; 25). Voorbeelden waarin andere etniciteiten te maken hebben met het "wij" en "zij"-gevoel zijn onder andere te vinden in de Japans Braziliaanse migratie naar Japan (Tsuda, 2003) en Romeinse Hongaren naar Hongarije (Fox, 2003).

Politieke aspecten

Net zoals er bij immigratie naar Nederland regels zijn verbonden aan deze vorm van migratie, is het aannemelijk dat andere landen ook regels hebben met betrekking tot het vestigen in het

desbetreffende land. Hierbij kunnen zowel het (re-)migreren als het (re-)integreren aan regels verbonden zijn. Wanneer een land openstaat voor immigratie, dan zullen hier ook voorzieningen voor in het leven geroepen zijn door de overheid, waardoor de migratie naar het beoogde land makkelijker zal verlopen. De (re-)integratie van een migrant kan hierdoor ook bevorderd worden, maar wanneer de steun voor migratie er niet is, en wanneer de lokale bevolking hier ook niet voor openstaat, kan dit bemoeilijkt worden (Arowolo, 2000).

Wanneer het Surinaamse migranten betreft, hebben zij te maken met regels die de Surinaamse overheid heeft opgesteld om vestiging in Suriname in goede banen te leiden. Hierbij wordt er echter wel een verschil gemaakt tussen migranten van Surinaamse origine⁵ en migranten van overige origine. Het grote verschil tussen beide migranten is dat de migrant van Surinaamse origine aan minder eisen hoeft te voldoen dan de migrant van overige origine⁶. Ook vanuit de Nederlandse overheid is er een wet ingesteld die migranten helpen om terug te keren naar het land van herkomst. Dit zorgt ervoor dat er minimaal twee mogelijkheden zijn om te (re-)migreren, men kan gebruik maken van "De Remigratiewet" (NMI, 2008) en de mogelijkheid om zelf de migratie op poten te zetten. In het geval van De Remigratiewet, biedt de overheid migranten de faciliteiten om terug te keren naar het land van herkomst. Hierbij is te denken aan het betalen van de reiskosten, het vervoer van bagage en twee maanden van levensonderhoudskosten in het land van herkomst. Migrant die terugkeren naar het land van herkomst die ouder zijn dan 45 jaar, hebben ook nog het recht op een 45+uitkering en een ziektekostenverzekering. Dit zijn maar een aantal faciliteiten die door de Remigratiewet worden aangeboden. Deze wet geeft ook nog de mogelijkheid van terugkeer binnen een jaar uit het land van herkomst, wanneer de migrant besluit zich toch niet te willen vestigen in het land van herkomst.

2.4.3 Motieven

Uit onderzoek van Alberts en Hazen (2005) blijkt dat studenten bij overwegingen om al dan niet terug te keren te maken krijgen met verschillende factoren. Deze factoren kunnen worden onderverdeeld in drie categorieën waarbij de eerste categorie "professionele factoren" genoemd kan worden. Deze factoren hebben onder andere betrekking op het salaris, werkomstandigheden, faciliteiten op het werk en mogelijkheden tot professionele ontplooiing. De drie categorieën sluiten elkaar niet uit; ze kunnen elkaar overlappen. Het kan zo zijn dat een bepaalde factor uit een categorie beïnvloed wordt door een bepaalde factor uit een andere categorie.

In dit onderzoek van Alberts en Hazen waren er weinig respondenten die vanwege professionele factoren het besluit namen om terug te keren naar het land van herkomst. De redenen om juist niet terug te keren naar het land van herkomst waren te vinden op het gebied van professionele factoren zoals een hoger salaris in het gastland en hogere economische levensstandaarden in het gastland. Ook werden professionele ontwikkelingsmogelijkheden genoemd voor het niet terugkeren naar het land van herkomst. Hierbij valt te denken aan onderontwikkeling van een land bijvoorbeeld op technisch gebied, waardoor de respondent niet in staat zou zijn de geleerde competenties volledig tot uiting te kunnen brengen. Dit zijn redenen die kunnen bijdragen aan het besluit om zich te vestigen in het gastland en om dus niet terug te keren naar het land van herkomst na het afstuderen

⁵ Migranten van Surinaamse origine zijn migranten die in Suriname geboren zijn en een andere nationaliteit dan de Surinaamse hebben, of migranten waarvan één of beide ouders in Suriname zijn geboren.

⁶ Na navraag gedaan te hebben bij het Surinaamse Consulaat te Amsterdam, bleek dat zij nagenoeg geen informatie beschikbaar hadden betreft migratie naar Suriname. De informatie die hier verwerkt is, is echter telefonisch meegedeeld. Na enig onderzoek op het internet, is gestuit op de website www.info-suriname.com. Deze website bevestigt net als het Surinaamse Consulaat te Amsterdam dat er geen informatie beschikbaar is betreft migratie naar Suriname. Op de desbetreffende website zijn echter wel documenten te vinden die nodig zijn bij migratie naar Suriname, en de vereisten voor de migratie.

van de respondent. Deze redenen om niet te migreren naar het land van herkomst, een ontwikkelingsland, zouden in principe ook kunnen worden opgegeven door hoogopgeleiden die al langer aan het werk zijn in een ontwikkeld land. Wanneer de hoogopgeleide van mening is dat het de moeite waard is om te migreren naar het land van herkomst en daar gebruik te maken van de kennis en eventuele rijkdommen die zij bezitten, dan zetten zij de stap voor migratie naar het land van herkomst (Oberai et al., 1989).

De tweede categorie factoren kan worden samengevat onder de noemer “samenlevingsfactoren”. Deze categorie omvat hoe de respondent zich voelt in situaties die gerelateerd zijn aan sociale, politieke en culturele omstandigheden. Het gaat hierbij ook om factoren die betrekking hebben op hoe het aanvoelt om te wonen en te leven in een samenleving waarin er andere regels zijn over acceptabel gedrag, waarin er andere omgangsvormen zijn tussen seksen en waarin er andere verwachtingen zijn van jongeren, in vergelijking met het land van herkomst. Albert en Hazen (2003) geven in hun onderzoek aan dat deze categorie de grootste pull-factoren naar het land van herkomst toe bezit. Zoals al aangegeven werd gaat hier om hoe men zich voelt in een bepaalde situatie of hoe men bepaalde situaties beleeft; emoties spelen hierbij een rol. Aangenomen kan worden dat wanneer de beleving van de samenleving in het gastland positief wordt beleefd, dat de kans dat men terugkeert naar het land van herkomst kleiner is dan wanneer de “samenlevingsbeleving” minder positief is dan in het land van herkomst (Oberai et al., 1989). Ditzelfde zou ook kunnen gelden voor een persoon die zich al heeft gevestigd in het gastland, wanneer de beleving niet naar wens verloopt zou dit een reden kunnen zijn om zich te vestigen in het land van herkomst.

De persoonlijke omstandigheden van een persoon worden samengevat in de categorie “persoonlijke factoren”. Het gaat hierbij om alle omstandigheden die te maken hebben met de persoonlijke situatie van een persoon. Te denken valt aan bijvoorbeeld de status die de familie geniet of de netwerken waarover een persoon bezit. Deze categorie wordt sterk beïnvloed door de andere categorieën. Hoe iemand zich in een persoonlijke situatie gedraagt is afhankelijk van de normen en waarden die iemand heeft meegekregen, deze worden vaak gevormd door de samenleving. Hierbij valt te denken aan de heersende normen en waarden in het land van herkomst over de oudedagsvoorziening van de ouders; in sommige culturen is het de normaalste zaak van de wereld dat de kinderen de verzorging van hun ouders op zich nemen. In andere landen is dit niet zo normaal meer; de zorg wordt vaak uitbesteed. De familiebanden spelen ook een belangrijke rol bij deze categorie. Aangenomen kan worden dat wanneer er sterker banden zijn met familie en vrienden, dat het gemis hiervan, ervoor kan zorgen dat de persoonlijke factoren een grote rol gaan spelen bij de beslissing al dan niet terug te keren naar het land van herkomst.

De drie hierboven genoemde categorieën hebben voor ieder individu een ander gewicht bij hun beslissing om de eventuele stap te zetten voor migratie naar het land van herkomst. Hierdoor is het niet mogelijk om vooraf per individu aan te geven wie er wel of niet de stap zal zetten voor de migratie naar het land van herkomst. Het zijn afwegingen die elk individu neemt op basis van eigen ervaringen, eigen wensen en eigen omstandigheden. Maar over het algemeen willen migranten bij migratie naar het land van herkomst de zekerheid hebben wat betreft persoonlijke veiligheid, accommodatie en sociale erkenning in het land van herkomst (Arowolo, 2000).

2.5 Migranten groepen

In de literatuur omtrent de hiervoor besproken onderwerpen wordt er nauwelijks expliciet gesproken over de indeling van migrantengroepen met betrekking tot het al dan niet terugkeren naar het land van herkomst. Er wordt wel gesproken over migranten die terugkeren naar het land van herkomst. Daarnaast beziet de literatuur omtrent migratie migranten die in twee werelden leven, die wel terug willen naar het land van herkomst, maar waarbij dit een wens blijft. Een derde groep die in

de literatuur wordt genoemd, is de groep die niet terug wilt gaan. Waldinger (2008;5) geeft aan dat er inderdaad meerdere soorten migranten zijn, zo zegt hij: “[...] some are simply sojourners, from whom the displacement is experienced as temporary and hence never put down roots; others are “immigrants” in precisely the sense defined by the dictionary, in that they have left home in order to settle down in a new place”. Daarnaast geeft hij ook weer dat er verschillende soorten migraties zijn, waaronder remigratie; de migrant keert terug naar het land van herkomst voor vestiging. Naast deze migranten zijn er ook migranten die als wens hebben om terug te keren naar het land van herkomst, maar waarbij de daadwerkelijke stap van terugkeer uitblijft (Anarfi & Jagare, 2005). Hieruit blijkt dat er onder andere drie groepen naar voren komen waarin de migranten ingedeeld kunnen worden. Zoals al aangegeven is er een groep die niet zal en wil terugkeren naar het land van herkomst, deze groep kan heel simpel de groep van de “Blijvers” genoemd worden, omdat zij gemigreerd zijn vanuit het land van herkomst om zich elders voorgoed te vestigen en daar dus bij blijven. Daarnaast zijn er ook migranten die de wens hebben om terug te keren, maar waarbij dit een wens blijft. Deze migranten zouden gerekend kunnen worden tot de groep van “Willers”. De groep van de (werkelijke) remigranten zijn migranten die terugkeren naar het land van herkomst om zich daar opnieuw te vestigen, zij zetten de stap voor remigratie dus daadwerkelijk; het zijn “Doeners. Hiermee zijn de migrantengroepen in categorieën geplaatst die betrekking hebben op remigratie. Verwacht wordt dat deze classificatie van migranten met betrekking tot remigratie terug te vinden zal zijn onder de respondenten.

2.6 Samenvatting

Het is voor ontwikkelingslanden belangrijk dat hoogopgeleiden, mensen met kennis, aanwezig zijn of blijven in het ontwikkelingsland. Dit gaat ook op voor Suriname. Wanneer er migratie plaatsvindt van een ontwikkelingsland naar een ontwikkeld land, wordt daarmee volgens Joly (2000) ook het economisch potentieel van een ontwikkelingsland verkleind. Het is aan te nemen dat het voor een ontwikkelingsland noodzakelijk is dat het economisch potentieel van het land vergroot wordt, zodat er in het land op allerlei gebieden geïnvesteerd kan worden, waardoor het land vooruitgang kan boeken. Dit kan ook toegepast worden op de Surinaamse situatie.

Tussen Suriname en Nederland is er een zekere band blijven bestaan na de onafhankelijkheid. In 2010 zijn er in Nederland naar schatting tussen de 350.000 en 400.000 migranten van Surinaamse afkomst (CBS, 2010), veelal de 1^e generatie gevolgd door nakomelingen van deze 1^e generatie. Daarnaast vestigen elk jaar⁷ nog Surinamers uit Suriname zich in Nederland. Het uitgangspunt is dat Surinamers⁸ een band blijven voelen met Suriname. Dit is in de voorgaande paragrafen als “transnationalisme” betiteld. Dit transnationalisme kan zich in verschillende vormen manifesteren. De meest voor de hand liggende manifestatie hiervan is terug te vinden in het versterken van de identiteit uit het land van herkomst en door het delen van culturele uitingen. Wanneer blijkt dat deze vorm van transnationalisme aanwezig is bij de Surinaamse migrant kan aan de hand hiervan voorzichtig worden gezegd dat er sprake is van long distance nationalism bij de Surinaamse migrant, wanneer deze de ontwikkelingen in Suriname in de gaten houdt en zich de collectieve normen toe-eigent. Het is echter wel belangrijk dat deze Surinaamse migrant deel uitmaakt van een Surinaams transnationaal netwerk (of meerdere), omdat dit netwerk een belangrijke bijdrage levert aan het in standhouden van deze vorm van nationalisme.

⁷ Meer informatie over migratiecijfers van Surinamers naar Nederland is te vinden op www.ind.nl.

⁸ Er wordt hierbij geen onderscheid gemaakt tussen Surinamers die recentelijk zijn gemigreerd naar Nederland en Surinamers die al jaren in Nederland woonachtig zijn en in Nederland een leven hebben opgebouwd.

Bij remigratie of migratie in het algemeen speelt de levensfase van een persoon een grote rol. Greenwood (1985) geeft aan dat migratie vooral plaatsvindt tussen het 20^e en 25^e jaar, daarna vindt er een daling plaats om vervolgens tegen de pensioenleeftijd een lichte stijging te zien. Hierbij spelen onder andere onderwerpen zoals huwelijk, afstuderen, het stichten van een gezin een rol. Het is interessant om te bekijken of deze life-cycle onderwerpen een rol spelen bij de Surinamers. Als deze inderdaad ook van invloed zijn, dan geeft dit nog meer inzicht in de voorwaarden, redenen, obstakels en motieven van de Surinaamse kennismigrant om al dan niet te migreren naar Suriname. Daarnaast moet er gekeken worden naar de sociale (levensstijlen, levensomstandigheden, woning, "eigenheidsgvoel"), economische (arbeidsmarkt, inkomen/spaargelden, eigendommen) en politieke (migratiebeleid in zowel Suriname als Nederland) aspecten die van invloed kunnen zijn op de beslissing om al dan niet te remigreren. Door hiernaar te kijken kan er licht geworpen worden op de vraag wat er nodig is om hoogopgeleide Surinamers in Nederland te laten migreren naar Suriname en wat doorslaggevend is om de stap naar Suriname daadwerkelijk te zetten, voor de desbetreffende migrantengroep waartoe de Surinamers te rekenen zijn.

In de inleiding in hoofdstuk 1 is de centrale probleemstelling van het onderzoek al benoemd. In de loop van het theoretisch onderzoek is gebleken dat specificering van de centrale probleemstelling, door de verschillende categorieën van migranten hieraan toe te voegen, leidt tot een onderzoek dat nog niet heeft plaatsgevonden. Uit het theoretisch onderzoek bleek dat er in de literatuur niet gekeken wordt naar de beweegredenen en verschillen betreft remigratie tussen de migrantengroepen zoals deze in het theoretisch kader zijn gecategoriseerd. Daarom is de probleemstelling uit de inleiding aangepast en gespecificeerd aan de hand van de migrantencategorieën. De definitieve onderzoeksvraag luidt als volgt:

Is het behoren tot de groep "Willers" of groep "Doeners" te begrijpen vanuit sociale netwerken, long distance nationalism en/of de levensfase van een migrant? En wat is er voor nodig om migratie vanuit de "Willers" naar de "Doeners" te kunnen bewerkstelligen?

Hoofdstuk 3. Methode van onderzoek

3.1 Inleiding

Onderzoek naar (re)migratie naar Suriname van “Surinamers” in het bijzonder heeft niet veel plaatsgevonden. In het verleden heeft Bovenkerk (1973, 1976) wel onderzoek verricht naar dit fenomeen, maar deze onderzoeken hebben plaatsgevonden in een roerige periode van de Surinaamse geschiedenis; onafhankelijkheid van Nederland in 1975. Een onderzoek van recentere datum is van Broër (1996) waarin de veranderende sociale positie van remigranten centraal staat. Onderzoek naar bevordering van (re)migratie van de hoogopgeleide Nederlandse Surinamer is echter nog niet verricht. Bekend is van de Nederlandse Surinamers dat wanneer zij migreren naar Suriname, dit vaak is rond de pensioengerechtigde leeftijd. Voor dit onderzoek is het echter voor dit onderzoek niet interessant om te kijken naar de beweegredenen van deze groep mensen, omdat deze mensen de arbeidsmarkt hebben verlaten en zich vaak niet meer op de arbeidsmarkt begeven na het pensioen. Het is juist interessant om te gaan kijken naar die groep mensen die hoogopgeleid zijn, en nog steeds werkzaam zijn of die een stap gaan zetten op de arbeidsmarkt; de mensen die nog een actieve bijdrage leveren aan de economie en opbouw van de Surinaamse samenleving. Dit onderzoek richt zich daarom dan ook op wat er voor nodig zou moeten zijn om deze “kennishouders” terug te krijgen naar “het land van hun ouders”.

Er zal uit onderzoek moeten blijken of men vanuit economisch perspectief zich niet in Suriname vestigt. Uitgaande van het perspectief dat het door de economische situatie van Suriname komt dat men niet vanuit Nederland naar Suriname wil migreren, kan afgevraagd worden hoe economische vooruitgang geboekt kan worden in Suriname. De aanname dat er geen economische prikkels zijn voor migratie zou kunnen betekenen dat de transnationale netwerken van de migranten een aanzienlijke rol spelen bij de migratie. Wat al eerder bleek is dat er per week 6 vluchten naar Suriname gaan, waarbij de niet-rechtstreekse vluchten niet zijn meegerekend. Dit geeft een indicatie dat er een binding moet zijn met Suriname.

De vraag hierbij is ook hoe een eventuele migratiestroom opgang gebracht kan worden of hoe deze eventueel bevorderd zou kunnen worden, dit zal moeten blijken uit interviews met respondenten van Nederlandse Surinamers die de stap nog niet zetten, ondanks een grote liefde voor Suriname; de Willers. Ook wordt getracht om de beweegredenen van Nederlandse Surinamers in kaart te brengen, de Doeners. Daarnaast is het ook aannemelijk dat er een groep respondenten zal zijn die helemaal niet zal willen (re)migreren naar Suriname; de Blijvers. Uit het onderzoek zou moeten blijken of de motieven gebaseerd zijn op structurele factoren zoals educatie, infrastructuur, medische zorg en inkomsten. Daarnaast is te bedenken dat het hebben van een transnationaal netwerk ertoe kan bijdragen dat men de stap voor (re)migratie wel zet, eventueel in de toekomst. Ook kan er gekeken worden naar het nationalistisch gevoel van de respondent jegens Suriname. De levensfase waarin een respondent zich bevindt zou ook eventueel een rol kunnen spelen. Misconcepties met betrekking tot de mogelijkheden die Suriname te bieden heeft voor hun toekomst, kunnen uiteraard ook nog een rol spelen. Een combinatie van structurele factoren, gebrek aan sociale netwerken, nationalistisch gevoel, levensfase waarin de (re)migrant zich bevindt en misconcepties is een mogelijkheid waar ook rekening mee gehouden moet worden.

3.2 Meetinstrumenten

Om te kunnen achterhalen wat er nodig is om hoogopgeleide Surinamers in Nederland te laten migreren naar Suriname wordt er onderzoek gedaan aan de hand van twee meetinstrumenten; gebruikt in twee verschillende fasen van het onderzoek. De eerste fase van het onderzoek bestaat uit

voorleggen van vragenlijst aan respondenten via het Internet. Deze manier van respondenten werving via het Internet, waarbij gebruik is gemaakt van sociale media, om respondenten te werven heeft 141 respondenten opgeleverd. Via onder andere fora en e-mail circulatie is de URL (www.ganeshie.eu) verspreid waar de vragenlijst in te vullen was. In de vragenlijst zijn er verschillende vragen gesteld over onder andere educatie, de infrastructuur, medische zorg, inkomsten, politieke situaties, economische situaties, en inkomsten; de structurele factoren.

Daarnaast worden er ook verschillende vragen gesteld over het netwerk dat de respondent heeft in beide landen en met wie de respondent zich meer verbonden voelt. Ook worden er vragen gesteld over het gevoel van nationalisme en de levensfase waarin men zich bevindt. Behalve deze vragen worden er ook een aantal basis vragen gesteld met betrekking tot de leeftijd, geslacht, nationaliteit, waar men woonachtig is, opleidingsniveau en beroep of sector waarin de respondent werkzaam is. Verder worden er vragen gesteld die een open karakter hebben. Deze vragen hebben vooral betrekking op de reden(en) waarom de respondent wel of niet zou willen (re)migreren. Tevens is aan de respondenten gevraagd of zij medewerking zouden willen verlenen aan interviews, waarin dieper wordt ingegaan op het onderwerp. Van deze 141 respondenten hebben er 106 aangegeven hun medewerking te willen verlenen aan de interviews; de tweede fase van het onderzoek.

In de tweede fase zijn er 106 interviews afgenomen. Deze interviews zijn gebaseerd op de vragenlijst van de eerste fase. Wanneer er gekeken wordt naar de verdeling van het aantal interviews over de drie migrantengroepen, dan zijn er bij de Willers 30 interviews gehouden. De Doeners hebben 27 interviews afgestaan en de Ingezetenen zijn goed geweest voor 30 interviews. Daarnaast hebben 19 respondenten aangegeven nooit naar Suriname te willen migreren; de Blijvers.

Met behulp van chatprogramma's, Skype en e-mail zijn deze interviews afgenomen. Zoals al eerder is aangegeven zijn er drie doelgroepen gevormd voor dit onderzoek. Bij het onderdeel met de vragenlijsten is er rekening gehouden met het feit dat er sprake was van drie migrantengroepen, met verschillende uitgangspunten. Hiermee rekening houdende zijn de vragenlijsten voor de drie groepen respondenten aangepast, naar vragen die van toepassing zijn op de situatie waarin de desbetreffende respondent zich bevindt. Dit heeft als gevolg gehad dat er drie versies van de vragenlijst waren. Op de website waarop deze terug te vinden was, kon de respondent kiezen uit de volgende drie opties: “Ik ben woonachtig in Nederland”, “Ik heb in Nederland gewoond, maar woon nu in Suriname” en “Ik woon al mijn hele leven in Suriname”.

In de interviews is dieper ingegaan op de vragen met een open karakter. Dit waren vooral de vragen die betrekking hadden op de reden(en) waarom de respondent wel of niet zou willen (re)migreren. Naar aanleiding van de antwoorden die tijdens het interview naar voren kwamen, is ook ingehaakt op onderwerpen die betrekking hadden op structurele factoren, transnationale netwerken, nationalistische gevoelens, levensfase van de respondent en eventuele mogelijkheden die zij zien in Suriname met betrekking tot (re)migratie.

Het verschil tussen deze twee typen informatie verwerving is dat bij de vragenlijst vooral vragen gesteld zijn die met een kort antwoord te beantwoorden zijn; vaak al met één of twee woorden. Bij de interviews is sprake van vragen die dieper ingaan op de antwoorden die zijn verkregen via de vragenlijst. Er is sprake van verdieping van de vragenlijst middels de interviews.

Zoals aangegeven heeft het data verzamelingsproces bestaan uit twee fases. De eerste fase van dataverzameling vindt plaats door middel van de online vragenlijst. Deze vragenlijst is geupload naar een persoonlijke webpage, vervolgens is de URL van deze pagina verspreid op forums waarvan al bekend was dat deze populair zijn bij Surinamers (www.waterkant.net, www.dwtonline.com, www.bodysoulpartypix.com), ongeacht hun nationaliteit. Ook is binnen het eigen sociale netwerk

gevraagd de URL te verspreiden in de desbetreffende netwerken. Verder is er via Google gezocht naar nog meer fora die(deels) gericht zijn op Surinamers.

Het plaatsen van deze vragenlijsten had twee doelen: verkenning en opbouw van de respondentenlijst. Door het plaatsen van deze lijst online was het mogelijk om een globaal beeld te vormen over hoe de drie doelgroepen denken over (re)migratie naar Suriname. Ook werd de mogelijkheid gecreëerd om een respondentenlijst op te bouwen, dit doordat aan de respondenten werd gevraagd hun e-mail adres in te vullen, wanneer zij een bijdrage wilden leveren aan een eventueel verdiepend onderzoek. De tweede fase bestond uit het afnemen van interviews, deze interviews zijn gebaseerd op de data die verkregen is met behulp van de online vragenlijst. Naar aanleiding van de korte antwoorden die gegeven zijn bij de online vragenlijst, is verder ingegaan op deze antwoorden. De respondenten zijn werkzaam in verschillende sectoren van de Nederlandse samenleving en de Surinaamse samenleving. Dankzij het gebruik van moderne technologie, het Internet, is dit resultaat tot stand gekomen, waarin respondenten met verschillende achtergronden vertegenwoordigd zijn. Met behulp van chatprogramma's als MSN Messenger, Yahoo! Messenger, Facebook, en de bij MSN Messenger en Yahoo! Messenger geïntegreerde voicechat applicatie en Skype is het mogelijk geweest om deze interviews af te nemen. Tevens is er data verkregen via e-mail correspondentie met respondenten, aan de hand waarvan de verkregen antwoorden verder werden toegelicht. Het toepassen van deze methode heeft tot resultaat gehad zowel de Surinamers in Nederland als in Suriname hebben kunnen bijdragen aan de resultaten van dit onderzoek. Het nadeel dat gepaard gaat met deze methode is het achterwege blijven van non-verbale communicatie, alhoewel een deel van dit gemis wordt opgevangen door middel van gebruik van emoticons of ook wel smileys genoemd; “Typewritten pictures of facial expressions, used in e-mail and when communicating on the Internet, to indicate emotion. They are also called smileys” (computeruser.com, online)

3.3 Beschrijving respondenten

De respondenten hebben een bijdrage geleverd aan dit onderzoek. Het is vaak interessant om te weten wie de respondenten zijn, om een duidelijk overzicht te geven van deze respondenten zijn er twee tabellen (tabel 1 en tabel 2) opgesteld, in tabel 1 zijn de gegevens van de respondenten als geheel van alle respondenten terug te vinden. Tabel 2 geeft meer inzicht in de gegevens die genoemd zijn in tabel 1. De gegevens per respondent zijn terug te vinden in bijlage 2a, 2b, 2c en 2d.

Voor alle respondenten geldt dat zij minimaal 1 ouder hebben van Surinaamse origine. Van de 106 aantal respondenten is 58% van het vrouwelijk geslacht en 42% van het mannelijk geslacht. Onder deze 106 respondenten is 11% van de respondenten nog student en 87% van de respondenten zijn werkzaam. Daarnaast is 2% respondenten al met pensioen. Van alle respondenten heeft 52% een opleiding op HBO-niveau genoten en 48% heeft een Academisch opleidingsniveau. De verschillende respondenten zijn afkomstig uit Suriname en Nederland, hierbij is op basis van nationaliteit te zeggen dat 28% Surinaamse is en 72% is Nederlandse. Deze 72% is onderverdeeld in de 3 groepen van Willers, Blijvers en Doeners. De 28% van de respondenten zijn terug te vinden in de groep van de Ingezeten. Deze cijfers zijn weergegeven in *Tabel 1. “Respondenten”*.

Tabel 1. “Respondenten”

		<i>Respondenten</i>
<i>Geslacht</i>	<i>Vrouw</i>	<i>58%</i>
	<i>Man</i>	<i>42%</i>
<i>Opleiding</i>	<i>HBO opleidingsniveau</i>	<i>52%</i>
	<i>WO opleidingsniveau</i>	<i>48%</i>
<i>Nationaliteit</i>	<i>Nederlandse</i>	<i>72%</i>
	<i>Surinaamse</i>	<i>28%</i>

De respondenten zijn ingedeeld in 4 groepen; de Willers, de Doeners, de Blijvers en de Ingezetenen. De Willers zijn de respondenten die in Nederland wonen en wel degelijk naar Suriname zouden willen migreren. De Doeners zijn de respondenten die in Nederland hebben gewoond, en inmiddels de stap voor migratie naar Suriname hebben gezet. Zij hebben zich in Suriname gevestigd met behoud van hun Nederlandse nationaliteit. De Blijvers zijn de respondenten die geen wens voor (re)migratie naar Suriname hebben. Tot de groep Ingezetenen worden de Surinamers gerekend die de Surinaamse nationaliteit hebben en daar wonen en werken. De interviews bij deze groepen zijn afgenomen met een interview leidraad die te vinden is in de Bijlagen 1a en 1b.

Van de Willers is 73% vrouw en 27% man. Bij deze groep heeft 60% van de respondenten een HBO opleidingsniveau, tegenover 40% met een academisch niveau. Bij de vraag of deze respondenten nu of in de toekomst naar Suriname zouden willen migreren, geeft ongeveer 63% aan de resterende groep dit nu of in de toekomst te willen. Het resterende deel (37%) weet dit nog niet zeker. Wanneer er gekeken wordt naar het geboorteland van de respondenten blijkt het overgrote deel (77%) van de Willers geboren te zijn in Suriname, de rest (23%) in Nederland. Deze groep beslaat de leeftijdscategorieën “20 – 29” en “30 – 39” met 70% van de respondenten, gevolgd door 13.3% respondenten in de leeftijdscategorie “50 – 59”.

Ook bij de Blijvers is er een groter aandeel vrouwen (53%) dan mannen (47%), het verschil is echter minder dan bij de Willers. Ongeveer 53% van de blijvers heeft het HBO niveau qua opleiding en 47% zit op academisch niveau. De meeste Blijvers zijn in Nederland geboren, namelijk 58% tegenover de 42% die Suriname als geboorteland heeft. Ruim de helft (57.9%) van de respondenten is terug te vinden in de leeftijdscategorie “20 – 29”.

De sekse verdeling onder de Doeners is ongeveer gelijk. De vrouwen beslaan 52% van de respondenten en de mannen 48%. De percentages voor het opleidingsniveau liggen ook dicht bij elkaar. Zo heeft 48% van de doeners het opleidingsniveau van HBO en 52% een academisch niveau. Ongeveer 85% is geboren in Suriname, tegenover 15% respondenten die onder de Nederlandse vlag geboren zijn. Qua leeftijdscategorie beslaan de “50 – 59” jarigen het grootste deel, gevolgd door

“40 – 49” jarigen.

De vierde groep respondenten in dit onderzoek is de groep van de Ingezetenen. De reden om deze groep te betrekken bij het onderzoek, ligt in het feit dat zij in Suriname wonen en qua denkniveau vergelijkbaar zijn met de hoogopgeleide Nederlandse Surinamers. De combinatie van deze twee feiten zorgt ervoor dat zij eventueel met informatie kunnen komen waardoor obstakels voor migratie naar Suriname eventueel bevestigd kunnen worden. Daarnaast is het ook interessant om te onderzoeken hoe zij tegenover de Nederlandse Surinamers staan en of dit eventueel van invloed is, of kan zijn, op de migratiebeslissing van de Nederlandse Surinamers. De verdeling naar sekse is ongeveer gelijk; 53% is vrouw en 47% is man. Hieraan is ook toe te voegen dat 47% een HBO opleidingsniveau heeft en 53% een academisch opleidingsniveau. Bijna de helft van de respondenten bevindt zich in de leeftijdsklasse van 20 -29 jaar. Deze en bovenstaande gegevens, samen met aanvullende gegevens, zijn terug te vinden in *Tabel 2. “Respondenten per groep”*.

Tabel 2. “Respondenten per groep”

	<i>Willers (%)</i>	<i>Doeners (%)</i>	<i>Blijvers (%)</i>	<i>Ingezetenen (%)</i>
<i>Geslacht:</i>				
- <i>Vrouw</i>	73	52	53	53
- <i>Man</i>	27	48	47	47
<i>Opleidingsniveau:</i>				
- <i>HBO</i>	60	48	53	47
- <i>Academisch</i>	40	52	47	53
<i>Migratie:</i>				
- <i>Ja</i>	63	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
- <i>Misschien</i>	37			
<i>Geboren in:</i>				
- <i>Nederland</i>	23	15	58	n.v.t.
- <i>Suriname</i>	77	85	42	
<i>Nationaliteit:</i>				
- <i>Nederlandse</i>	100	100	100	0
- <i>Surinaamse</i>	0	0	0	100
<i>Generatie:</i>				
- <i>Eerste</i>	23	76	11	n.v.t.
- <i>Tweede</i>	77	24	90	n.v.t.
<i>Leeftijdscategorie:</i>				
- <i><20</i>	3.3	-	-	-
- <i>20 – 29</i>	40.0	3.7	57.9	46.7
- <i>30 – 39</i>	30.0	22.2	10.5	36.7
- <i>40 – 49</i>	3.3	29.6	15.8	16.6
- <i>50 – 59</i>	13.3	44.4	10.5	-
- <i>>59</i>	10.0	-	5.3	-
<i>Totaal aantal respondenten(%)</i>	28	26	18	28

In hoofdstuk 2 “Remigratie; motieven en voorwaarden” wordt gesproken van 4 respondentgroepen; de Willers, de Doeners, de Blijvers en de Ingezetenen. Gedurende het onderzoek werd steeds duidelijker dat de Blijvers geen aandrang voelden om te migreren naar Suriname. Simpelweg gezegd willen ze gewoon niet naar Suriname migreren, omdat ze het gewoon niet willen. In het kort kan er over deze groep respondenten gezegd worden dat zij Nederland een beter land vinden om in te wonen dan Suriname en dat er niets is dat hen van het tegendeel kan overtuigen. Met de vraagstelling uit hoofdstuk 1 in het achterhoofd en de definitieve onderzoeksvraag, zoals deze in hoofdstuk 2 is geformuleerd, is besloten deze groep alleen daar waar mogelijk mee te nemen bij in analyse van de resultaten. De reden hiervoor is te vinden in het feit dat deze groep voet bij stuk houdt, dat zij nooit naar Suriname zullen migreren. Het interessante aan dit onderzoek is, dat de Willers mensen zijn die de wil hebben om te migreren, maar dit (nog) niet doen. De Doeners daarentegen, zijn Willers die de stap voor migratie wel hebben gezet. Door de resultaten van deze twee groepen te analyseren, bestaat er een kans dat er duidelijk wordt welke factoren het verschil kunnen maken, waardoor een Willer een Doener kan worden. Aan het eind van dit hoofdstuk zal er echter wel een kleine paragraaf gewijd worden aan de groep Blijvers, dit als dank voor hun medewerking aan het onderzoek en tevens om te benadrukken dat hun mening over migratie naar Suriname niet te veranderen is. Het is echter niet zo dat de resultaten van deze respondentengroep niet van waarde zijn voor dit onderzoek.

Hoofdstuk 4. Levensfase

4.1 Inleiding

Zoals aangegeven is er tijdens de interviews de aandacht besteed aan de redenen waarom de respondent wel of niet zou willen (re)migreren, of waarom de Nederlandse Surinamer wel of niet zou moeten (re)migreren. Daarnaast is er ook nog ingehaakt op onderwerpen die betrekking hadden op structurele factoren, transnationale netwerken, nationalistische gevoelens, en de levensfase van de respondent. De scheidslijnen tussen deze onderwerpen is dun. Doordat deze scheidslijnen dun zijn, is het moeilijk om een onderscheid te maken tussen bepaalde onderwerpen. Als voorbeeld hiervan kan de scheidslijn tussen transnationale netwerken en nationalistische gevoelens genomen worden. Vaak zijn de vragen die gesteld worden over nationalistische gevoelens, terug herleid worden naar de transnationale netwerken. Getracht wordt echter om vast te houden aan de scheidslijnen.

Ondanks het feit dat het moeilijk is om een onderscheid te maken tussen de verschillende onderwerpen, springt de levensfase van respondenten naar voren als meest doorslaggevende factor in de beslissing om al dan niet de stap voor migratie te zetten. Uiteraard speelt niet alleen de levensfase hierin een rol. De andere factoren spelen ook een rol in de beslissing, deze lijken echter indirect een rol te spelen. Omdat uit het onderzoek is gebleken dat de levensfase de meest doorslaggevende factor is in de beslissing om al dan niet te migreren, zullen de resultaten vanuit de levensfase worden gepresenteerd. De structurele factoren, transnationale netwerken en het nationalistisch gevoel zullen hierbij niet buiten beschouwing gelaten worden.

De levensfase van een respondent is gemeten aan de hand van de indicatoren “Kinderen”, “Relatie en netwerken” en “Carrière”. In 4.2 zullen de resultaten van de indicator “Kinderen” worden weergegeven als onderdeel van de levensfase van de respondenten. Daarnaast zal 4.3 de resultaten betreffende de indicator “Relaties en netwerken” weergegeven, hier wordt weergegeven of de respondenten zich in een relatie bevinden en hoe deze van invloed is op de levensfase en daarmee het standpunt betreft remigratie. De indicator resultaten omtrent “Carrière” zullen in 4.4 worden besproken. In 4.5 zal een beknopte samenvatting gegeven worden van dit hoofdstuk.

4.2 Kinderen

Tijdens de interviews is de aandacht onder andere gericht op het effect van het hebben van kinderen op de levensfase van de respondenten en daarmee de invloed op het standpunt van remigratie. Deze variabele is voorgelegd aan de Willers en Doeners. Van de Willers heeft 35% kinderen; 20% heeft kinderen die naar de basisschool gaan, 9% van de respondenten heeft kinderen op de middelbare school en 6% heeft kinderen die te plaatsen zijn in de categorie HBO/Academisch. Bij deze laatste categorie geven de respondenten aan dat dit in principe geen kinderen meer zijn, maar volwassenen die niet meer afhankelijk zijn van hun ouders. Onder de Doeners heeft 41% geen kinderen, 59% wel. In deze 59% heeft 15% van de respondenten kinderen in de basisschool leeftijd. De overige 44% van de respondenten betreft kinderen in de categorie HBO/Academisch. Ook bij deze groep respondenten wordt aangegeven dat de kinderen in de categorie HBO/Academisch, in principe als volwassenen worden beschouwd.

Op het moment van onderzoek waren er 32% van de respondenten die graag in Suriname zouden willen wonen. Tevens zijn er respondenten (32%) die later in het leven zouden willen migreren naar Suriname. Dit zijn dezelfde respondenten die aangeven in Suriname te willen wonen. Ongeveer 18% van de respondenten weet niet of ze in Suriname zouden willen wonen en of ze dit later zouden willen doen. Aangegeven wordt dat ze nu niet op het juiste punt staan om te beslissen of migratie

een juiste stap is voor hun. Dit heeft vooral te maken met het feit dat ze kinderen hebben die naar de basisschool of middelbare school gaan. Deze gegevens zijn overzichtelijk weergegeven in *Tabel 3. "Schoolgaande kinderen"*.

Tabel 3. "Schoolgaande kinderen"

	Willers (%)	Doeners (%)
Basisschool	20	15
Middelbare school	9	-
HBO/Academisch	6	44

Tijdens de gesprekken is naar voren gekomen dat een aantal indicatoren van de structurele factoren van belang zijn wanneer de respondenten kinderen hebben. Het betreft hierbij de indicatoren educatie, economische situatie en de medische voorzieningen.

Educatie

Uit de vragenlijsten en interviews is naar voren gekomen dat educatie een belangrijke factor is waar de Willers naar kijken wanneer het gaat om eventuele (re)migratie. Aan de Willers en Doeners werd gevraagd hoe zij de onderwijsvoorzieningen van Suriname inschatten in vergelijking met de Nederlandse onderwijsvoorzieningen. De antwoorden die op deze vraag gegeven werd kunnen worden ingedeeld in twee categorieën; "de onderwijsvoorzieningen van Nederland zijn hoger dan de Surinaamse onderwijsvoorzieningen" en "de onderwijsvoorzieningen van Suriname zijn gelijk aan de Nederlandse onderwijsvoorzieningen". Uit de interviews bleek dat diegenen, die kozen voor de categorie hogere onderwijsvoorzieningen van Nederland (57%), dit vooral deden op basis van, in hun ogen, grote aantallen Surinamers die in Nederland hoger onderwijs komen volgen. Vele van de respondenten benadrukken echter wel dat het onderwijs tot aan Hbo-niveau en Academisch niveau wel minstens gelijk is aan de Nederlandse onderwijsvoorzieningen:

"De onderwijscapaciteiten van Suriname zijn helaas minder dan de onderwijscapaciteiten in Nederland. Vanuit mijn eigen persoonlijke en professionele ervaringen kan ik zeggen dat er in de afgelopen jaren een redelijk aantal studenten uit Suriname zijn langsgeslagen in de collegezalen." (53 jaar, "willers", onderwijzeres)

"De onderwijscapaciteiten zijn in Suriname op z'n minst gelijk aan die van Nederland. De onderwijsmethoden mogen dan naar de Nederlandse maatstaven verouderd zijn, dit betekent echter niet dat de kwaliteit en daarmee de mogelijkheden voor het onderwijs minder zijn dan de Nederlandse." (52 jaar, "willers", onderwijzer)

Diegenen die van mening zijn dat de Surinaamse onderwijsvoorzieningen van gelijk zijn aan de Nederlandse onderwijsvoorzieningen, baseren dit vooral op het feit dat er tegenwoordig een aantal Nederlandse onderwijsinstellingen aanwezig zijn in Suriname. Aangenomen wordt dan dat deze ook in Suriname op het zelfde niveau en met dezelfde voorzieningen werkzaam zullen zijn als in Nederland. Een Nederlandse studente (21 jaar, "willers") die 6 maanden stage gelopen heeft in Suriname benadrukte dit door het volgende te zeggen:

"De onderwijscapaciteiten in Suriname zijn zeker weten gelijk aan de onderwijscapaciteiten bij ons! Tegenwoordig is er een InHolland, HBO, in Suriname gevestigd. Daarnaast is er ook een Nederlands Lyceum, hier wordt les gegeven aan de hand van het Nederlandse onderwijsstelsel. Laatst is er ook een HvA geopend in Suriname! Ik zeg niet dat Suriname er nu beter voorstaat dan Nederland, maar minder zijn ze daar ook zeer zeker niet!"

De mening van beide groepen lijkt echter niet zoveel te verschillen. Bij verschillende respondenten (43%) uit de eerste groep was op te maken dat ze de zij de onderwijsvoorzieningen in Suriname minder hoog zien dan de onderwijsvoorzieningen in Nederland, maar dat het niet zo een groot verschil is als het verschil tussen dag en nacht. Een respondent (24 jaar, vrouw, "willer", student) verklaarde zelfs dat het verschil tussen voorzieningen steeds minder groot wordt, verschil zou te vergelijken zijn met "het verschil tussen een rijpe banaan en een groengelige banaan.". De verschillen in onderwijsvoorzieningen zullen volgens het overgrote deel van deze respondenten binnen 10 jaar te verwaarlozen zijn.

Uit het onderzoek kwam ook naar voren de meeste respondenten van mening zijn dat er in Nederland meer onderwijsmogelijkheden zijn voor kinderen dan in Suriname. Wanneer er specifiek gekeken wordt naar de meningen van de groep migranten die daadwerkelijk de stap voor migratie naar Suriname hebben gezet, wordt over het algemeen het volgende aangegeven:

"Het onderwijs voor kleine kinderen is in Suriname in ieder geval niet minder dan in Nederland. Misschien zelfs beter, maar dat kan ik niet met zekerheid zeggen. Als ik nog kinderen zou hebben in de leeftijd van onderwijsgang, dan zou het voor mij geen verschil uitmaken. Uiteindelijk zouden ze toch zelfstandig genoeg zijn om een eventuele vervolgstudie in het buitenland te kunnen volgen, mocht deze in Suriname niet te volgen zijn. Of als een opleiding in het buitenland beter aangeschreven staat." (57 jaar, "doeners", bedrijfsadviseur)

De Doeners hebben vaak geen kinderen die naar de basisschool of middelbare school gaan, dit in tegenstelling tot de meeste Willers. Afgaande op de interviews die afgenomen zijn, kan gezegd worden dat de onderwijsvoorzieningen van een land, zeker een grote rol spelen bij mensen die jonge kinderen hebben.

Uit de gesprekken bleek dat de scholingsmogelijkheden voor kinderen belangrijk zijn, maar dat er vooral naar het niveau gekeken wordt van het onderwijs voor de desbetreffende doelgroep. Tijdens het treffen van een vergelijking tussen de onderwijsvoorzieningen in beide landen kwam naar voren dat geen enkele Willer deze op gelijk niveau plaatst. Dat de voorzieningen in Nederland beter zijn op het gebied van onderwijs wordt door 57% van de Willers aangegeven. Daarnaast geeft 43% aan dat er weinig verschil is tussen Nederland en Suriname. Van de Doeners daarentegen geeft 68% aan dat de voorzieningen op gelijk niveau liggen. De Nederlandse voorzieningen zouden volgens 10% beter zijn, tegenover 22% die aangeeft dat er weinig verschil is tussen beide landen. Een beknopte weergave hiervan is terug te vinden in *Tabel 4. "Onderwijsvoorzieningen"*.

Tabel 4. "Onderwijsvoorzieningen"

	Willers	Doeners
Gelijk	0%	68%
Beter in Nederland	57%	10%
Weinig verschillen	43%	22%

Economische situatie

Van Suriname is bekend, onder de Surinamers in zowel Nederland als in Suriname, dat de economische situatie niet altijd stabiel is. Hierbij is de economische situatie grotendeels afhankelijk van de politieke situatie in Suriname. Tijdens dit onderzoek bleek in de politieke peilingen dat de partij van de omstreden ex-legerleider Desi Bouterse de verkiezingen kon gaan winnen. Het vooruitzicht dat er nu een nieuwe partij aan de macht zou kunnen komen leidde bij zowel de

Surinaamse bevolking in Suriname als in Nederland tot de uiting van "het is nu afwachten wat er met het land gaat gebeuren, meer kunnen we niet doen."

"Het is nu even afwachten geblazen, de vorige regering heeft de economie redelijk stabiel weten te houden, maar naar het lijkt was de bevolking niet tevreden over die regering. Het enige wat wij nu kunnen doen is hopen dat de nieuwe regering op zijn minst de huidige opwaartse spiraal kan voortzetten." (58 jaar, man, "doeners", productie)

Van de Willers geeft 76% aan dat de economische situatie in ieder geval geen beslissende invloed heeft op de beslissing voor (re)migratie. Deze respondenten zijn zich bewust van de economische situatie van Suriname en dat deze samenhangt met de politieke situatie in het land. Het is in hun perceptie nooit anders geweest in Suriname, sinds de onafhankelijkheid. En juist deze wetenschap zorgt ervoor dat het geen doorslaggevende rol speelt bij de beslissing betreft migratie. Pas wanneer de economische situatie zodanig verslechtert dat het voorzien in de eerste levensbehoefte in het gedrang dreigt te komen, zal de economische situatie een doorslaggevende rol gaan spelen bij een eventuele migratiebeslissing. Maar zolang er op een normale manier valt te leven met een zekere mate van luxe, zal de economische situatie geen doorslaggevende invloed hebben op de beslissing om te migreren.

"De situatie in Suriname is nu eenmaal sinds de onafhankelijkheid niet stabiel geweest. In de begin van de jaren 90 heeft het naar mijn inziens een dieptepunt bereikt. Veel goederen waren schaars, er zijn in de jaren ook heel veel pakketten met levensmiddelen en dergelijke vanuit Nederland, door familie, naar Suriname gestuurd om daar steun te kunnen bieden. In de afgelopen 10 jaar, is er toch veel veranderd in Suriname. Apart van het feit dat alle levensmiddelen daar nu te vinden zijn, zijn er in de infrastructuur veranderingen te zien. Ik denk niet dat de bevolking van Suriname, de situatie van de jaren 90 zal aanvaarden. Ze zitten nu in een opwaartse stroom, en daar ik denk zelf niet dat het weer afwaarts zal gaan." (50 jaar, man, "willers", beveiliging)

Daarnaast is er een groep Willers van 14% die aangeeft dat de economische situatie wel degelijk van invloed is op (re)migratie (zie ook *Tabel 6. "Economische situatie"*). Het percentage voor deze groep groeit naar 65% wanneer aan de respondenten gevraagd wordt of het hebben van kinderen van invloed zou zijn op hun mening over de economische situatie. De volgende twee respondenten geven weer wat van toepassing is op deze groep:

"Uiteraard is het belangrijk om te wonen en te werken in een situatie waarin de economie stabiel is. Je hoeft geen miljoenen te verdienen, maar het is wel belangrijk dat je kunt rondkomen met het salaris dat je krijgt en dat het geld dat je daarnaast spaart ten eerste de waarde behoudt en daarnaast een appeltje voor de dorst kan zijn. De sociale voorzieningen zijn nu eenmaal niet vergelijkbaar met de Nederlandse in Suriname, juist daarom is het belangrijk dat de economie stabiel is, je moet namelijk zelf voor je sociale voorzieningen zorgen." (38 jaar, man, "willers", medische sector)

"Ik heb een gezin, en dat gezin moet ik kunnen onderhouden. Dat wil dus zeggen dat de economische situatie wel degelijk van invloed zal zijn mocht ik ooit overwegen om te migreren." (38 jaar, man, willers, medische sector)

Tevens zijn er Willers (10%) die niet weten of de economische situatie van invloed zal zijn op het migreren, dit omdat zij zich hier pas in zullen verdiepen wanneer zij overwegen om te gaan migreren. Zo zegt een 29-jarige respondent dat hij het nu niet weet, en dat hij daar pas over na gaat denken wanneer hij daadwerkelijk kriebels voelt om te gaan migreren (man, willer). Een andere respondent is hier iets duidelijker over:

"Ik moet eerlijk zeggen dat ik daar geen antwoord op heb, om migratie te overwegen, zal ik meer onderzoek moeten doen. Ik weet op dit moment niet of het van invloed zal zijn. Ik zal samen met mijn partner moeten kijken naar de voor- en nadelen bij migratie. Op een rijtje zetten wat nu wel en niet belangrijk is, en hoe belangrijk het dan is." (31 jaar, man, "willers", financiële dienstverlening)

De Doeners daarentegen zijn het unaniem eens dat de economische situatie niet van grote invloed zou moeten zijn op de beslissing om te (re)migreren. De Nederlandse Surinamer is vanuit de achtergrond bekend met de economische schommelingen in Suriname, en men weet ook in welke mate dit van invloed zou kunnen zijn op hun dagelijkse leven.

"Sowieso kom je niet naar Suriname toe vanwege economische redenen, als je dat wel doet, dan ben je gewoon gek bezig. Dan weet je ook eigenlijk niet waar je mee bezig bent. Ik bedoel, je gaat niet een ontwikkeld land achterlaten, waar je meer economische zekerheid hebt, dan in Suriname. Je weet gewoon dat Suriname heel erg onstabiel kan zijn op economisch gebied. Dat weet je met een Surinaamse achtergrond gewoon!" (25 jaar, man, doener, chemische sector)

Tevens wordt er door de Doeners van uit gegaan dat de hoogopgeleide Surinamer, genoeg inkomen zal verwerven in Suriname, waarmee schaarse middelen makkelijk kunnen worden verkregen.

"Sinds een aantal jaren is de economie redelijk stabiel in Suriname. In het verleden is het ernstig geweest, grote tekorten en dergelijke. Dat is gelukkig niet meer zo, maar de hoogopgeleiden hier, die een goede baan met een goed inkomen hebben, die ondervinden er niet zoveel last van. Het zijn meestal de laagopgeleiden met slechte banen en slechte inkomens die het heel erg merken wanneer het slecht gaat met de economie. Zolang je geld hebt hier, kan je eigenlijk alles kopen." (40 jaar, vrouw, doener, bankwezen)

"Het is hier zo, dat als je geld laat rollen, dat je dan alles kunt krijgen. Ook dingen die schaars zijn, geld opent deuren die anders gesloten blijven. En als je hoogopgeleid bent, dan verdien je vaak goed, wat wil zeggen dat je ook genoeg hebt om uit te geven." (35 jaar, man, "doeners", IT)

"Hosselen" is een Surinaams woord dat staat voor het kunnen rondkomen door al het werk aan te nemen dat op een persoon zijn of haar pad komt. De respondenten gaven ook aan dat er altijd werk te vinden is, men moet er alleen wel voor openstaan. Doelend op "hosselen".

Tabel 6. "Economische situatie"

	Willers	Doeners
Niet beslissend	76%	100%
Beslissend	14%	0%
Onbekend	10%	0%

Medische voorzieningen

Dat de medische voorzieningen van invloed zijn op (re)migratie beslissingen wordt door de resultaten bevestigd. Van alle respondenten (Willers) zegt 97% dat de eventuele beslissing onder andere wordt beïnvloed door de medische voorzieningen die er zijn in Suriname. Juist omdat Suriname een ontwikkelingsland is, houden de respondenten in hun achterhoofd dat eventuele migratie betekent

dat men een ontwikkeld land, Nederland, achter zich laat om zich te vestigen in een land waar de medische voorzieningen nog niet goed ontwikkeld zijn.

"In Nederland is het soms al erg moeilijk om te achterhalen wat er mis is met je gezondheid, dat terwijl we hier al toch redelijk wat snuffjes hebben die opsporing en behandeling van een eventuele ziekte makkelijker zou maken. Helaas zijn de financiën er voor de ziekenhuizen in Suriname er vaak niet om te kunnen investeren in de nieuwste snuffjes. Zo is er een schoonzus van mij die een tumor had, deze werk hier wel geconstateerd, maar voor de behandeling ervan moest ze uitwijken naar Venezuela. Voorheen kwamen de Surinamers naar Nederland toe voor behandeling. Maar dat maakt verder ook niet zoveel uit, het gaat erom dat de medische voorzieningen in Suriname helaas nog niet op een vergelijkbaar niveau met Nederland zitten." (37 jaar, vrouw, "willers", gezondheidssector)

"Als ik mijn bradas en sissas zou moeten zeggen waarom ze wel of niet naar Suriname moeten terugkomen, dan zou ik zeggen, als je hierheen komt terwijl je gezondheid niet in orde is, blijf dan alsjeblieft in Nederland. Het is het niet waard om je gezondheid op te moeten geven voor een rustig leven in Suriname, want als je ziek bent...en je nog zieker voelt omdat men er niet achter komt wat er aan de hand is met je, dan heb je dat rustige leven nog niet!" (45 jaar, man, "ingezetenen", zelfstandig ondernemer)

Er is een kleine 3% die van mening is dat de medische zorg en voorzieningen niet van invloed zullen zijn, of zijn geweest, op hun eventuele (re)migratie beslissing.

"Ik ben gezond en ik ga hier niet eens naar de dokter omdat er nooit iets aan de hand is, van tijd tot tijd een lichte verkoudheid of een licht griepje, maar dat is het dan ook. En als ik daar al eens last van heb, dan komt het door de kou. Ik heb gewoon een goede weerstand, en ik geniet altijd voluit van het heerlijke tropische weer in Suriname. Wanneer het weer goed is, word ik niet ziek.[...] Toen ik besloot te migreren, wist ik hoe de medische voorzieningen ervoor stonden. Hier heb ik mijn familie om me heen, daar [in Nederland] had ik helemaal niemand, daar werd ik pas ziek van.[...] Mocht ik ooit betere medische zorg nodig hebben dan dat er verkrijgbaar is in Suriname, dan vlieg ik gewoon naar Nederland. Ik maak me daar niet druk om." (32 jaar, vrouw, "doeners", media)

"Het valt reuze mee hoor, tenzij je echt doodziek bent. Zolang je de financiële middelen hebt kun je goede medische zorg krijgen. Tsja, helaas is het niet voor een ieder weggelegd in Suriname, maar diegenen die in staat zijn om een privé verzekering af te sluiten, hebben toegang tot goede medische voorzieningen." (43 jaar, vrouw, "willers", overheid)

Bovenstaande cijfers over de mate van invloed op de migratiebeslissing worden beknopt weergegeven in Tabel 7. "Medische voorzieningen".

Tabel 7. "Medische voorzieningen"

	Willers	Doeners
Van invloed	97%	0%
Niet van invloed	3%	100%

4.3 Relaties en netwerken

Kinderen zijn één van de indicatoren van de levensfase waarin een persoon zich bevindt, een andere indicator voor de levensfase is het hebben van relaties. Relaties kunnen gemeten worden door middel van het aanwezig of afwezig zijn van de romantische liefde, maar dit is een krappe definitie van relatie. Wanneer men de definitie van relatie zo breed mogelijk neemt, betekent dit dat men ook kijkt naar bijvoorbeeld vriendschappelijke relaties, zakelijke relaties of contacten. Transnationale netwerken kunnen deze verschillende relaties of contacten overkoepelen, en dat wordt dan ook gedaan in deze paragraaf.

4.3.1 Relaties

Zoals aangegeven wordt de levensfase van de respondenten naast “Kinderen” ook gemeten aan het hebben van relaties. Deze zijn volgens de life-cycle theorie ook van invloed op de beslissing om al dan niet te (re)migreren. Van de respondenten die hebben deelgenomen aan dit onderzoek heeft 55% van de Willers een relatie, afgezet tegen 59% van de Doeners. Opvallend hierbij is dat het bij de Doeners vooral de ouderen betreft die een relatie hebben. De jongeren hadden vaak geen relatie op het moment waarop zij besloten te gaan migreren. De respondenten die op het moment van het onderzoek geen relatie hadden, leken eerder geneigd te zijn om migratie tot een optie te zien dan de respondenten met een relatie.

Tabel 8. “Relatie”

	Willers (%)	Doeners (%)
Relatie	55	59
Geen relatie	45	41

De cijfers die hier boven genoemd zijn (Tabel 8. “Relatie”) en het begrip relatie die hiervoor gebruikt wordt, zijn gericht op de romantische relatie. Het begrip relatie beperkt zich echter niet tot de romantische relaties. Zo valt er ook te denken aan vriendschappelijke relaties of zakelijke relaties, vaak ook aangeschreven als contacten, waarbij deze zich niet hoeven te beperken tot de landsgrenzen. Deze contacten kunnen geplaatst worden onder de noemer “transnationale netwerken”.

4.3.2 Transnationale netwerken

Bij het onderzoek is gekeken of de respondenten in het bezit zijn van transnationale netwerken. Uit het onderzoek is gebleken dat de transnationale netwerken van de respondenten vooral gevormd worden door de contacten die zij hebben in Suriname. Daarnaast spelen de familiebanden, het reizen naar Suriname en gedeelde identiteiten een grote rol in de transnationale netwerken van de respondenten. Tevens voeden de transnationale netwerken het gevoel van nationalisme dat respondenten hebben jegens Suriname. In tabel 9 wordt een beknopte weergave gegeven van de mate van belangrijkheid van de verschillende factoren bij een beslissing om al dan niet te migreren. Een uitgebreidere weergave van de resultaten volgt na Tabel 9. “Rol Transnationale netwerken”.

Tabel 9. "Rol Transnationale netwerken"

	Willers	Doeners
Contacten	++	++
Familiebanden	+	++
Reizen	+	+
Gedeelde identiteiten	++	++

++ = zeer belangrijke rol
+ = belangrijke rol, maar niet doorslaggevend
- = onbelangrijke rol

Contacten

Er zijn een groot aantal respondenten (78%) die veel contacten hebben in Suriname. Hierbij kan in aantallen gedacht worden aan meer dan 30 contacten in Suriname. Dit zijn veelal vriendschappelijke contacten. Vaak zijn dit contacten die tijdens vakanties in Suriname zijn opgebouwd of contacten die via het netwerk zijn opgebouwd. Dit wordt door de volgende twee Willers als volgt weergegeven:

"Oh, ik heb echt veel contacten in Suriname, ik ben dan wel hier [Nederland] opgegroeid, maar door de jaren heen ben ik zo vaak naar Suriname geweest. Elke keer dat ik er naartoe ga is het een feest, steeds weer een aantal nieuwe vrienden erbij. En het mooie ervan is dat ik zelfs vanuit Nederland contact blijf houden met deze mensen. Suriname is gewoon zeer gastvrij en vriendelijk, dat als er eenmaal contact is, dat het dan ook zo blijft." (29 jaar, vrouw, "willers", welzijnssector)

"Heb ik veel contacten daar [Suriname]? Ja...eigenlijk wel als ik er zo over nadenk. En dan reken ik mijn eigen familie niet mee. Ik denk dat ik buiten mijn familie om, zo een 40 man aan contacten heb. Gelukkig is er Internet, het is daardoor veel makkelijker en goedkoper om contact te houden. Je hoeft geen rekening meer te houden met het tijdsverschil, je stuurt gewoon een mailtje en er wordt wel gereageerd zo snel als dat ze het lezen. Nu is er ook nog de tweelanden sim van Telesur, dat maakt het allemaal nog makkelijker en goedkoper. Erg handig!" (24 jaar, man, "willers", financiële dienstverlening)

Naast de respondenten die veelal vriendschappelijke contacten hebben, is er een kleine 3% van de Willers die ook zakelijke contacten onderhouden in Suriname.

"Ik zit in het verzenden van pakketten naar Suriname, en voor dit werk heb ik ook zakelijke contacten in Suriname. Maar dat zijn niet mijn enige contacten in Suriname. Ik ben in Suriname opgegroeid en rond mijn twintigste ben ik gemigreerd, had toen al veel contacten opgebouwd in Suriname en met de meeste heb ik nu nog steeds contact." (34 jaar, man, "willers", logistiek)

Een kleine groep Willers (22%) heeft rond de 10 contacten in Suriname, vaak zijn dit contacten die betrekking hebben op de familie. Meer dan familiecontacten hebben deze respondenten niet. Opvallend is dat het hier voornamelijk gaat om twintigers, die nooit of maar 1 tot 2 keer in Suriname zijn geweest. Kenmerkend voor deze groep is wat de volgende respondent vertelt:

"Eigenlijk heb ik geen vrienden in Suriname, tja, kennissen zou je ze wel kunnen noemen. Het zijn vrienden van mijn familie in Suriname, die ik wel eens ontmoet heb. En waar ik wel eens wat over hoor als ik mijn familie spreek. Meer is er niet." (21 jaar, vrouw, "blijvers", student)

Gekeken is ook hoe de contacten van de Doeners waren vòòr migratie. Alle Doeners geven aan dat zij sowieso goede banden en contacten hadden met familie en vrienden in Suriname.

"Sowieso had ik al veel contacten hier, en dat heeft mij ook wel geholpen bij mijn oriëntatie voor migratie." (40 jaar, man, "doeners", onderwijzer)

De tabel die voor bovenstaande gegevens geproduceerd kan worden ziet er als volgt uit:

Tabel 10. "Contacten"

	Willers	Doeners
± 10 contacten	22%	0%
> 30 contacten	78%	100%

Familiebanden

Het grootste deel (99%) van de Willers geeft aan dat de banden die zij hebben met hun familie in Suriname hecht zijn.

"Surinamers zijn echte familie mensen, wanneer we naar Suriname gaan moeten we het niet wagen om een hotel te boeken. Het is altijd een ware vakantie om naar Suriname te gaan. De band die ik met mijn familie heb is heel erg hecht. Dit is ook wat ik van mijn vrienden in Nederland hoor over hun familie in Suriname, dus het is niet alleen hoe ik de dingen meemaak in Suriname." (43 jaar, vrouw, "willers", rijksoverheid)

Zo geven ook veel respondenten aan dat het juist de familie is die ervoor zorgt dat zij regelmatig naar Suriname afreizen, wanneer de familiebanden niet zo hecht zouden zijn, zou men niet zo vaak een bezoek brengen aan het land van herkomst.

"Het is mijn familie die mij om het jaar naar Suriname trekt. Het liefst zou ik elk jaar naar Suriname gaan, maar de wereld is zo groot en ik wil ook andere mooie plaatsen zien. Als ik in Suriname geen familie zou hebben, dan zou ik misschien 1 x in de 3 jaar ofzo een bezoekje brengen aan mijn mooie Suriname." (42 jaar, man, "willers", luchtvaartsector)

Dat de banden met de familie van invloed is op de beslissing om dan wel of niet te (re)migreren wordt door de groep van Doeners benadrukt tijdens de gesprekken met hun. Van deze Doeners geeft 96% aan dat zij bij het ontbreken van hechte familiebanden de stap voor (re)migratie wellicht niet hadden gezet. De reden die hiervoor aangevoerd wordt is dat een migratie een grote verandering is in het leven van de migrant. Het is hierbij belangrijk om een vangnet te hebben, vooral wanneer er migratie plaatsvindt van een ontwikkeld land naar een ontwikkelingsland.

"Ik moet er niet aan denken dat ik de stap voor migratie had moeten zetten zonder dat er hier in Suriname familie had gezeten. Een migratie heeft zoveel om handen dat het eigenlijk niet te doen is om het allemaal alleen te moeten doen." (41 jaar, vrouw, "doeners", beleid)

"De familie is erg belangrijk in het begin. Natuurlijk kunnen vrienden en kennissen een bijdrage leveren, maar familie is toch vertrouwd, vooral hoe wij een hechte band met elkaar hebben. Je moet je voorstellen dat je gewend bent aan het dagelijkse leven in Nederland. Alles is daar beter geregeld. Hier is het jammer genoeg nog een hele wirwar en dan moet je je voorstellen dat je het gewone leven nog niet hebt overgenomen." (57 jaar, man, "doeners", bedrijfsadviseur)

De Nederlandse Surinamers in Nederland geven net als de Doeners aan dat de familiebanden belangrijk zullen zijn bij een migratiebeslissing. De meesten, 89%, zouden hier zeker naar kijken. Het is echter niet zo dat deze familiebanden, die een belangrijke functie als vangnet hebben, opzich staan. Naast dit belangrijke vangnet, is het onafhankelijk kunnen zijn en het ook blijven net zo belangrijk. Uit de gesprekken met de Willers, is gebleken dat zij de zekerheid willen hebben dat zij niet afhankelijk hoeven te zijn van hun families. Hierbij kan gedacht worden aan een eigen woning en geen ongevraagde bemoeienis van de families in Suriname. Dit in tegenstelling tot de Doeners. Zij hebben niet aangegeven dat zij hier enigszins angstig voor waren, of hier problemen mee zouden hebben; 77% van de Doeners had op het moment van migratie geen eigen woning en woonde in bij familie.

In Tabel 11. "Familiebanden" worden de bovenstaande gegevens weergegeven in een beknopt overzicht:

Tabel 11. "Familiebanden"

	Willers	Doeners
Van belang	96%	89%
Niet van belang	1%	11%

Reizen

Alle Willers (100%) proberen elk jaar of minimaal 1 keer per twee jaar naar Suriname te reizen. wanneer dit niet mogelijk is. Voor diegene die tot deze groep gerekend kunnen worden, gaan diegenen die het zich niet 1 x per jaar of 1 x per twee jaar kunnen veroorloven, om de paar jaar naar Suriname. Ze geven aan Suriname als een thuis te zien, net als Nederland dat is. Ook geven de respondenten aan dat het leven in Suriname veel relaxter is dan in Nederland en dat zij het daarom ook fijn vinden om even weg te zijn van het hectische leven in Nederland.

"Als het aan mij ligt ga ik zo vaak mogelijk naar Suriname, maar helaas moet er hier ook nog gewerkt worden. Dat betekent voor mij dat ik helaas maar een paar weken per jaar naar Suriname kan gaan, dan kan ik eventjes van mijn andere thuis genieten en tot rust komen, dat mis ik wel, het relaxte leven in Suriname. Helaas is in Nederland alles zo gehaast." (32 jaar, vrouw, "willers", jeugdzorg)

"Vroeger ging ik elk jaar op vakantie naar Suriname, maar het leven is zo duur geworden sinds die Euro is ingevoerd. Het lukt nu maar om 1 keer in de twee jaar naar huis te gaan om daarna weer thuis te komen in Nederland." (41 jaar, vrouw, "willers", welzijn)

Ook aan de Doeners is gevraagd hoe hun reisgedrag jegens Suriname vorm kreeg voordat zij de stap tot migratie daadwerkelijk namen. Hieruit bleek dat deze groep hetzelfde gedrag vertoonde als de grote groep Willers; zo vaak mogelijk naar Suriname reizen. Het liefst 1x per jaar naar Suriname, maar minimaal 1x per 2 jaar werd door alle Doeners bewerkstelligd.

Gedeelde identiteiten

De gedeelde identiteiten spelen een rol in de transnationale netwerken van de Willers. Ongeveer 86% van de Willers geeft aan zich evenveel verbonden te voelen met de ingezetenen van Suriname als met de Nederlandse Surinamers. Deze respondenten geven aan zich ook net zoveel Nederlander als Surinamer te voelen. In deze groep geven de respondenten ook aan verschillende symbolische activiteiten als Milan, Kwakoe, Keti Koti en andere soortgelijke activiteiten te bezoeken.

"Ik voel me evenveel verbonden met Surinamers hier als in Suriname. Wij delen nu eenmaal dezelfde achtergrond, en zo'n prachtig land, daar wil je automatisch een verbinding mee blijven voelen. Maar Nederland heeft mij ook veel gegeven, dat mag ik niet vergeten. Ik voel mij in beide landen thuis en dat maakt dat ik mij evenveel Surinamer als Nederlander voel."
(53 jaar, vrouw, "willers", onderwijs)

"Ik draai mee in de Nederlandse samenleving als volwaardig lid, dat maakt dat ik me ook Nederlandse voel. Ik kan mijn afkomst niet verloochenen; ik ben ook een Surinaamse en hierom blijf ik de verschillende festiviteiten bezoeken. Ik zoek in beide samenlevingen, culturen een gouden middenweg, dat betekent toch niet dat ik moet kiezen tussen beide."
(29 jaar, man, "willers", ICT)

Er is een klein aantal Willers (14%) die zich meer verbonden voelt met de ingezetenen van Suriname. In deze groep gaat 100% van de respondenten naar allerlei symbolische activiteiten in het teken van Suriname, en probeert ook een bijdrage te leveren aan ondersteunende activiteiten. Zo hebben een aantal van deze respondenten geholpen bij het inzamelen van geld en kleding tijdens de overstromingen in het binnenland van Suriname een aantal jaren terug, het zijn onder andere de respondenten uit deze groep die aangeeft in de toekomst te zullen migreren naar Suriname:

"Ik voel me meer verbonden met de Surinamers in Suriname, de gemeenschap hier is naar mijn idee haar roots teveel aan het vergeten. Om juist die verbondenheid te kunnen blijven voelen, zul je mij zodra het mogelijk is, kunnen vinden bij allerlei activiteiten die te maken hebben met Suriname. Zo zamel ik kleding in voor weeshuizen, ik heb ook geld ingezameld toen er de overstroming in het binnenland was. En daarnaast ga ik ook zo vaak mogelijk naar Kwakoe en dat soort feesten." (41 jaar, vrouw, "willers", overheid)

Een opvallend resultaat is dat 100% van de Doeners aangeven dat zij geen verschil zien tussen de Surinamers van Suriname en de Nederlandse Surinamers; zij zien beide groepen als één en zij geven aan dat zij niet het gevoel hebben dat zij door de ingezetenen worden gezien als Nederlanders.

Van de Nederlandse Surinamers geeft 89% aan dat zij het gevoel hebben in Suriname gezien te worden als Nederlanders en niet als iemand van het eigen volk, dit ondanks het feit dat zij de Surinaamse Surinamers wel als "eigen mensen" zien. Een 29-jarige respondent uitte dit als volgt:

"Het is jammer, zolang ik de Euro's laat rollen voel ik me welkom, dan ben iemand van het eigen volk. Zodra de Euro's niet rollen, word ik scheef aangekeken. Dan ben ik ineens een buitenlander." (vrouw, "willers", welzijn)

Een 35-jarige respondent benadrukte dit door te zeggen dat het leven in Nederland en Suriname verschilt. In het verleden hebben de Nederlandse Surinamers de Surinaamse ingezetenen verpest, door ze te verwennen en te smijten met geld. Hierdoor hebben de Nederlandse Surinamers zelf een onderscheid aangebracht tussen de ingezetenen en de emigranten. Dit onderscheid was gebaseerd op financiële middelen:

"Nederlanders hebben het beter en kunnen daarom met geld smijten. Op die manier zijn wij Nederlanders geworden, althans het voelt aan alsof ze zo denken. Best wel jammer, want het zijn onze eigen mensen die ons als het hun uitkomt als eigen zien en als ze niets meer krijgen, ons als Nederlanders zien." (man, "willers", verzekeringssector)

Aan de Doeners werd ook de vraag voorgelegd hoe zij hun "eigenheid" in Suriname ervaren voordat zij naar Suriname migreerden, hierop werd geantwoord dat zij over het algemeen niet het gevoel hadden dat zij als Nederlander werden gezien.

“Eigenlijk nooit zo ervaren. Tuurlijk hoorde ik van anderen wel dat zij zich zo voelden, maar ik zelf heb dat sporadisch ervaren, nooit dat het mij dwarszat eigenlijk. Ik was gewoon een Surinamer onder de Surinamer onder de Surinamers.” (37 jaar, man, “doeners”, gezondheidszorg)

In onderstaande Tabel 12. “Gedeelde identiteiten” is een beknopte weergave van de percentages Willers en Doeners te vinden met betrekking tot de verbondenheid die beide respondentgroepen voelen met beide groepen Surinamers; de Surinaamse Surinamers en de Nederlandse Surinamers.

Tabel 12. “Gedeelde identiteiten”

	Willers	Doeners
Meer met Nederlanders	0%	0%
Evenveel met beide groepen	86%	100%
Meer met Surinamers	14%	0%

4.4 Carrière

Ongeveer 73% van de Willers vindt het belangrijk dat men zich op professioneel gebied verder kan ontwikkelen. Daarbij hebben ze het vooral over het behalen van meer kwalificaties, en het up-to-date houden van hun vakkennis. Voor deze groep is het citaat van de volgende respondent kenmerkend:

“Wat ik voor mijzelf belangrijk vind is dat ik niet stil sta op het gebied van ontwikkeling. Ik heb een universitaire opleiding afgerond, en ik ben niet van mening dat het daarbij moet blijven. Naast het uitvoeren van mijn aanstelling wil ik ook in staat gesteld worden om mij op professioneel niveau verder te ontwikkelen. Het kan hierbij gaan om cursussen of opleidingen, als ik maar meer en hogere kwalificaties kan behalen. Dus ja, als ik inderdaad besluit om naar Suriname te migreren, dan zal het vanuit persoonlijk oogpunt voor mij wel belangrijk zijn dat ik me kan verder ontwikkelen op dit gebied.”

Naast de groep van 73% is er een groep van 27% onder de Willers die van mening is dat het zicht vanuit Nederland op de mogelijkheden voor professionele ontwikkeling niet heel erg belangrijk is, omdat zij er vanuit gaan dat de aanstelling die zij zullen bemachtigen er automatisch voor zal zorgen dat er sprake zal zijn van cursussen en/of opleidingen. Dit omdat een werkgever niet achter wil lopen op kennis en werknemers in dienst wil hebben die op de hoogte zijn van de nieuwste ontwikkelingen op hun vakgebied.

“Ik zit hier in Nederland, en ik ben hier geboren en opgegroeid. Enige ervaringen die ik heb met Suriname zijn de vakanties die ik daar heb doorgebracht en daarnaast de contacten die ik heb met de mensen die in Suriname wonen. Maar uit hetgeen ik heb gezien en begrepen, zijn de Nederlandse diploma’s in Suriname gewild bij de werkgevers daar. En als je logisch redeneert, kan aangenomen worden dat een werkgever er zoveel mogelijk aan zal doen om het kennispeil van de werknemer zo hoog mogelijk te houden. Toch?”

Een andere Willer uit de 27%-groep voegt hierbij aan toe dat Suriname een land in ontwikkeling is, en dat dit ook geldt voor professionele ontwikkeling.

“Suriname is pas sinds 1975 onafhankelijk van Nederland, het is toen was op eigen benen gaan staan. Je kunt het zien als een jong land, dat bezig is om vooruit te komen. Dit geldt

voor ontwikkeling op alle niveaus. Zo ook op het gebied van professionele ontwikkeling. Dus met de ontwikkeling op professioneel niveau zit het wel goed, vergeet echter niet dat het niveau van Nederland en Suriname nog niet op het hetzelfde niveau ligt. Dit moet wel in het vizier gehouden worden."

Wanneer de mogelijkheid voor verdere ontwikkeling op professioneel gebied ontbreekt geeft 38% van de Doeners aan dat dit een belemmering zou zijn geweest voor migratie naar Suriname. In deze groep geeft 11% aan dat de mogelijkheid tot professionele ontwikkeling daadwerkelijk een rol heeft gespeeld bij hun beslissing voor migratie. Daarnaast is 62% van de Doeners van mening dat het ontbreken van ontwikkelingsmogelijkheden op professioneel gebied geen belemmering zou zijn geweest bij de migratie beslissing.

Wanneer de gegevens van de Willers en Doeners naast elkaar worden geplaatst, wordt *Tabel 13*. "Carrière" gecreëerd:

Tabel 13. "Carrière"

	Willers	Doeners
Belangrijk	73%	38%*
Onbelangrijk	27%	62%

* 38% geeft aan dat bij het ontbreken van verdere ontwikkelingsmogelijkheden een belemmering zou zijn geweest, echter 11% van de Doeners geeft aan dat de mogelijkheid tot professionele ontwikkeling daadwerkelijk een rol heeft gespeeld.

4.5 Samenvatting

De meest doorslaggevende factor van invloed op de migratiebeslissing ligt bij de levensfase. De levensfase gaat ervan uit dat migratie wordt bepaald door verschillende fasen in het leven van mensen. Hierbij kan het gaan om een huwelijk, scheiding, scholing, afstuderen, starter op de arbeidsmarkt, carrière start, geboorte van kinderen, opvoeden van kinderen en het pensioen. Greenwood (1985) ziet deze fasen als kritisch in de beslissing om al dan niet te migreren. De behoeften van mensen in deze verschillende fasen kunnen verschillend zijn. Deze fasen zijn in dit onderzoek ingedeeld in 3 categorieën, namelijk: "Kinderen", "Relaties en netwerken" en "Carrière". De 3 categorieën zijn onder te verdelen in subcategorieën die aangeven hoe de Willers en Doeners aankijken tegen de betreffende categorie.

Tijdens de interviews is gebleken dat de respondenten vooral via "de bril van" de levensfase kijken naar migratie. Hierdoor worden er ook een aantal structurele factoren betrokken bij de levensfase namelijk: educatie, economische situatie en de medische voorzieningen. Wanneer er gekeken wordt naar de indicator "Kinderen", blijkt dat de hiervoor genoemde structurele factoren worden gelinkt aan deze indicator. Daarnaast worden de transnationale netwerken worden door de respondenten gelinkt aan de tweede indicator van levensfase, namelijk: relaties en netwerken. Door deze link worden de relaties en contacten van de levensfase uitgebouwd met contacten, familiebanden, reizen en gedeelde identiteiten. Tot slot wordt gekeken naar de resultaten van de derde indicator. Deze heeft betrekking op het beeld dat de respondenten hebben op de carrière mogelijkheden in Suriname.

Hoofdstuk 5. Long Distance Nationalism

5.1 Inleiding

De levensfase waarin een mens zich bevindt, blijkt van grote invloed te zijn op de beslissing om al dan niet te migreren. Het is echter niet de enige factor die een belangrijke rol speelt bij de migratiebeslissing. Long distance nationalism heeft ook een aanzienlijke invloed op de migratiebeslissing. Om long distance nationalism in dit onderzoek te kunnen meten is gekeken naar de politieke gerichtheid van de respondenten, daarnaast is er ook gekeken naar eventuele gevoelens van nostalgie. Als laatste is er onderzocht hoe de respondent zichzelf in de Nederlandse samenleving ziet staan. Wanneer er gekeken wordt naar de rol die deze indicatoren spelen in de beslissing voor migratie, blijkt dat ze voor zowel de willers als doeners een zeer belangrijke rol spelen. In *Tabel 14. “Rol Long Distance Nationalism”* is dit duidelijk te zien.

Tabel 14. “Rol Long Distance Nationalism”

	Willers	Doeners
Politieke gerichtheid	++	++
Aanwezigheid Nostalgie	+	++
De Nederlandse samenleving	++	++

++ = zeer belangrijke rol
+ = belangrijke rol, maar niet doorslaggevend
- = onbelangrijke rol

5.2 Politieke gerichtheid

Het merendeel van de Willers (89%) houdt de politieke ontwikkelingen in Suriname in de gaten. Zij geven aan dat Suriname op welke manier dan ook een deel uitmaakt van hun afkomst en dat het hun daarom wel degelijk interesseert welke kant het uitgaat in Suriname. De respondenten geven aan dat de politieke situatie van invloed zal zijn bij eventuele (re)migratie. Bij deze groep kunnen de Doeners (100%) ook aangesloten worden, want voordat zij de stap voor migratie zette, hebben zij de politieke situatie van Suriname voor langere tijd gevolgd vanuit Nederland. Daarnaast hebben zij zich ook constant op de hoogte laten houden van de ontwikkelingen zoals deze tot uiting kwamen in Suriname.

“Tuurlijk zou ik graag in Suriname willen wonen, het is een prachtig land met een rustige manier van leven. Maar als ik kijk naar hoe de samenleving daar in elkaar steekt, vooral nu, dan maak ik me zorgen om Suriname. De politieke ontwikkelingen baren mij zorgen. Door deze ontwikkelingen vraag ik mij af wat voor toekomst Suriname heeft en het ziet er niet rooskleurig uit als mijn angsten waarheid worden. En als Suriname geen rooskleurige toekomst heeft, wat voor toekomst kunnen wij elkaar dan bieden?” (54 jaar, man, “willers”, *justitiële sector*)

Een andere respondent geeft aan:

“In de jaren waarin ik mij oriënteerde op de Surinaamse ontwikkelingen op politiek gebied, was de situatie redelijk stabiel en daarom heb ik de stap ook gezet. We kunnen niet in de toekomst kijken, het enige wat we nu kunnen doen is kijken naar hoe de situatie zich zal vormen.” (55 jaar, vrouw, “doener”, *onderwijssector*)

Een kleiner deel (19%) van de respondenten, de Blijvers, geeft aan zich niet bezig te houden met de politieke situatie, omdat ze niet van plan zijn te migreren. Ze geven wel aan dat als het uiteindelijk toch een mogelijkheid in hun leven wordt, dat de politieke situatie in het land waar ze naartoe willen migreren wel degelijk een rol zal spelen. Maar eventuele migratie hoeft niet direct te betekenen dat dit migratieland Suriname zal zijn.

5.3 Nostalgie

Het gevoel van nostalgie is aanwezig of niet aanwezig. De aanwezigheid van nostalgie kan in twee vormen worden teruggevonden bij de respondenten. De ene vorm is te vinden in de vorm van nostalgie door meerdere jaren te hebben gewoond in Suriname (68%). Wanneer er gekeken wordt naar de Doeners (99%), blijkt het overgrote deel tot deze groep te behoren;

“Ik heb heel mooie jaren in Suriname gekend, als klein jongetje aan het ravotten, geen zorgen, een liefdevolle omgeving, vrijheid... Ach m’n leven als klein jongetje... Suriname was heerlijk, ik mis dat leven...” (52 jaar, man, “willers”, metaalsector)

De andere vorm (32%) is te vinden bij de Willers die alleen in Nederland hebben gewoond. Een deel van deze respondenten is geboren in Nederland, er zit echter een enkeling tussen die binnen een paar maanden na de geboorte voorgoed naar Nederland verhuisd zijn (1%). Een in Willer geboren in Nederland zegt het volgende:

“Mijn ouders hebben het altijd over het onbezorgde en heerlijk leven dat zij in Suriname hebben gehad, voor ze hierheen kwamen. Ik ben opgegroeid met die verhalen. Het lijkt net alsof ik het zelf heb meegemaakt allemaal. Dat Suriname voor mij zo echt is. Misschien houd ik daarom wel zo van het land.” (19 jaar, vrouw, “willers”, student)

Wanneer er gekeken wordt naar de verdeling van gevoelens van nostalgie ten opzichte van jaren in Nederland en/of Suriname gewoond te hebben en de algemene verdeling van aanwezigheid van gevoelens van nostalgie onder de Willers en Doeners dan kan dit in de volgende tabellen (Tabel 15 en 16) worden weergegeven:

Tabel 15. “Nostalgie ten opzichte van jaren in NL of Sme”

	Willers	Doeners
Meerderde jaren in Sme gewoond	68%	99%
Alleen in NL gewoond	32%	1%

Tabel 16. “Nostalgie”

	Willers	Doeners
Aanwezig	98%	100%
Afwezig	2%	0%

5.4 De Nederlandse samenleving

Veel van de Willers (97%) voelen zich geaccepteerd in de Nederlandse samenleving (tabel 17). Een respondent vertelt dat hij zich geaccepteerd voelt in de Nederlandse samenleving, naar zijn mening wordt een ieder die geïntegreerd is ook automatisch geaccepteerd in Nederland. Veel van de Willers (99%) voelen zich ook succesvol in de Nederlandse samenleving, dat blijkt uit de verwoording van de volgende respondent:

“Of ik succesvol ben in deze maatschappij? Ik zou denken van wel, ik heb een mooie koopwoning, heb een goed betaalde baan, groot netwerk, goede vrienden, leuk gezin, ik geniet van het leven, of ik succesvol ben? Ik denk het wel!” (25 jaar, vrouw, “willers”, juridische sector)

Het kleine deel van de respondenten, 3%, voelt zich niet geaccepteerd in de Nederlandse samenleving en een nog kleiner deel voelt zich niet succesvol in deze samenleving. Deze respondenten hebben aangegeven dat als dit niet verandert, zij migratie als optie serieus zullen gaan nemen.

Tabel 17. “Acceptatie en succesvol”

	Willers	Doeners
Acceptatie	97%	65%
Succesvol	99%	97%

Minder Willers (28%) voelen zich echter gewenst in Nederland en door de Nederlandse bevolking, de volgende citaat verwoordt wat de deze groep van respondenten zeggen over het gevoel van gewenst zijn in de Nederlandse samenleving:

“Echt gewenst voel ik mij niet, in sommige situaties wel, in andere weer niet. Ik denk eerder dat het niet om “gewenst” gaat, maar om “getolereerd” worden. In dat geval kan ik wel zeggen dat ik me getolereerd voel hier.” (43 jaar, vrouw, “willers”, rijksoverheid)

Aan de overige respondenten (Willers), die aangaven zich ongewenst te voelen in Nederland (72%) is gevraagd of het feit dat zij zich ongewenst voel in Nederland, of dat een reden zou kunnen zijn voor (re)migratie naar Suriname. Hierop gaf ongeveer 43% van deze Willers aan dat het een reden zou kunnen zijn voor (re)migratie. Een 32-jarige respondente (Willers) gaf aan dat het gevoel van ongewenst zijn op een plek dat je als je thuis ziet, niet zorgt voor het gevoel van gelukzaligheid. Het draagt volgens haar niet bij aan het gevoel van zo gelukkig mogelijk kunnen zijn. Naast respondenten die deze mening delen, zijn er ook respondenten die niet weten of het ongewenst voelen uiteindelijk een reden zal zijn voor migratie. Aangegeven werd dat zij zich hier op dit moment nog niet mee bezighouden omdat ze toch proberen het beste te maken van hun leven hier in Nederland.

Tijdens het onderzoek is aan de Willers ook gevraagd of zij door de opkomst van de PVV eerder geneigd zijn om te migreren. Het grootste deel van de respondenten 98% gaf aan zich niet weg te laten jagen door politici als Geert Wilders:

“Ah, ik lijk wel gek! In de jaren 90 hadden we ook types als Jan Maat, dat is ook allemaal overgewaaid, dat zal met Wilders ook wel gebeuren. En zo niet, ik ben ook een Nederlander, ik heb altijd aan mijn plichten voldaan, dus ik heb ook mijn rechten.” (38 jaar, man, “willers”, medische sector)

Een klein deel van de respondenten (Willers) 2% geeft aan wel over migratie na te gaan denken door de politieke ontwikkelingen in Nederland, die vooral betrekking hebben op de opkomst van politici zoals Wilders.

"Het geeft allemaal wel aanleiding tot nadenken. "Wil ik wel ongewenst zijn in mijn thuisland?, "Zal ik toch maar teruggaan naar mijn roots? Ja, het is een overweging waard."
(26 jaar, vrouw, "willers", overheid)

Tijdens de gesprekken met de Doeners is naar voren gekomen dat het veranderende (politieke) klimaat, en daarmee ook het gevoel van ongewenst zijn, van invloed is geweest op hun beslissing voor migratie:

"Toen ik pas in Nederland was, was alles anders hier. Je kon nog iets opbouwen, maar tegenwoordig werk je voor de belastingen: je houdt gewoon niets over. En daarbij blijf ik een buitenlander. Hoe succesvol of geïntegreerd je ook bent in de Nederlandse samenleving. Ik voelde me er niet meer thuis of gewenst. Hoe je het ook noemen wilt..." (58 jaar, man, "doeners", onderzoekssector)

"Jammer genoeg is het de laatste jaren veel veranderd in Nederland. Het politieke klimaat, maar ook hoe de mensen met elkaar omgaan. Het is er niet meer uitnodigend. Iedereen leeft voor zichzelf, alleen, en niet meer samen met elkaar." (55 jaar, vrouw, "doeners", juriste)

Een overzicht van hoe de politieke ontwikkelingen in Nederland van invloed zijn of zijn geweest voor de Willers en Doeners wordt weergegeven in onderstaande tabel (Tabel 18. Politieke ontwikkelingen in Nederland")

Tabel 18. "Politieke ontwikkelingen in Nederland"

	Willers	Doeners
Van invloed	2%	98%
Geen invloed	98%	2%

5.5 Samenvatting

Uit de resultaten is gebleken dat de levensfase van een persoon de grootste invloed heeft op de beslissing om de stap voor migratie al dan niet te zetten. Dat wil echter niet zeggen dat het de enige factor van invloed is op de migratiebeslissing. Zo blijkt uit de resultaten dat ook Long Distance Nationalism van invloed is op de migratiebeslissing. Long distance nationalism bestaat uit politieke gerichtheid, nostalgie en de Nederlandse samenleving. Gekeken is naar hoe de politieke gerichtheid van de Willers is en hoe de politieke gerichtheid van de Doeners is geweest voordat zij de stap voor migratie daadwerkelijk hadden gezet. Deze blijkt bij beide groepen hoog te zijn. Behalve de politieke gerichtheid blijkt er bij beide groepen sprake te zijn van gevoelens van nostalgie. Het verschil tussen beide groepen lijkt te liggen in het woonachtig geweest zijn in Suriname en/of Nederland. Als laatste is er ook gekeken naar de invloed van het gevoel dat de Nederlandse samenleving geeft aan de desbetreffende respondenten. Hierbij is acceptatie en het gevoel van succesvol te zijn in de Nederlandse samenleving betrokken. Daarnaast is ook gekeken naar de invloed van de politieke ontwikkelingen in Nederland op het gevoel dat de Nederlandse samenleving geeft aan de respondenten. Het overgrote deel van de Willers wordt niet beïnvloed door de ontwikkelingen in Nederland, dit in tegenstelling tot de Doeners.

Hoofdstuk 6. Ingezetenen en Blijvers

6.1 Inleiding

Tijdens de interviews met de respondenten stonden de redenen en obstakels voor (re)migratie van hoogopgeleide Nederlandse Surinamers naar Suriname centraal. De respondenten waren in te delen in 4 groepen; “Willers”, “Doeners”, “Blijvers” en “Ingezetenen”. De groep van de Ingezetenen bestaat uit hoogopgeleide Surinamers die in Suriname wonen en werken. Deze respondenten zijn vergelijkbaar met de Nederlandse Surinamers. De combinatie van het opleidingsniveau en het land waar zij wonen, Suriname, zorgt ervoor dat zij eventueel met informatie kunnen komen waardoor het duidelijk kan worden welke obstakels er daadwerkelijk bestaan. Daarnaast is het ook interessant om te onderzoeken hoe zij tegenover de Nederlandse Surinamers staan en of dit eventueel van invloed is, of kan zijn, op de migratiebeslissing van de Nederlandse Surinamers. De resultaten van de interviews met de Ingezetenen worden in 6.2 kort besproken. De resultaten van de groep Blijvers wordt in de derde paragraaf kort weergegeven. De resultaten van deze groep zijn, zoals eerder aangegeven, niet betrokken bij het onderzoek naar “hoe een Willer een Doener kan worden”. Deze groep houdt voet bij stuk nooit en te nimmer naar Suriname te zullen migreren; zij zullen dus nooit een Willer worden, en dat sluit uit dat zij in aanmerking komen om uiteindelijk een Doener te worden. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat dit vooral komt door het ontbreken van het gevoel van binding met Suriname. Duidelijk is inmiddels dat de houding van de Blijvers voortkomt uit de levensfase waarin zij zich bevinden en het ontbreken van transnationale netwerken. Daarnaast spelen andere factoren ook nog een rol. Op welke manier de factoren een rol spelen en de invulling hiervan is kort weergegeven in 6.3.

6.2 Ingezetenen

Aan de respondenten die vallen in de categorie “Ingezetenen” is gevraagd of het wenselijk is dat er hoogopgeleide Nederlandse Surinamers migreren naar Suriname. Van de respondenten gaf 98% aan dat het fijn zou zijn als de hoogopgeleide Nederlandse Surinamer zich in Nederland zou vestigen.

Van de Ingezetenen deelt 37% de mening dat het wel nodig is om Nederlandse Surinamers naar Suriname te laten migreren, omdat Suriname nu al bijna 30 jaar probeert verder te ontwikkelen, maar tot nu toe te langzaam vordert. Om Suriname een ontwikkeld land te kunnen noemen, is het noodzakelijk dat de ontwikkelingsfase wordt overbrugt en daarbij hebben we hulp nodig van mensen die een frisse en heldere kijk hebben op hoe de ontwikkeling zo effectief mogelijk kan worden aangepakt:

“Het is een soort van aparte cultuur geworden, de ontwikkeling hier. Het is alsof de mensen hier nu alleen maar via een bepaalde weg kijken naar hoe de ontwikkeling gerealiseerd kan worden. Men ziet de andere oplossingen niet meer, en misschien durven ze het niet meer te zien. Juist daarom zou het goed zijn als er mensen zijn die een heel andere kijk hebben, en ik denk persoonlijk dat de Nederlandse Surinamers dit in zich hebben. Gewoon een nieuwe kijk op de huidige situatie met nieuwe oplossingen, en nieuwe wegen te bewandelen.” (45 jaar, man, “ingezetenen”, beleidsmedewerker)

Er is een kleine 2% van de Ingezetene die echter van mening is dat het niet wenselijk is dat de Nederlandse Surinamer naar Suriname migreert. De reden die hiervoor wordt opgegeven door deze respondenten is dat ze bang zijn dat deze groep migranten een bevooroordeelde positie zullen innemen in Suriname, daarnaast zijn ze ook van mening dat er genoeg goede kennis aanwezig is in Suriname:

"Suriname is nu ook niet meer minder, er zijn genoeg hoogopgeleide mensen hier te vinden. Ik moet er niet aan denken dat ze vanuit Nederland hierheen komen en ons de les gaan lezen. Nee dank je, kennis is ook aanwezig in Suriname." (23 jaar, vrouw, "ingezetenen", student)

Daarnaast zijn er ook vragen gesteld aan de Ingezetenen over welke veranderingen in Suriname een bijdrage zou kunnen leveren om migratie naar Suriname door de hoogopgeleide Nederlandse Surinamer te kunnen bevorderen. De meeste Ingezetenen kwamen met dezelfde onderwerpen aanzetten die verandering en verbetering behoeven. Daarbij werden onderwijs voor de jeugd, universitaire scholing, uitkeringen en de infrastructuur door 99% van de respondenten genoemd. Verbetering van het inkomen wordt door 85% van de respondenten genoemd. Medische voorzieningen wordt door 59% van de respondenten genoemd als onderwerp van nodige verbetering. Opvallend is hier dat van de categorie Willers 97% aangeeft dat medische voorzieningen van invloed zijn op een migratie beslissing.

Naast de vragen over welke verbeteringen in hun visie kan zorgen voor migratie bevordering, werd er ook gevraagd naar hun inzichten over de inzet van de Surinaamse regering betreffende (re)migratie van hoogopgeleide Nederlandse Surinamers naar Suriname. Van de geïnterviewde respondenten is 97% van mening dat de overheid niet genoeg doet om (re)migratie van hoogopgeleide Nederlandse Surinamers naar Suriname te bevorderen. Zo zegt een 49-jarige *ingezetene* het volgende:

"Ik ben niet van mening dat onze regering tot nu veel heeft gedaan om de hoogopgeleide Nederlandse Surinamers te verleiden voor migratie naar Suriname. Volgens mij hebben ze eigenlijk helemaal niets gedaan. Inwoners van de CariCom landen, hebben meer rechten en mogelijkheden in Suriname dan dat de Nederlandse Surinamers hier hebben."

Ondanks het feit dat 3% van de geïnterviewde Ingezetenen, vindt dat de Surinaamse regering genoeg doet aan (re)migratie, vindt maar 2% van deze Ingezetenen dat de Surinaamse regering niet meer aandacht hoeft te besteden aan de remigratie van de hoogopgeleide Nederlandse Surinamers. Dat wil zeggen dat 98% van de respondenten van mening is dat de Surinaamse regering meer aandacht zou moeten besteden aan de bevordering van migratie van hoogopgeleide Nederlandse Surinamers naar Suriname. De respondenten laten geluiden horen van "frisse wind", "geordendheid", "nieuwe kennis" en "goed voor het land". Een respondent die deze woorden in haar interview liet horen is een 36-jarige *docent*:

"Uiteraard zou de regering meer aandacht moeten besteden om deze hoogopgeleide mensen in Suriname te krijgen. Het is toch goed voor het land als mensen met een gedeelde achtergrond kunnen helpen om het land op te bouwen? Deze mensen komen uit een land waar alles goed geregeld is, waar de dingen geordend zijn. En kennis is naar mijn weten nooit weggegooid. Zie het maar als een frisse schone wind, die het land nieuw leven in kan blazen."

Op de vraag wat de Surinaamse overheid zou kunnen doen om deze migratie te bevorderen, noemden de meeste aanpassing of zelfs vormen van (nieuw) beleid omtrent dit onderwerp. Daarnaast werden er ook specifieke beleidsonderwerpen genoemd die verandering zouden kunnen brengen. Hierbij kan dan gedacht worden aan herinrichting van de arbeidsmarkt, vorming van betere salarissen en goede arbeidsvoorwaarden.

Daarnaast werd er aan de Ingezetenen gevraagd hoe zij de Nederlandse Surinamers zien: als mensen van het eigen volk, of als Nederlanders. Van deze groep gaf 97% aan dat zij de hoogopgeleide Nederlandse Surinamer zien als Nederlanders. Alleen 3% gaf aan dat zij geen verschil zien. De Willers (98%) gaven echter ook aan dat als zij in Suriname zijn, zij worden gezien als Nederlanders door de Surinaamse bevolking van Suriname.

"Als ik in Suriname ben, dan is het net alsof ze daar ruiken dat ik een Nederlandse Surinamer ben. Schijnbaar gedragen we ons anders, en kleden we ons anders...helaas denken ze dat we een geld boom zijn, het moment dat je iets gaat kopen, stijgen de prijzen ineens een flink stuk." (23 jaar, vrouw, "willers", media)

"Ik zie de hoogopgeleide Nederlandse Surinamer als een Nederlander, je merkt toch dat ze zich anders gedragen hier. En door dat gedrag onderscheiden ze zich." (32 jaar, man, "ingezetenen", dienstverlening)

6.3 Blijvers

Een kleine groep (18%) die naar voren kwam tijdens de interviews zijn de Blijvers, dit zijn respondenten die zelf geen wens hebben om naar Suriname te migreren. Dit komt vooral doordat zij geen binding voelen met Suriname. Het wordt gezien als vakantieland of als het land van hun ouders, maar daar blijft het ook bij: Suriname zal voor hun nooit een vestigingsland worden. Dit wordt uiteraard gezegd door de Blijvers vanuit hun huidige "toestand". Bij deze "toestand" spelen de structurele factoren, de transnationale netwerken, long distance nationalism en de levensfase allen een grote rol.

Op het gebied van structurele factoren spelen vooral de onderwijscapaciteiten van Suriname een zeer grote rol. De Blijvers (99%) zijn van mening dat het onderwijsniveau in Nederland veel hoger ligt dan in Suriname. Onder de Blijvers heeft 63.5% kinderen, dit is onder te verdelen in 31.6% kinderen die naar de basisschool, 15.8% gaat naar de middelbare school en ditzelfde aantal is te plaatsen in de categorie HBO/Academisch. De Blijvers zijn van mening dat zij hun kinderen de best mogelijke kansen op goed onderwijs moeten geven, en die kansen zijn in Nederland groter dan in Suriname. Ook spelen de medische voorzieningen (98%) een zeer grote rol. Nederland is een goed ontwikkeld land, waarbij het zorgstelsel over het algemeen goed is vormgegeven. Nu geven een aantal (20%) van de respondenten wel aan dat het in Nederland qua zorgverzekering achteruit gaat, maar dat wil niet zeggen dat de voorzieningen achteruit gaan. Het wordt alleen duurder in Nederland. Daarentegen ziet het er niet naar uit dat de medische voorzieningen in Suriname vergelijkbaar zijn met Nederland. Dit ligt volgens de Blijvers vooral aan het feit dat Suriname een ontwikkelingsland is. Daarnaast spelen de sociale voorzieningen en de economische situatie ook een grote rol voor de blijvers (98%). De sociale voorzieningen spelen vooral een rol wanneer het gaat om zekerheid bij het verlies van werk en de economische situatie speelt vooral een rol wanneer het gaat om de zorg voor een (eventueel) gezin. Nederland zorgt ervoor dat er uitkeringen zijn die kunnen helpen bij het voorzien in de eerste levensbehoeften en dit ontbreekt volgens de Blijvers in Suriname.

De levensfase speelt een zeer grote rol. Transnationale netwerken en long distance nationalisme ontbreken zo goed als bij deze respondenten. Het zijn veelal jonge mensen die in Nederland geboren (58%) zijn of op jonge leeftijd (jonger dan 7 jaar) naar Nederland gemigreerd zijn. Wanneer er een verdeling gemaakt wordt tussen de 1^e en 2^e generatie Nederlandse Surinamers, dan komen hieruit respectievelijk de volgende percentages naar voren: 10.5% en 89.5%. De toekomst perspectieven in een ontwikkeld land zijn beter dan die in ontwikkelingsland volgens deze groep respondenten. Zo hebben zij meer kans om zich hier op professioneel niveau verder te ontwikkelen, toekomst perspectieven van hun (toekomstige) kinderen speelt hier ook een grote rol bij. Ook geven ze aan dat zij een goed leven hier hebben opgebouwd, of bezig zijn dit op te bouwen. Het is de toekomst die een zeer grote rol speelt bij de groep respondenten. In hun ogen is Suriname niet in staat om hun en hun kinderen een goede toekomst te bieden zoals Nederland dit kan.

Bovenstaande gegevens zijn beknopt terug te vinden in *Tabel 18. “Achtergrond gegevens Blijvers”* en *Tabel 19. “Schoolgaande kinderen Blijvers”*. In bijlage 2b zijn de belangrijkste gegevens per respondent terug te vinden.

Tabel 19. “Schoolgaande kinderen Blijvers”

	Schoolgaande kinderen
Basisschool	31.6
Middelbare school	15.8
HBO/Academisch	15.8

Tabel 18. “Achtergrond gegevens Blijvers”

	Blijvers (%)
Geslacht:	
- Vrouw	53
- Man	47
Opleidingsniveau:	
- HBO	53
- Academisch	47
Migratie:	
- Ja	n.v.t.
- Misschien	
Geboren in:	
- Nederland	57.9
- Suriname	42.1
Nationaliteit:	
- Nederlandse	100
- Surinaamse	0
Generatie:	
- Eerste	11
- Tweede	90
Kinderen:	
- Ja	63.2
- Nee	36.8
Leeftijdscategorie:	
- <20	-
- 20 – 29	57.9
- 30 – 39	10.5
- 40 – 49	15.8
- 50 – 59	10.5
- >59	5.3
Totaal aantal respondenten(%)	18

Velen hebben heel weinig contact met hun familie in Suriname; de familiebanden in Suriname ontbreken bij de groep. Daarnaast gaan de respondenten zelden (1 tot 3 keer in hun hele leven) op reis naar Suriname, of de respondenten zijn er nooit geweest. Contacten met andere mensen in Suriname dan de eigen familie is er ook niet. Daarnaast geven deze respondenten ook aan dat zij de Surinaamse Surinamers niet zien als mensen van de eigen groep. Sommigen geven zelfs aan dat zij ook geen band voelen met de Nederlandse Surinamers. Het gevoel van eigenheid met Surinamers in Suriname ontbreekt, contacten met familie zijn er (bijna) niet, daarnaast zijn er ook geen vriendschappelijke contacten te vinden in Suriname, nostalgie en de aantrekkingskracht om naar Suriname te reizen ontbreekt. Ook houden de respondenten de politieke ontwikkelingen in Suriname niet in de gaten en voelt men zich niet ongewenst in Nederland. Al met al ontbreken de transnationale netwerken en long distance nationalism, met betrekking tot Suriname, bij deze groep respondenten.

Wanneer er gekeken wordt naar het belang van de indicatoren van de migratiefactoren, kan tabel 20 worden geproduceerd. Deze tabel biedt een beknopt overzicht waardoor in één oogopslag duidelijk wordt welke indicatoren van belang zijn bij remigratie naar Suriname. Deze tabel kan echter wel een vertekend beeld schetsen wanneer de opmerking bij de indicatoren “contacten”, “familiebanden”, “reizen”, “gedeelde identiteiten”, “politieke gerichtheid” en “nostalgie” niet wordt meegenomen bij de interpretatie van de gegevens die hierin worden weergegeven. De genoemde indicatoren ontbreken bij de Blijvers wanneer het Suriname betreft, maar de Blijvers geven wel aan dat deze indicatoren van (aangegeven) belang zouden zijn bij migratie in het algemeen.

Tabel 20. “Belang van indicatoren Blijvers”

	<i>Blijvers</i>
<i>Educatie</i>	++
<i>Infrastructuur</i>	-
<i>Medische voorzieningen</i>	++
<i>Sociale voorzieningen</i>	++
<i>Kinderen</i>	++
<i>Economische situatie</i>	+
<i>Relatie</i>	+
<i>Contacten</i>	++*
<i>Familiebanden</i>	+*
<i>Reizen</i>	+*
<i>Carrière</i>	++
<i>Gedeelde identiteiten</i>	-*
<i>Politieke gerichtheid</i>	+*
<i>De Nederlandse samenleving</i>	++
<i>Nostalgie</i>	-*

++ = zeer belangrijke rol
 + = belangrijke rol, maar niet doorslaggevend
 - = onbelangrijke rol
 * = Met betrekking tot Suriname afwezig, maar bij migratie in het algemeen zou het de aangegeven mate van belang hebben.

6.4 Samenvatting

Twee groepen respondenten die hebben deelgenomen aan dit onderzoek, lijken uit de boot te vallen. Dit is echter maar deels waar. In dit onderzoek ligt de aandacht voornamelijk op hoe een Willer een Doener kan worden. De aandacht is dus wel degelijk gericht op de respondenten die

behoren tot de Willers en Doeners, maar dat wil niet zeggen dat de Ingezetenen en Blijvers als geheel onbelangrijk beschouwd moeten worden. Door te kijken naar de Ingezetenen is het duidelijk geworden dat het overgrote deel het fijn zou vinden als de hoogopgeleide Nederlandse Surinamers zich (weer) in Suriname zouden vestigen. Noodzakelijkheid van vestiging in Suriname van deze Nederlandse Surinamers is er volgens ruim een derde van deze respondenten. Het kleine deel dat van mening is dat het niet wenselijk is dat de Nederlandse Surinamer zich voor vestiging naar Suriname begeeft, zegt dit uit angst voor een bevooroordeelde behandeling van de Nederlandse Surinamers. Daarnaast hebben de Ingezetenen aangegeven dat zij de Nederlandse Surinamers zien als Nederlanders en niet als Surinamers.

Volgens de Ingezetenen zou er verbetering moeten zijn op het gebied van onderwijs voor de jeugd, universitaire scholing, uitkeringen en de infrastructuur, verbetering van het inkomen en medische voorzieningen. Ook zou de overheid meer aandacht moeten besteden aan het bevorderen van migratie van de hoogopgeleide Nederlandse Surinamers naar Suriname. Dit zou kunnen door aandacht te geven aan de arbeidsmarkt, vorming van betere salarissen en goede arbeidsvoorwaarden.

De resultaten van de groep Blijvers, zijn niet uitgebreid betrokken bij dit onderzoek. De reden hiervoor is dat dit onderzoek vooral gericht is op wat ervoor kan zorgen dat een “Willer” een “Doener” wordt. De informatie die er van deze groep is verkregen, is niet van toegevoegde waarde om erachter te kunnen komen hoe de Willer een Doener kan worden. Hetgeen de Blijvers vooral naar voren brengen is dat zij geen interesse hebben in Suriname als vestigingsland. De belangrijkste redenen die hiervoor genoemd kunnen worden is de levensfase waarin zij zich bevinden en het ontbreken van transnationale netwerken en long distance nationalism. Dit blijkt uit het ontbreken van de indicatoren “contacten”, “familiebanden”, “reizen”, “gedeelde identiteiten”, “politieke gerichtheid” en “nostalgie” bij de Blijvers. Wel geven de Blijvers het belang van deze indicatoren aan bij eventuele migratie naar een ander land. Uit het onderzoek blijkt dat de respondenten uit deze groep geen Willers zullen worden in de huidige levensfase en vanuit deze levensfase bezien geen Doeners.

Hoofdstuk 7. Verwachtingen

7.1 Inleiding

Tijdens de literatuur studie zijn er een viertal verwachtingen geformuleerd betreffende het onderzoek. Met behulp van de interview resultaten zullen deze verwachtingen worden behandeld in 7.2, 7.3, 7.4 en 7.5. De verwachtingen luiden als volgt:

- 5) De daadwerkelijke stap voor migratie, of de wens voor migratie, wordt aangewakkerd door de aanwezigheid van transnationale netwerken.
- 6) Long distance nationalism zal sterker zijn bij de 1^e generatie migranten dan bij de 2^e generatie migranten.
- 7) Bij migranten die geen voordelen in het huidige vestigingsland zien of hebben, zal de levensfase een belangrijke invloed hebben op de remigratie.
- 8) De classificatie van migranten (Willers, Doeners en Blijvers) met betrekking tot remigratie zal terug te vinden zijn onder de respondenten.

7.2. Verwachting 1

"De daadwerkelijke stap voor migratie, of de wens voor migratie, wordt aangewakkerd door de aanwezigheid van transnationale netwerken."

Transnationale netwerken zijn gemeten aan de hand van contacten, familiebanden, reizen en gedeelde identiteiten. Uit de resultaten die betrekking hebben op transnationale netwerken (4.3.2), blijkt dat zowel de Willers als Doeners deze factoren belangrijk tot zeer belangrijk vinden of vonden voor migratie naar Suriname. Wanneer er gekeken wordt naar de tabellen die er opgemaakt zijn voor deze twee groepen, kan er een vertekend beeld worden opgeroepen. De toelichting bij deze tabellen zorgt ervoor dat dit vertekend beeld wordt weggenomen. Volgens de tabellen vinden de Willers (96%) de familiebanden in Suriname belangrijker dan de Doeners (89%). Juist zou hierbij verwacht worden dat de Doeners de familiebanden veel belangrijker zouden vinden dan de Willers, en dat onder andere hierdoor de stap voor migratie door hun gezet is. Dit is echter volgens de resultaten niet zo. Beide groepen vinden de familiebanden belangrijk en deze worden door beide groepen ook gezien als vangnet. Echter, de Willers hebben een andere visie op de familiebanden en het vangnet dat zij hierin zien. Dit is het verschil tussen de Willers en Doeners; volgens de Willers betekent het hebben van een vangnet en goede familiebanden niet dat zij ook afhankelijk willen zijn van de familie; een eigen woning is hierbij belangrijk. En daarnaast willen zij niet dat er bemoeienis is vanuit welke hoek dan ook over hoe zij hun leven leiden, dus ook niet uit de hoek van familie. De Doeners daarentegen hadden er geen moeite mee dat zij voor een periode bij familie moesten inwonen, dit bleek ook uit de cijfers die er gegeven zijn: 77% van de Doeners had op het moment van migratie geen eigen woning en woonde in bij familie. De Doeners namen de afhankelijkheid en eventuele bemoeienis van de familie voor lief en de voor de Willers is hier geen denken aan.

Dit geeft echter geen duidelijkheid over de geformuleerde verwachting. Voor beide groepen geldt dat er sprake is van aanwezigheid van transnationale netwerken, gekeken moet dus worden of er bij afwezigheid van transnationale netwerken toch migratie plaatsvindt. Om hier meer duidelijkheid over te geven zal er gekeken moeten worden naar groep respondenten die niet betrokken is bij de beantwoording van de centrale vraagstelling; de Blijvers.

Uit de resultaten van de Blijvers blijkt dat de transnationale netwerken compleet ontbreken. Deze groep voelt niet alleen geen band met Suriname maar houdt zich in Nederland en vanuit Nederland ook niet bezig met activiteiten of zaken die betrekking hebben op Suriname. Tevens geven zij aan dat

er geen sprake is van gedeelde identiteiten. Deze groep respondenten voelt totaal geen band met Suriname en om deze reden geven zij aan dat zij nooit migratie naar Suriname zullen overwegen. De transnationale netwerken ontbreken bij de Blijvers, en zijn voor de Willers en Doeners belangrijk wanneer er gesproken wordt over migratie naar Suriname. Dit zorgt ervoor dat inderdaad gezegd kan worden dat de daadwerkelijke stap voor migratie, of de wens voor migratie, wordt aangewakkerd door de aanwezigheid van transnationale netwerken.

7.3 Verwachting 2

“Long distance nationalism zal sterker zijn bij de 1^e generatie migranten dan bij de 2^e generatie migranten.”

Demmers (2002) geeft aan dat het moeilijk is voor de migrant om zich te vestigen in het vestigingsland omdat zij zich blijven richten op het land van herkomst. Het gaat hierbij om de 1^e generatie migrant. In 2.3.3 wordt ook aangegeven dat de 2^e generatie de long distance nationalism overneemt van de 1^e generatie. Het is nu de vraag of long distance nationalism bij de 1^e generatie inderdaad sterker is dan bij de 2^e generatie. Long distance nationalism bestaat uit politieke gerichtheid, aanwezigheid van nostalgie en het gevoel dat men heeft met betrekking tot de houding van de Nederlandse samenleving ten opzichte van de Nederlandse Surinamers. Of verwachting 2 inderdaad tot uiting komt, moet blijken uit een vergelijking tussen de Doeners en Willers.

Bij het bekijken van de indicatoren die een rol spelen bij Long distance nationalism komt naar voren dat het verschil tussen beide groepen vooral ligt bij de “aanwezigheid van nostalgie”. Bij de Doeners speelt nostalgie een zeer belangrijke rol bij de migratiebeslissing, terwijl deze bij de Willers een minder belangrijke rol speelt. Doordat het belang dat beide groepen hechten aan de andere indicatoren voor beide groepen even groot is, en alleen op nostalgie verschilt, kan op basis hiervan gezegd worden dat Long distance nationalism bij de Doeners sterker is dan bij de Willers.

Op basis van het bovenstaande kan gezegd worden dat er inderdaad een verschil te vinden is in de mate van Long distance nationalism tussen de Willers en Doeners, dit wil echter niet zeggen dat dit verschil ook geldt tussen de 1^e en 2^e generatie migranten. Om vast te stellen of dit verschil bestaat wordt er gekeken naar het geboorte land en migratieleeftijd van de migranten. Deze gegevens zijn te vinden in “bijlage 2a” en “bijlage 2b”. Tevens geeft Tabel 2. “Respondenten per groep” ook nog informatie over onder andere de Willers en Blijvers.

Uit tabel 2 en de bijlagen is op te maken dat 23% van de Willers behoort tot de 1^e generatie migranten, dat wil zeggen dat ze ouder dan 7 jaar waren op het moment van migratie. Het percentage Willers dat behoort tot de 2^e generatie migranten ligt op 77. Deze cijfers gelden ook voor het geboorte land van de migranten; 23% is geboren in Nederland en 77% is geboren in Suriname. Wanneer er gekeken wordt naar de cijfers voor de Doeners, dan blijkt dat 15% van deze groep is geboren in Nederland en dat 85% is geboren in Suriname. Gekeken naar de percentage verdeling voor de 1^e en 2^e generatie Nederlanders in deze groep, komen de cijfers respectievelijk op 76% en 24%.

Hiervoor werd aangegeven dat er een verschil is in de mate van Long distance nationalism tussen de Doeners en Willers. Op basis van de gegevens uit tabel 2 en de bijlagen kan gezegd worden dat dit verschil ook geldt voor de 1^e en 2^e generatie migranten. Daarnaast kan tevens gezegd worden dat de groep Doeners vooral bestaat uit 1^e generatie migranten en de groep Willers vooral uit 2^e generatie migranten. Long distance nationalism is sterker bij de Doeners dan bij de Willers en de groep Doeners bestaat voor het overgrote deel uit 1^e generatie migranten. De groep Willers bestaat voor het overgrote deel uit 2^e generatie migranten en heeft te maken met een minder sterk gevoel voor Long distance nationalism in vergelijking met de Doeners. Naar aanleiding van deze analyse kan

gezegd worden dat Long distance nationalism inderdaad sterker zal zijn bij de 1^e generatie migranten dan bij de 2^e generatie migranten.

7.4 Verwachting 3

"Bij migranten die geen voordelen in het huidige vestigingsland zien of hebben, zal de levensfase een belangrijke invloed hebben op de remigratie."

Bij deze verwachting zal er gekeken worden naar de Doeners, omdat zij de stap voor migratie daadwerkelijk hebben gezet. Het is dus belangrijk om te bekijken of de levensfase inderdaad een belangrijke invloed heeft gehad op hun migratie en of dit te maken heeft met voordelen die het vestigingsland al dan niet te bieden heeft. De Willers zetten de stap voor migratie niet, bij deze groep is het belangrijk om te bekijken in welke levensfase zij zitten en hoe zij staan tegenover de voordelen in het huidige vestigingsland.

In 2.3.4 wordt aangegeven dat Dierx (1988) remigratie in combinatie met menselijk kapitaal verklaart middels 3 redenen. De allereerste reden die gegeven wordt is dat de migrant teleurgesteld is in de resultaten van de migratie en daarom na korte tijd weer terugkeert. Deze reden gaat niet op voor de respondenten, omdat de Doeners op een gemiddelde leeftijd van 16.8 jaar naar Nederland zijn gemigreerd en op een gemiddelde leeftijd van 45 terugkeren naar Suriname. De tweede reden die wordt gegeven voor dit type remigratie is het hebben van sociaal kapitaal in Suriname. Uit de gesprekken met de Willers en Doeners is inderdaad gebleken dat beide groepen sociaal kapitaal hebben in Suriname. Dit is echter geen goede verklaring voor remigratie naar Suriname, omdat beide respondenten groepen in zowel Suriname als Nederland sociaal kapitaal hebben en er ondanks de aanwezigheid van dit sociale kapitaal toch één groep is die de stap voor migratie (nog) niet heeft gezet.

Over de laatste reden die Dierx kan het volgende gezegd worden. Volgens deze reden hebben de migranten genoeg kennis opgedaan in het vestigingsland en heeft remigratie meer voordelen dan eventuele verdere migratie of blijvende vestiging. Wanneer er gekeken wordt naar de algemene gegevens van de Doeners, blijkt dat deze groep een gemiddelde remigratieleeftijd⁹ van 45 heeft. Ongeveer de helft van de Doeners is 50 jaar of ouder, de andere helft is te plaatsen in de categorie rond 30 - 40 jaar.

De algemene verklaring die voor daadwerkelijke remigratie naar Suriname wordt gegeven is vaak genieten van de oude dag in het land van herkomst. Dit lijkt op te kunnen gaan voor de groep van 50 jaar en ouder. Echter wanneer er naar deze cijfers wordt gekeken, ziet het eruit dat remigratie niet alleen gaat om het genieten van de oude dag. De helft van de Doeners is te plaatsen in de leeftijdscategorie 30 - 40 jaar. Deze groep is nog niet pensioengerechtigd en zal dat ook niet binnen een aantal jaren zijn. Om te zien of verwachting 3 inderdaad klopt, moet gekeken worden naar de groep Doeners die niet in de pensioengerechtigde leeftijd zitten. Uit de algemene gegevens is op te maken dat zij behoren tot de 1^e generatie migranten, de respondenten zijn afgestudeerd en hebben al enige jaren werkervaring. Daarnaast hebben weinig van deze respondenten een relatie en/of kinderen. De Doeners (30 – 40 jaar) die kinderen hebben, hebben kinderen die naar de basisschool gaan. Deze respondenten zijn van mening dat het basisonderwijs in Suriname gelijk of zelfs beter is in vergelijking met Nederland. De carrière mogelijkheden zijn in Suriname goed genoeg vinden deze

⁹ Bij het berekenen van de gemiddelde remigratieleeftijd zijn alleen de respondenten meegenomen die op het moment van remigratie volwassen waren en deze stap dus zelf hebben gezet. In de groep van Doeners zijn er echter naar 2 respondenten die als kind naar Suriname zijn gemigreerd.

respondenten. Op basis van deze informatie kan inderdaad gezegd worden dat de levensfase inderdaad een belangrijke invloed heeft op de (re)migratie van mensen.

Om met zekerheid te zeggen dat verwachting 3 inderdaad klopt, moet er ook gekeken worden naar de groep Willers. Deze groep zet de stap tot (re)migratie (nog) niet, het is dus belangrijk om te kijken of de levensfase hierbij ook een belangrijke rol speelt. De gemiddelde leeftijd van de Willers betreft 35 jaar. In vergelijking met de groep Doeners die niet tot de pensioengerechtigde groep behoren, hebben de meeste Willers kinderen die naar de basisschool en middelbare school gaan. Zij zijn vaak ook van mening dat de onderwijsvoorzieningen in Nederland beter zijn. Daarnaast zijn er volgens deze groep meer carrière mogelijkheden in Nederland dan in Suriname. In *Tabel 7. "Overzicht belang van factoren"* wordt het belang van de indicatoren van de levensfase (en Long distance nationalism) voor de Willers en Doeners naast elkaar in een tabel weergegeven, hierin is ook te zien dat een aantal van de indicatoren van de levensfase voor de Willers belangrijker zijn dan voor de Doeners. Hierbij wordt er gekeken naar waar er meer voordeel is met betrekking tot de desbetreffende indicatoren. Op basis hiervan kan dus inderdaad gezegd worden dat de levensfase een belangrijke invloed heeft op (re)migratie, wanneer de migrant geen voordelen in het huidige vestigingsland heeft.

7.5 Verwachting 4

"De classificatie van migranten (willers, doeners en blijvers) met betrekking tot remigratie zal terug te vinden zijn onder de respondenten."

De Willers zijn de migranten die de wens voor migratie hebben, maar de stap voor migratie niet hebben gezet (Anarfi & Jagare, 2005). Daarnaast zijn er ook migranten die na jaren gevestigd te zijn geweest in een land, de stap voor (re)migratie naar het land van herkomst zetten. Deze migranten worden gerekend tot de groep Doeners (Waldinger, 2008). Uit de literatuur blijkt dat er ook een groep migranten is die het doel heeft om zich elders te vestigen zonder ooit weer terug te keren naar het land van herkomst; de Blijvers.

In de literatuur ging het vooral om de 1^e generatie migranten die de stap voor migratie hadden gezet. Dit betekent echter niet dat deze classificatie alleen toepasbaar is op de 1^e generatie migranten. Wanneer een migrant zich vestigt in een ander land, bestaat er ook een aanzienlijke kans dat er uiteindelijk gezinsvorming en/of gezinsuitbreiding zal plaatsvinden. Hierdoor ontstaat er een nieuwe groep migranten, die benoemd kan worden tot de 2^e generatie migranten. Uit de gesprekken met de respondenten blijkt dat deze classificatie ook terug te vinden is onder de 2^e generatie respondenten. Er zijn dus ook respondenten van de 2^e generatie die de wens voor migratie hebben, die de stap voor migratie ook daadwerkelijk gezet hebben en er zijn 2^e generatie respondenten die absoluut geen behoefte hebben aan terugkeer naar het land van herkomst.

Aan de hand van het bovenstaande kan dus gezegd worden dat middels de interviews is gebleken dat de classificatie van de migranten in Willers, Doeners en Blijvers inderdaad terug te vinden is onder de respondenten. Hiermee is de laatste verwachting ook uitgekomen en kan gezegd worden dat deze verwachting klopt.

Hoofdstuk 8. Samenvatting en conclusie

8.1 Inleiding

Met behulp van 8.2, 8.3 en 8.4 zal de centrale onderzoeksvraag worden beantwoord. *Is het behoren tot de groep “willers” of groep “doeners” te begrijpen vanuit sociale netwerken, long distance nationalism en/of de levensfase van een migrant? En wat is er voor nodig om migratie vanuit de “willers” naar de “doeners” te bewerkstelligen?* Dit is de centrale onderzoeksvraag voor dit onderzoek geweest. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, is er gebruik gemaakt van drie deelvragen die betrekking hebben op de redenen, obstakels en meningen van respondenten rond de vraagstelling. Uit het onderzoek is gebleken dat de drie deelvragen onder te brengen zijn in antwoorden die betrekking hebben op levensfase, long distance nationalism en ingezetenen. Om de deelvragen duidelijk te kunnen beantwoorden en daarmee te vraagstelling te beantwoorden, zullen deze worden beantwoord met redenen, obstakels en de input van Ingezetenen.

Om een duidelijkheid te kunnen geven van de mate waarin de verschillende indicatoren een rol spelen bij de beslissing voor (re)migratie, is tabel 21 opgesteld. Hierin wordt op een beknopte manier aangegeven in welke mate de verschillende indicatoren van belang zijn (geweest) bij (re)migratie. Aangegeven wordt ook tot welke groep de desbetreffende factor (Levensfase of Long distance nationalism) gerekend wordt in dit onderzoek, dit naar aanleiding van de resultaten van de interviews met de respondenten. Tevens wordt hier aangegeven welke factor een reden voor migratie (R) is en welke factor een obstakel (O) voor migratie is. Het belang van de indicatoren voor de Blijvers kan een vertekend beeld geven. De indicatoren die betrekking hebben op transnationale netwerken en Long distance nationalism ontbreken met betrekking tot (re)migratie naar Suriname bij de Blijvers, echter wanneer deze indicatoren (*) betrekking hebben op migratie over het algemeen, blijkt dat de indicatoren wel degelijk van belang zijn. Dit in tegenstelling tot migratie naar Suriname; contacten, familiebanden, reizen, gedeelde identiteiten, politieke gerichtheid en nostalgie ontbreken dan bij de Blijvers.

Tabel 21. Overzicht belang van indicatoren

	<i>Migratie factor</i>	<i>Willers</i>	<i>Doeners</i>	<i>Blijvers</i>
<i>Educatie</i>	L – O	++	+	++
<i>Infrastructuur</i>	-	-	-	-
<i>Medische voorzieningen</i>	L – O	++	++	++
<i>Sociale voorzieningen</i>	-	-	-	++
<i>Kinderen</i>	L – O	++	-	++
<i>Economische situatie</i>	L – O	+	-	+
<i>Relatie</i>	L – O	+	+	+
<i>Contacten</i>	L – R	++	++	++*
<i>Familiebanden</i>	L – R	+	++	+*
<i>Reizen</i>	L – R	+	+	+*
<i>Carrière</i>	L – O	++	-	++
<i>Gedeelde identiteiten</i>	L – R	++	++	-*
<i>Politieke gerichtheid</i>	LDN – O	++	++	+*
<i>De Nederlandse samenleving</i>	LDN – R	++	++	++
<i>Nostalgie</i>	LDN – R	+	++	-*

++ = zeer belangrijke rol
 + = belangrijke rol, maar niet doorslaggevend
 - = onbelangrijke rol
 * = Met betrekking tot Suriname afwezig, maar bij migratie in het algemeen zou het de aangegeven mate van belang hebben.

L = Levensfase
 LDN = Long distance nationalism
 R = Reden voor (re)migratie
 O = Obstakel voor (re)migratie

8.2 Redenen

De eerste deelvraag van dit onderzoek luidde als volgt: “Welke redenen zijn er voor Surinamers in Nederland om de stap voor migratie naar Suriname te zetten?”. De redenen van de respondenten om de eventuele stap voor migratie naar Suriname te zetten zijn te vinden contacten en familiebanden in Suriname, daarnaast levert de indirecte “Caribische levensstijl”, die ervaren wordt door het reizen, ook een bijdrage hieraan. Nostalgie en de Nederlandse samenleving kunnen ook als redenen dienen voor eventuele migratie naar Suriname.

8.2.1 Levensfase

Tijdens het onderzoek is gekeken of transnationale netwerken en identiteiten, levensfase en Long distance nationalism van invloed zijn op een eventuele migratiebeslissing. Transnationale netwerken en identiteiten worden gemeten aan de hand van contacten, familiebanden, gedeelde identiteiten en indirect aan de levensstijlen. In hoofdstuk 4 is gebleken dat de transnationale netwerken te plaatsen zijn onder de indicator “relaties en netwerken” van levensfase. Dit is dan ook de reden waarom transnationalisme vanuit de levensfase wordt benaderd. Vertovec (1999) heeft aangegeven dat transnationalisme in brede zin gezien kan worden als een verschijnsel waarbij sprake is van meerdere banden en interacties die mensen of instituten hebben. Aan te nemen is dat men zo een band voelt met de mensen waarmee contacten worden onderhouden. Dit in het achterhoofd houdende, kan er gekeken worden naar de respondenten.

De Willers en Doeners hebben aangegeven veel *contacten* in Suriname te hebben. Zo'n 78% heeft meer dan 30 contacten in Suriname, waarbij 22% minder contacten heeft. Op basis van deze gegevens kan gezegd worden dat transnationale netwerken onder andere vorm krijgen door de contacten die men heeft in Suriname. Zoals al aangegeven werd hebben de Blijvers geen contacten in Suriname, voor diegenen die wel contacten hebben in Suriname (2%), zijn dit er minder dan 5. Vaak zijn dit de naaste familieleden van de ouders.

Schiller (et al., 1992) geeft aan dat migranten verschillende relaties ontwikkelen en onderhouden die grensoverschrijdend zijn, tot deze relaties worden ook familiebanden en contacten gerekend. Wanneer er gekeken wordt naar de banden met familieleden in Suriname, geeft 99% van de Willers aan dat zij heel hechte banden hebben met de familie in Suriname en dat dit van belang is bij een eventuele migratiebeslissing. De Doeners hechten minder belang aan hechte banden met de familie in Suriname (89%). Dit verschil kan vreemd lijken, vooral wanneer aangenomen wordt dat juist de mensen die de stap voor migratie hebben dit onder andere doen omdat hechte familiebanden van belang zijn bij een migratiebeslissing. Daarnaast blijkt juist dat de Doeners op het moment van migratie in de meeste gevallen (77%) moesten inwonen bij familie. Een verklaring hiervoor is al eerder gegeven (8.1). Ook deze gegevens dragen bij aan de vorming van de transnationale netwerken en zijn daarmee van invloed op de levensfase van de migrant. Hier wordt bevestigd dat de familiebanden van invloed zijn op de vorming van transnationale netwerken. Wanneer er vanuit de Blijvers wordt gekeken naar hoe zij ervoor staan op het gebied van de familiebanden, blijkt dat deze ontbreken.

Tijdens het onderzoek is tevens gekeken naar hoe de Nederlandse Surinamer zich identificeert met Suriname en haar inwoners. Om deze (*gedeelde*) *identificatie* vast te kunnen stellen is er gekeken naar de verbondenheid van de Nederlandse Surinamer met de Surinaamse Surinamer. Uit de interviews is gebleken dat 86% van de Nederlandse Surinamers zich evenveel Nederlander als Surinamer voelt. Dat wil zeggen dat deze 86% van de respondenten zich net zoveel verbonden voelt met beide typen Surinamers, ofwel, de Nederlandse Surinamer ziet geen verschil tussen de beide "typen" Surinamers. Vertovec (2001) geeft aan dat mensen die "iets" met elkaar delen, deel uitmaken van een gezamenlijk netwerk, dat "iets" wordt door Vertovec aangeschreven als gedeelde identiteiten. Er is een kleinere groep van 14% die zich meer verbonden voelt met de Surinamers in Suriname, en van deze groep is te verwachten dat zij eerder de stap voor migratie zullen zetten naar Suriname. Deze derde indicator van transnationale netwerken, ontbreekt ook bij de Blijvers. Zij identificeren zich niet met de Surinamers in Suriname; zij voelen zich meer verbonden met de Nederlandse bevolking dan met de Surinaamse.

Het verschil tussen de Willers en Doeners, wanneer het aankomt op transnationale netwerken en identiteiten is dat de Willers graag hun onafhankelijkheid willen behouden bij migratie, waarbij het hebben van een eigen woning een pre is. De Doeners hebben hier geen moeite mee gehad. Inwonen bij de familie kwam voor bij 77% van deze groep. Voorzichtig kan gezegd worden dat het behouden van de eigen bestaande identiteit voor de desbetreffende groep Willers het verschil maakt in vergelijking met de Doeners wanneer het neerkomt op transnationale netwerken en identiteiten; en daarmee de invloed van de levensfase van een migrant.

Ook het reizen naar Suriname ontbreekt bij de Blijvers, velen (83%) zijn nog nooit in Suriname geweest. Diegenen die wel naar Suriname zijn gereisd (17%), hebben dit hooguit 3 keer in hun leven gedaan. Uit de interviews is gebleken dat de Willers die naar Suriname *reizen*, dit vaak doen voor het eten, de gezelligheid, weg zijn uit de haastigheid van Nederland, het buitenleven. Er reizen veel Willers minimaal 1 keer per jaar of 1 keer per twee jaar naar Suriname, maar het reizen kan gezien worden als het ontvluchten van het haastige leven in Suriname.

Daarnaast reist deze groep vaak naar Suriname en voelen deze respondenten zich minstens evenveel verbonden met de Surinaamse Surinamers als met de Nederlandse Surinamers. Een opvallend gegeven dat werd bevestigd, is dat het overgrote deel van de Ingezetenen de Nederlandse Surinamers zien als Nederlanders en niet als iemand van het eigen volk. Op dit gebied delen de Delers de mening van de Ingezetenen, zij voelen zich namelijk meer verbonden met de Nederlandse Surinamers dan met de Surinaamse Surinamers. Ook geven de Blijvers aan dat zij door de Surinaamse Surinamers worden gezien als Nederlanders, in plaats van als iemand uit de eigen bevolkingsgroep. Ondanks het feit dat het overgrote deel (77%) van de Willers in Suriname geboren is, geven zij aan in Suriname toch gezien te worden als Nederlanders. De Doeners zijn bijna allemaal in Suriname geboren, maar geven aan dat zij als Surinamers worden beschouwd. Interessant wordt dan waar dit aan zou kunnen liggen.

Wanneer er gekeken wordt naar de leeftijd op het moment van migratie naar Nederland, blijkt dat het voor de Willers al op zeer jonge leeftijd heeft plaatsgevonden. Dit in tegenstelling tot de meeste Doeners, die op redelijk volwassen leeftijd de stap voor migratie naar Nederland hebben gezet (tabel 22). De gemiddelde leeftijd van de respondenten op het moment van migratie naar Nederland is voor de Willers 7.7 jaar en voor de Doeners is dit 16.8 jaar. Bij de Blijvers is de gemiddelde leeftijd 7.6 jaar. De migratie leeftijd van de respondenten zou onbewust van invloed kunnen zijn op de migratiebeslissingen van de Nederlandse Surinamers.

Tabel 22. “Migratie in leeftijdscategorie”

Leeftijdscategorie	Willers	Doeners	Blijvers
0 – 9	66.7%	25.9%	75%
10 – 19	23.8%	29.7%	12.5%
20 – 29	9.5%	44.4%	12.5%

Aan te nemen is dat men sneller verhuist naar een plek waar men zich gewent voelt en iets van “eigenheid” terugvindt, vooral wanneer men zich op de huidige plek ongewent voelt. Ook kan dit gevoel van eigenheid sterker zijn bij de 1^e generatie migranten, dan bij de 2^e generatie migranten omdat de 1^e generatie migranten hun eigen sterke herinneringen en ervaringen hebben met Suriname. Dit in tegenstelling tot de 2^e generatie migrant, deze kan wel eigen herinneringen en ervaringen hebben, maar die zijn vaak gebaseerd op vakanties en nostalgische verhalen van de 1^e generatie. Hierover meer in 8.2.2. Opgemaakt kan worden dat de levensfase van grote invloed is op de migratiebeslissingen van de Nederlandse Surinamer. Vergeten moet niet worden dat deze zaken elkaar kunnen versterken, het zijn geen zaken die los van elkaar staan. Hoe meer contacten, hoe hechter de familiebanden, hoe meer identificatie en hoe vaker men Suriname bezoekt, hoe groter de invloed op (re)migratie kan zijn.

8.2.2 Long distance Nationalism

Er is gekeken naar de invloed van long distance nationalism op de beslissing voor migratie naar Suriname. Long distance nationalism wordt gemeten aan de hand van nostalgie en de gevoelens jegens de Nederlandse samenleving en politieke gerichtheid op het land van herkomst. Uit dit onderzoek is echter gebleken dat politieke gerichtheid niet als reden voor migratie kan worden opgedragen, maar eerder als obstakel voor (re)migratie. Dit is dan ook de reden dat hierover meer zal worden gezegd in de paragraaf over obstakels voor (re)migratie naar Suriname.

Tijdens de interviews is naar voren gekomen dat er *nostalgie* jegens Suriname aanwezig is bij het overgrote deel van de Willers en Doeners. Wat echter duidelijk werd, is dat er sprake is van twee soorten nostalgie bij de respondenten. Eén groep heeft te maken met nostalgie die gebaseerd is op

eigen ervaringen, dat wil zeggen dat de respondent zelf een aantal jaren in Suriname heeft gewoond en zich dit nog kan herinneren. Daarnaast is er de groep die te maken heeft met nostalgie die gebaseerd is op verhalen van de ouders en familie er om heen. Hier kan gezegd worden dat de nazaten zijn "besmet" met de nostalgie van hun ouders. Voor migratie is dit belangrijk, omdat het een mate van liefde voor het land veronderstelt. Uit het onderzoek blijkt dat het gevoel van nostalgie sterker is wanneer deze gebaseerd is op eigen ervaringen dan dat het gebaseerd is op "besmetting". Dit kan een verklaring bieden voor het verschil tussen de Willers en Doeners.

Naast deze groep respondenten is er ook een groep waarbij er helemaal geen sprake is van nostalgie; de Blijvers. De enige vorm van nostalgie die zij kennen met betrekking tot Suriname, is de nostalgie van hun ouders. Het verschil met de Willers en Doeners is hier dat bij de Blijvers er geen sprake is van nostalgie. Ook heeft de nostalgie van de ouders en de familie er om heen niet kunnen leiden tot "besmetting" met nostalgie. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan gezegd worden dat dit te maken heeft met het ontbreken van de transnationale netwerken. De Blijvers komen nauwelijks in aanraking met Suriname en "wat men niet kent, lijkt men ook niet te kunnen missen".

Hiernaast voelen Willers zich ook nog steeds verbonden met Suriname en haar inwoners. Dit komt tot uiting in deelname aan zowel ondersteunende als symbolische activiteiten. Om vanuit de nostalgie de band met Suriname te blijven voelen, wordt er deelgenomen aan inzamelingsacties en bezoeken de respondenten verschillende festiviteiten die in het teken staan van de verschillende culturen in Suriname. Hier is sprake van "narrow transnational practices" zoals Itzigsohn (et al., 1999) deze hebben bedoeld. Tevens is dit een duidelijk voorbeeld voor het door elkaar heen lopen van kenmerken van de verschillende onderwerpen die van invloed kunnen zijn op (re)migratie.

Uit onderzoek van Pryke (2003) is gebleken dat Long distance nationalism versterkt kan worden wanneer mensen het gevoel hebben dat zij gediscrimineerd worden of dat er discriminatie is jegens hun gemeenschap in het vestigingsland. Aannemelijk is dat deze mensen het gevoel hebben dat zij niet geaccepteerd worden, dat ze niet succesvol zijn en dat ze niet gewenst zijn in het vestigingsland. Pryke (2003) en Demmers (2002) geven aan dat deze nostalgie kan voortvloeien uit onvolledige acceptatie. In eerste instantie lijkt dit de bevindingen uit dit onderzoek tegen te spreken, maar er wordt gesproken over *onvolledige* acceptatie. De Willers geven aan dat ze zich zowel geaccepteerd voelen als ongewenst. Dit lijkt elkaar tegen te spreken zo op het eerste gezicht, maar dit zou gezien kunnen worden als dat zij zich geaccepteerd voelen in de *Nederlandse samenleving* omdat er geen andere keuze is voor de samenleving. Aan de andere kant hebben de respondenten het gevoel dat ze ongewenst, dit gevoel zou vanuit de samenleving uitgelegd kunnen worden dat als de samenleving de mogelijkheid zou hebben om de situatie te veranderen, dat zij dit zouden doen. Het is wel zo dat de 99% van de Willers zich succesvol voelt in de Nederlandse samenleving, dit is te wijten aan het opleidingsniveau van de respondenten, waardoor ze goede posities op de arbeidsmarkt hebben ingenomen.

Van de Willers geeft 72% aan zich ongewenst te voelen in de samenleving, dat wil dus zeggen dat er sprake is van onvolledige acceptatie; voor 43% een mogelijke reden voor migratie. Bij de Blijvers ligt dit aanzienlijk lager, 24% voelt zich ongewenst in de samenleving; voor 5% zou dit een mogelijke reden voor migratie kunnen zijn in de toekomst, maar dan naar een ander land dan Suriname. De Doeners geven aan dat het (negatief) veranderde klimaat en daarmee het gevoel van ongewenst te zijn, heeft bijgedragen aan de beslissing om te migreren. Wanneer er wordt teruggeblikt naar de verdeling in leeftijdscategorieën van de Willers en Doeners, blijkt dat de Doeners vooral vertegenwoordigd zijn in de groepen die richting de pensioengerechtigde leeftijd gaan. Dit laat zien dat de levensfase van een persoon van invloed is op een migratiebeslissing.

8.3 Obstakels

"Welke obstakels zijn er voor Surinamers in Nederland om de stap van migratie naar Suriname te zetten?". Dit was de tweede vraag die gesteld werd in dit onderzoek. De levensfase en Long distance nationalism blijken niet alleen redenen voor migratie naar Suriname te leveren. Uit het onderzoek is gebleken dat de obstakels voor de respondenten om naar Suriname te (re)migreren geleverd worden door de levensfase en in Long distance nationalism.

8.3.1 Levensfase

Niet alle indicatoren van de levensfase zijn redenen om de stap voor migratie te zetten. Wanneer er naar *medische voorzieningen* gekeken wordt, blijkt dat het overgrote deel van de Willers en Blijvers dit als obstakel ervaart voor migratie, wanneer er kinderen in het spel zijn of zouden zijn. Het zijn niet alleen de Willers en Blijvers die aangeven dat dit een migratie obstakel is, maar ook de Ingezetenen denken dat op basis van de medische voorzieningen in Suriname, de Willers niet zouden willen migreren naar Suriname. Daarnaast hebben de Ingezetenen wel aangegeven, dat als de Willers beschikken over genoeg financiële middelen om rijk te leven in Suriname, dat zij dat advies dan intrekken, want als de migrant geld heeft, dan kan deze zich alle medische voorzieningen veroorloven. De reden dat Doeners toch de stap voor migratie hebben gezet, kan gezocht worden in de informatiewinning. Aan te nemen is dat wanneer een persoon serieus overweegt de stap voor migratie te zetten, dat deze zich zal gaan verdiepen in zaken zoals medische voorzieningen en welke mogelijkheden er zijn op het desbetreffende gebied. Tijdens de interviews gaven de Doeners namelijk aan dat zij zich steeds intensiever in migratie naar Suriname gingen verdiepen, toen zij eenmaal besloten hadden de stap voor migratie serieus te overwegen. Voordat zij hier serieus in waren, was het allemaal minder intensief; ze keken wel rond, vroegen ook rond, maar echt diep ingaan op de reële mogelijkheden in Suriname zat er niet in. Het waren toen nog Willers. Toen eenmaal de beslissing viel dat migratie een serieuze overweging was, en zij verdieping zochten in het onderwerp, werd duidelijk dat er mogelijkheden zijn voor privé verzekeringen waardoor zorgen om medische voorzieningen teniet worden gedaan.

Met *educatie* is geprobeerd uit te zoeken in welke mate dit van invloed is op de beslissing om te migreren naar Suriname. Voor de meeste Willers en Blijvers is dit van grote invloed op hun beslissing, dit geldt zeker voor de Willers en Blijvers die kinderen hebben. Het is zelfs een obstakel voor het grote deel van de respondenten. Dit geldt echter niet alleen voor de respondenten die kinderen hebben, ook de respondenten die (nog) geen kinderen hebben, hebben aangegeven dat de educatie mogelijkheden en de kwaliteit van het onderwijs zal worden meegenomen in een beslissing om al dan niet te migreren. Dzvimbo (2003) noemt onder andere de onderwijsvoorzieningen een push factor, waardoor migranten het land uit migreren. Nu kan dan ook aangenomen worden dat deze push factor, andersom een belemmering is voor migranten uit ontwikkelde landen. Met het oog op de resultaten van de interviews, kan gezegd worden dat dit als een obstakel werkt op de migratiebeslissing.

Ook de Doeners geven aan dat de kwaliteit van het onderwijs in Nederland hoger ligt. De groep kan zich over het algemeen aansluiten bij de mensen die van mening zijn dat het basisonderwijs vergelijkbaar is met dat van Nederland. Dit verklaart de cijfers die gegeven worden over het percentage schoolgaande kinderen. Van de Doeners die kinderen heeft (59%), gaat 15% naar de basisschool, 0% naar de middelbare school. Dit tegenover de Willers (35% heeft schoolgaande kinderen), waarbij het overgrote deel (20% van alle Willers), kinderen heeft die naar de basisschool gaan. Tevens heeft 9% van de Willers die kinderen heeft op de middelbare school. Het verschil tussen Doeners en Willers lijkt gekeken naar de structurele factoren, te liggen op vooral educatie, de Doeners hebben vooral kinderen in t hoger onderwijs of volwassen kinderen. Aan te nemen is dat de leeftijd van de kinderen een obstakel kan zijn, wanneer de kinderen nog schoolgaand zijn.

Niet alleen de onderwijsmogelijkheden voor kinderen, maar ook de mogelijkheden voor eigen ontwikkelingen op onderwijsniveau zijn van invloed. De meeste Willers en Blijvers zijn van mening dat de onderwijsvoorzieningen van Suriname minder zijn dan de voorzieningen in Nederland. Echter een groot deel van de Willers is ook van mening dat het onderwijs op de basisscholen niet minder is dan in Nederland, dit zelfde geldt ook voor het middelbare onderwijs. De verschillen worden pas groot wanneer het gaat om het hoger onderwijs en academisch onderwijs. Ongeveer 50% van de Doeners is 50 jaar of ouder. Bij deze respondenten is er vanuit persoonlijk opzicht geen prikkel meer om zich op educatief niveau verder te ontwikkelen. De jongere Doeners geven aan dat zij vanuit het werk de gewenste kwalificaties kunnen behalen. Diegene met kinderen op de basisschool gaan ervan uit dat de kinderen voor het hoger onderwijs ook terecht kunnen in het buitenland voor hun is educatie geen obstakel geweest om deze reden.

Uit het onderzoek is gebleken dat respondenten zonder partner de stap voor migratie eerder geneigd zijn te zetten dan de respondenten met partner. Ook is gebleken dat het hebben van kinderen van invloed is op een migratie beslissing. De Willers en Doeners die kinderen hebben of plannen hebben om een gezin te stichten, zijn minder snel geneigd om aan migratie te denken dan de respondenten die geen kinderen hebben. Dit heeft onder andere te maken met het onderwijs in Suriname en de toekomst- en ontwikkelingsmogelijkheden in Suriname. Het is alweer duidelijk te zien hoe de verschillende factoren weer met elkaar in verbinding staan. De fasen zijn volgens Greenwood (1985) onder te verdelen in huwelijk, scheiding, scholing, afstuderen, starter op de arbeidsmarkt, carrière start, geboorte van kinderen, opvoeden van kinderen en het pensioen. Al deze fasen, met uitzondering van pensioen, worden genoemd door de respondenten. Steekwoorden die betrekking hebben op de levensfase zijn: “relatie”, “kinderen”, “school”, “universiteit”, “prima leven”, “carrière”, “gezin starten” en “kwalificaties”. Op basis van dit onderzoek kan gezegd worden dat respondenten zeer zeker worden beïnvloed door de fase in het leven waarin zij zich op dat moment bevinden.

Een beknopte weergave van de percentages van Willers, Doeners en Blijvers met betrekking tot relaties, kinderen en onderwijs, en de wensen betreft migratie is te vinden in *Tabel 23. “Relaties, onderwijs kinderen en migratiewens”*.

Tabel 23. “Relaties, onderwijs kinderen en migratiewens”

	<i>Willers</i>	<i>Doeners</i>	<i>Blijvers</i>
<i>Relatie (op moment van migratie)</i>	55 %	59%	56%
<i>Kinderen (totaal)</i>	35%	59%	63.2%
- <i>Basisschool</i>	20%	15%	31.6%
- <i>Middelbare school</i>	9%	-	15.8%
- <i>Hoger onderwijs of volwassen</i>	6%	44%	15.8%
<i>Willen in Suriname wonen</i>	32%	n.v.t.	n.v.t.
<i>Migratie in de toekomst</i>	32%	n.v.t.	n.v.t.
<i>Onduidelijk over migratie in de toekomst</i>	18%	n.v.t.	n.v.t.

8.3.2 Long distance nationalism

Politiek kan zowel in het rijtje van structurele factoren, en daarmee in het lijstje van de levensfase, als in het rijtje van Long distance nationalism passen. Eerder in het onderzoek is al genoemd dat verschillende onderwerpen in elkaar overlopen en dat het moeilijk is deze in een bepaald kader te plaatsen. Gekozen is om politiek te plaatsen onder de noemer van Long distance nationalism, niet alleen omdat politieke gerichtheid van invloed is op Long distance nationalism, maar ook omdat de politiek meer een indirecte invloed lijkt te hebben op structurele factoren. Pryke (2003) noemt als één van de kenmerken van Long distance nationalism culturele praktijken die politiek geïnformeerd en georiënteerd zijn. De culturele praktijken van de respondenten kunnen echter niet gereduceerd worden tot politiek. Met de politieke gerichtheid wordt er aangegeven dat het gaat om cultuur die de landsgrenzen overschrijden. Het overschrijden van de landsgrenzen is op zich al een politiek proces. Dat betekent echter niet dat de politiek tot daar invloed heeft op de respondenten; de politiek heeft ook op een andere manier invloed op de respondenten. Voor veel Willers zijn de recente ontwikkelingen in Suriname op politiek gebied een reden geworden om de stap voor eventuele (re)migratie op pauze te zetten. Het is voor deze respondenten heel erg belangrijk dat Suriname een stabiele en betrouwbare politieke situatie heeft. Dit komt doordat de meeste Willers weten hoe de politieke situatie van Suriname heeft geschommeld, waarbij het in slechte tijden ook echt slechte tijden waren voor de bevolking in Suriname. Veel Nederlandse Surinamers geven aan hun hart vast te houden voor Suriname. Dit speelt vooral bij de Willers een rol, voor de Doeners is de politieke situatie geen obstakel geweest, omdat de situatie in Suriname stabiel is geweest in de periode waarin zij zich oriënteerden op een terugkeer naar Suriname. De huidige president wordt in verband gebracht met bepaalde criminele activiteiten. Waarbij het verleden en onzekerheid betreffende de toekomst van het land een grote rol spelen. Hieruit blijkt dat de politieke situatie in een land zeer zeker van invloed is op de beslissing van mensen om al dan niet te migreren naar het desbetreffende land, in dit geval Suriname. Bij de Blijvers ontbreekt de politieke gerichtheid op Suriname in het geheel.

8.4 Ingezetenen en Blijvers

De derde vraag die gesteld werd aan het begin van dit onderzoek luidde als volgt: “Hoe zou volgens de Surinamers, in Suriname, kennismigratie naar Suriname kunnen worden bevorderd?”. De meeste redenen die gegeven worden door de respondenten uit de categorie Ingezetenen, hebben betrekking op onderwijs voor de jeugd, universitaire scholing, uitkeringen en infrastructuur. Het zijn deze onderwerpen die volgens de Ingezetenen aandacht en verbetering verdienen, waardoor het voor de Nederlandse Surinamer aantrekkelijker wordt om de stap voor migratie naar Suriname te zetten.

Het is echter niet zo dat de Ingezetenen van mening zijn dat het noodzakelijk is dat de Nederlandse Surinamer zich vestigt in Suriname, ze zijn welkom, maar meer dan de helft van de respondenten is van mening dat het niet noodzakelijk is; een zekere mate van nationalistisch trots steekt onbewust en stiekem de kop op. De reden hiervoor is dat zij van mening zijn dat Suriname zelf een goede pool heeft met kennishouders. Een kleiner deel is juist van mening dat het wel noodzakelijk is dat de hoogopgeleide Nederlandse Surinamer zich in Suriname vestigt, omdat de Surinamers inmiddels gewend zijn een bepaald pad te bewandelen, zonder vooruitgang en dit niet inzien. Een zeer klein aantal Ingezetenen vond het zelfs onnodig dat er zich hoogopgeleide Nederlandse Surinamers in Suriname vestigen, omdat ze van mening zijn dat Suriname zelf de capaciteiten heeft om het land goed te ontwikkelen. Wat opviel tijdens deze interviews is dat er bij de groep die aangeeft dat de Nederlandse Surinamers welkom zijn, op een trotse manier werd gesproken. Bij de kleine groep die van mening is dat het onnodig is om de Nederlandse Surinamer te laten migreren, was er een toon te horen, waarbij geopperd kan worden dat er een angst bestaat voor het voortrekken van de migrant

boven de ingezetenen en angst voor het kwijtraken van goede arbeidsmogelijkheden aan de migranten; angst voor concurrentie. Deze houding van trots bij de ene groep en angst bij de andere groep, zou kunnen verklaren waarom in de gesprekken het gevoel werd gewekt dat het de respondenten toch wel degelijk van mening waren dat migratie van hoogopgeleide Nederlandse Surinamers noodzakelijk zou kunnen zijn voor de opbouw van Suriname, van een ontwikkelingsland naar een ontwikkeld land.

Wat uit de gesprekken met de Ingezetenen ook naar voren is gekomen is dat men zich ervan bewust is dat de Surinaamse overheid niet genoeg doet aan (re)migratie bevordering en dat zij dit door beleid kunnen veranderen. Opvallend tijdens deze gesprekken was dat net iets minder dan de helft van de Ingezetenen van mening zijn dat de medische voorzieningen verbeterd zouden moeten worden, tegenover 97% Willers. Dit verschil zou verklaard kunnen worden aan ervaringen die men heeft met de eigen medische voorzieningen. Vanuit dit uitgangspunt zou gezegd kunnen worden dat Surinamers geen ervaring hebben met een ander (beter) niveau van medische voorzieningen en dat de Nederlandse Surinamers ervaring hebben met een ontwikkeld stelsel van medische voorzieningen, dat zij angstig zijn voor een stelsel dat nog niet zo ontwikkeld is.

Wanneer er gekeken wordt naar de Blijvers kan gezegd worden dat zij, in hun huidige levensfase, geen enkel goeds in migratie naar Suriname zien. In de ogen van deze respondenten heeft Suriname hen niets te bieden en daarom hebben zij ook geen behoefte aan (re)migratie naar Suriname. De toekomst ziet er in Nederland beter uit, maar ook de omstandigheden waarin men terecht zou komen in Suriname, zijn minder dan wat men gewend is in Nederland. De Blijvers zien geen heil in vestiging in Suriname. Voor beantwoording van de vragen die gesteld bij aanvang van dit onderzoek hebben de interviews laten zien dat een aantal van de argumenten die de Blijvers hebben voor het niet migreren naar Suriname, dat deze argumenten soms ook terug te vinden zijn bij de Willers die op dit moment nog niet aan migratie denken. Zoals gebleken is uit dit onderzoek heeft de levensfase een sterke invloed op de beslissing om al dan niet te (re)migreren. Vooral de indicatoren die vallen onder “relaties en netwerken” zijn van groot belang voor de Willers en Doeners. In “relaties en netwerken” zijn ook de transnationale netwerken ondergebracht, die bij deze groep compleet ontbreken.

Over het algemeen gezien verandert de levensfase van een persoon door de jaren heen, net als de contacten die mensen hebben alsmede de netwerken waarover men beschikt. De Blijvers spreken vanuit het heden, waarin zij in een bepaalde fase van het leven zitten en niet beschikken over de contacten en netwerken die van groot belang zijn als reden voor migratie. Het is niet compleet uit te sluiten dat geen enkele Blijver ooit een Willer zou kunnen worden en misschien zelfs nog een Doener.

8.5 Tot slot

De Nederlandse Surinamer is of op jonge leeftijd naar Nederland gemigreerd of is in Nederland geboren en opgegroeid. Hierdoor heeft deze groep Surinamers te maken met zowel de Surinaamse cultuur als met de Nederlandse cultuur. Doordat men woont en leeft in beide culturen, is het niet verwonderlijk dat men zich over het algemeen verbonden voelt met beide landen. Vaak voelt men zich ook thuis in beide landen.

Elke munt heeft twee zijden. Zo ook het leven in Nederland als het leven in Suriname. De eerste generatie die naar Nederland migreerde deed dit vooral om één reden: een betere toekomst voor zichzelf als voor hun nakomelingen. En nog steeds zijn er Surinamers die graag in Nederland zouden willen wonen; omdat het hier nu eenmaal beter is. Althans zo klinken de geluiden. Wanneer er echter gesproken wordt met ingezetenen van Suriname, met minimaal een HBO opleiding, blijkt dat

zij helemaal niet voorgoed naar Nederland zouden willen migreren. Een verklaring hiervoor zou misschien kunnen liggen in het opleidingsniveau tussen de groep die graag naar Nederland zou willen migreren, en de groep die dit niet wilt, hooguit voor een kleine periode. Onderzoek zou dit kunnen uitwijzen.

Van de geïnterviewde Nederlandse Surinamers daarentegen wil 63% naar Suriname migreren. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat er sprake is van transnationale netwerken bij de Surinamers. Het type transnationalisme dat bij de Nederlandse Surinamers het meest voorkomt zijn te vinden onder “broad transnational practices” en “narrow transnational practices”.

Wanneer de cijfers en indrukken van de interviews naast elkaar gelegd worden, kan gezegd worden dat zich onder de respondenten die naar Suriname reizen, de respondenten bevinden die veel contacten hebben in Suriname, alsmede de respondenten die hechte familiebanden hebben met hun familie in Suriname. Daarnaast bevinden zich onder deze respondenten de respondenten die zich meer verbonden voelen met de Surinaamse bevolking dan met de Surinaamse gemeenschap in Nederland. Ook een groot deel van de respondenten die zich evenveel verbonden voelen met beide groepen Surinamers bevinden zich in deze groep. Als er gekeken wordt naar de indeling van transnationalisme zoals Guarnizo (2000) en Itzigsohn (et al., 1999) deze hebben ingedeeld, is de meest voorkomende type transnationalisme te vinden onder de noemer “broad transnational practices” en daarnaast is er een kleiner deel te plaatsen onder de noemer “narrow transnational practices”. Wanneer er wordt gekeken naar de groep die (re)migratie overweegt, blijkt dat deze groep veel contacten en hechte familiebanden heeft in Suriname. Een groot deel van de Nederlandse Surinamers identificeert zich met de Surinaamse Surinamers. Opvallend is hierbij dat op basis van deze identificatie de Nederlandse Surinamers de Surinaamse Surinamers als mensen van het eigen volk zien. De Ingezeten van Suriname zien de Nederlandse Surinamers echter niet als mensen van het eigen volk, maar als Nederlanders.

Met het oog op het belang van contacten voor de drie respondenten groepen, dan blijkt dat de contacten voor alle drie de groepen een zeer belangrijke rol spelen bij een migratiebeslissing. Echter, wanneer het gaat om het hebben van deze contacten, dan blijkt bij de Willers en Doeners, dat zij veel contacten hebben in Suriname. Dit in tegenstelling tot de Blijvers, bij deze groep ontbreekt het hebben van contacten zo goed als. Dit zelfde geldt voor de familiebanden, gedeelde identiteiten en het reizen naar Suriname. De Willers en Doeners hebben hechte familiebanden, er is sprake van gedeelde identiteiten en reizen zo vaak mogelijk (minimaal 1x per 2 jaar) naar Suriname. Dit ontbreekt bij de Blijvers en op basis hiervan kan gezegd worden dat het hebben van de transnationale netwerken, die betrekking hebben op Suriname, belangrijk is voor de stap om migratie naar Suriname te overwegen. Doordat deze ontbreken bij de Blijvers, ontbreekt de wens voor (re)migratie naar Suriname.

Long distance nationalism bouwt verder op de transnationale netwerken en identiteiten, zonder deze netwerken en identiteiten. Anderson (1998) en Wise (2002) geven ook aan dat Long distance nationalism gevoed wordt door het hebben van grensoverschrijdende en de daarbij komende identificaties. Long distance nationalism is in zekere mate aanwezig bij de respondenten. Voorzichtig kan gezegd worden dat dit vooral te maken heeft met de huidige situatie van de Nederlandse samenleving, waarin bijna drie kwart van de respondenten aangeeft zich ongewenst te voelen in Nederland. Daarnaast dragen de hechte banden met Suriname ook bij aan de Long distance nationalism die de respondenten voelen.

De Long distance nationalism redenen die tot (re)migratie kunnen leiden zijn de nostalgische gevoelens en gevoelens van acceptatie en gewenstheid in het gastland. Bij de Willers en Doeners blijkt dat er zeer sprake is van nostalgische gevoelens jegens Suriname; deze ontbreken bij de Blijvers. Daarnaast zijn de gevoelens omtrent acceptatie en gewenstheid door de Nederlandse

samenleving in negatieve zin aanwezig bij de Willers en Doeners; zij voelen zich geaccepteerd, maar op een negatieve manier; de Nederlandse samenleving heeft geen andere keus. Hieraan kan toegevoegd worden dat zij zich niet gewenst voelen. Wanneer er gekeken wordt naar de standpunten van de Blijvers betreft acceptatie en gewenstheid, blijkt dat zij zich wel geaccepteerd en gewenst voelen door de Nederlandse samenleving. Wanneer acceptatie en gewenstheid uitblijven, kan dit reden zijn voor het groeien van nostalgie (Pryke, 2003). Samen met het ontbreken van politieke gerichtheid en een negatieve houding van de samenleving ten opzichte van de migrant kan dit leiden tot het ontstaan van Long distance nationalism.

Wanneer er gekeken wordt naar de obstakels voor migratie naar Suriname voor de Nederlandse Surinamers, blijkt dat de medische voorzieningen voor het overgrote deel als obstakel ervaren wordt. Door de Ingezetenen werd echter wel aangegeven dat de medische voorzieningen voor hun, die niet in het bezit van financiële middelen zijn, inderdaad minder goed zal zijn. Dit geldt echter niet voor diegenen die geld kunnen laten rollen, aldus de Ingezetenen. Ook educatie blijkt van grote invloed te zijn op de migratiebeslissing van de Willers en Blijvers, in ieder geval voor diegenen die kinderen hebben of van plan zijn een gezin te stichten. Uit het onderzoek bleek dat de infrastructuur, sociale voorzieningen geen beslissende invloed hebben op de migratie beslissing van de Willers. Voor de Blijvers geldt echter wel dat de sociale voorzieningen zeer belangrijk zijn bij de gedachte aan (re)migratie. Het is de levensfase van de (re)migrant die van invloed is op de migratiebeslissing. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat het gezinsleven met kinderen van invloed is op de migratiebeslissing, net als de professionele ontwikkeling, relaties, carrière, om zo maar een aantal fasen in het leven te noemen.

Voor dit onderzoek was het vooral belangrijk om te bekijken waarom de Doeners de stap voor migratie zetten en waarom de Willers dit (nog) niet doen. De factoren die hierbij een rol spelen zijn hiervoor al uitgebreid besproken, maar wanneer er naar de leeftijd van de Doeners gekeken wordt, blijkt dat er een aantal jonge Doeners (begin 30) tussen zitten die vooral in Nederland geboren zijn. De redenen voor hun migratie is vooral te vinden in het feit dat hun ouders naar Suriname zijn gemigreerd. Deze respondenten hadden weinig contact met de familie in Nederland en daarnaast hadden zij een grote liefde voor Suriname. Suriname was en is voor hun het plekje op deze planeet waar zij het woord "thuis" aan verbinden. Toen hun ouders de stap voor migratie zetten, zijn zij in eerste instantie in Nederland gebleven. Na verloop van tijd merkten zij dat zij hun ouders teveel misten en zich ook niet meer thuis voelden in Nederland.

Wanneer er gekeken wordt naar de Blijvers en Willers, is er één groot verschil tussen deze twee groepen waar te nemen: de transnationale netwerken ontbreken bij de Blijvers net als Long distance nationalism. Op basis hiervan kan gezegd worden dat zolang er geen sprake is van transnationale netwerken bij de Blijvers, zij geen Willers kunnen worden; en daarmee dus de wil voor (re)migratie niet zal worden gewekt bij deze groep respondenten.

De Ingezetenen hebben over het algemeen aangegeven dat de migratie van de Nederlandse Surinamers naar Suriname wenselijk is. Ze hebben aangegeven dat er een aantal veranderingen nodig zijn op het gebied van onderwijs voor de jeugd, universitaire scholing, uitkeringen en infrastructuur, waardoor migratie naar Suriname aantrekkelijker wordt voor de Nederlandse Surinamers. Daarnaast is men van mening dat de Surinaamse regering niet genoeg doet aan (re)migratie bevordering van de hoogopgeleide Nederlandse Surinamers. Dit zou echter wel moeten volgens de Ingezetenen. Deze onderwerpen zijn voor een groot deel ook terug te vinden bij de andere respondenten.

Uit de gesprekken met zowel de Nederlandse Surinamers en de Surinaamse Surinamers blijkt dat de houding jegens de Nederlandse Surinamers verschillend is. De Nederlandse Surinamers geven aan dat zij als Nederlanders worden gezien in Suriname. Dit wordt door de Ingezetenen bevestigd; zij zien

de Nederlandse Surinamers als Nederlanders. Misschien zou de eerste stap van verandering gezet moeten worden door de Ingezetenen. Het lijkt namelijk aannemelijk dat men zich niet makkelijk zal vestigen op een plek waar men het gevoel van eigenheid niet heeft en waar misschien het gevoel van onvolledige acceptatie ontbreekt.

Met het oog op de vraag hoe kennismigratie naar Suriname bevorderd kan worden, omdat dit de ontwikkeling van Suriname ten goede zou kunnen komen, is het onderzoek uitgevoerd. Vooral vanuit het standpunt van de Willers en Doeners. De Willers en Doeners hebben aangegeven welke factoren voor hun een rol spelen of hebben gespeeld bij (re)migratie. Daarbij zijn er factoren genoemd die persoonlijke sferen liggen, maar er zijn ook factoren genoemd die daar buiten liggen. Nu kan de overheid zich niet mengen in de factoren die in de persoonlijke sferen liggen, maar met de factoren die daar buiten liggen wel. De factoren waar de Surinaamse overheid verandering in zou kunnen aanbrengen liggen op het gebied van educatie, medische voorzieningen, politieke stabiliteit en carrière mogelijkheden in Suriname. Wanneer het om het onderwijs gaat, zou er geïnvesteerd moeten worden om de onderwijsvoorzieningen op het op een vergelijkbaar niveau met Nederland te krijgen. Daarnaast zou de Surinaamse regering moeten investeren in de kwaliteit van de medische zorg en de voorzieningen, waarbij deze uiteraard verbeterd worden. Investeren in de arbeidsmarkt om zo de carrière mogelijkheden te vergroten zou ook een bijdrage kunnen leveren om kennismigratie naar Suriname opgang te helpen. Uit de gesprekken met de 4 respondentgroepen bleek namelijk dat het overgrote deel vond dat de Surinaamse regering te weinig doet om de Nederlandse Surinamers naar Suriname te laten migreren en dat het wenselijk is. Als de Surinaamse regering wil dat de Nederlandse Surinamer naar huis (terug)keert, zal zij hun hiertoe moeten verleiden door de omstandigheden in Suriname te verbeteren. Op deze manier zouden de geluiden van “ik wou dat ik daar was en daar kon blijven” kunnen veranderen naar “ik ga voorgoed naar huis”...

Referenties

- Alberts, H.C. en H.D. Hazen (2005), "There are always two voices...": International students' intentions to stay in the United States or return to their home countries. In: *International Migration*. 43 (3): 131 - 152.
- Anarfi, J.K. en S. Jagare (2005), Towards the Sustainable Return of West African Transnational Migrants: What are the options? Conference paper: Arusha Conference, "New Frontiers of Social Policy". December 12 – 15.
- Anderson, B.R. O'G. (1992), *Long-distance Nationalism: World Capitalism and the Rise of Identity Politics*. Amsterdam: Centre for Asian Studies Amsterdam.
- Arango, J. (2000), Explaining Migration: A critical view. In: *International Social Sciences Journal*. 52 (165): 283 – 296.
- Arowolo, O.O. (2000), Return Migration and the problem of reintegration. In: *International Migration*. 38 (5): 59 – 82.
- Boissevan, J. en H. Grotenbreg (1987), Survival in spite of the law: Surinamese entrepreneurs in Amsterdam. In: *Revue Européenne des Migrations Internationales*. 3 (1): 199 – 222.
- Broër, C. (1997), Leven met twee landen: de sociale positie van Surinaamse remigranten in historisch sociologisch perspectief. In: *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*. 23 (4): 608 – 639.
- Bovenkerk, F. (1973), *Terug naar Suriname. Over opnamecapaciteit van de Surinaamse arbeidsmarkt voor Surinaamse retourmigratie uit Nederland*. Amsterdam: Antropologisch – Sociologisch Centrum, Universiteit van Amsterdam.
- Bovenkerk, F. (1976), *Wie gaat er terug naar Suriname? Een onderzoek naar de retourmigratie van Surinamers uit Nederland 1972 – 1973*. Amsterdam: Antropologisch – Sociologisch Centrum, Universiteit van Amsterdam.
- Cassarino, J.P. (2004), theorising return Migration: the Conceptual Approach to Return Migrants Revisited. In: *International Journal on Multicultural Societies*. 6 (2): 253 – 279.
- Chandler, C. en Y. Tsai (2001), Social factors in fluencing immigration attitudes: an analysis of data from the General Social Survey. In: *The Social Science Journal*. 38 (2001): 177 – 188.
- Chickrie, R. (2002), The Afghan Muslims of Guyana and Suriname. In: *Journal of Muslim Minority Affairs*. 22 (2): 381 – 399.
- Choenni, C. en C. Harmsen (2007), Geboorteplaats en etnische samenstelling van Surinamers in Nederland. In: *Bevolkingstrends*. 55(2007): 74 – 78.
- Datta, P. (2004), Push – pull factors of Undocumented Migration from Bangladesh to West Bengal: A Perception Study. In: *The Qualitative Report*. 9 (2): 335 – 358.

- Demmers, J. (2002), Diaspora and conflict: Locality, long-distance nationalism, and delocation of conflict dynamics. In: *The public*. 9 (1): 85 – 96.
- Dierx, A.H. (1988), A life-cycle model of repeat migration. In: *Regional Science and Urban Economics*. 18 (3): 383 – 397.
- Docquier, F. en H. Rapoport (2005), The economics of Migrants Remittances. Handbook of the Economics Reciprocity, Giving and Altruism. Institute for the Study of Labour. Working paper.
- Dustmann, C. (1997), Return Migration, Uncertainty and Precautionary Savings. In: *Journal of Development Economics*. 52 (2): 295 – 316.
- Dzvimbo, P. (2003, september), The International Migration of Skilled Human Capital from Developing Countries. A case study prepared for a Regional Training Conference on Improving Tertiary Education in Sub-Saharan Africa: Things That Work!, Accra.
- Engbersen, G., E. Snel, A. Leerkes, M. Van San en H. Entzinger (2003), Over landsgrenzen. Transnationale betrokkenheid en integratie. Rotterdam: Risbo Contactresearch BV. Erasmus Universiteit.
- Entzinger, H. (1996), Minderheden of medeburgers? Naar een nieuw integratieparadigma. In: Heeren, H., Vogel, P. & Werdmölder, H. (eds.) *Etnische minderheden en wetenschappelijk onderzoek*, Amsterdam/Meppel, Boom, pp. 80-97.
- Fox, J.E. (2003), National identities on the move: Transylvanian Hungarian labour migrants in Hungary. In: *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 29 (3): 449 – 466
- Greenwood, M.J. (1985), Human migration: theory, models and empirical studies. In: *Journal of Regional Science*. 25 (4): 521 – 544.
- Gellner, E. (1983), *Nations and Nationalism*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Górny, A. en D. Osipovič (2006), Return migration of second generation British Poles. CMR Working Papers, No. 6/64.
- Gowricharn, R. (2004), De duurzaamheid van het transnationalisme. De tweede generatie Hindostanen in Nederland. In: *Migrantenstudies*. 20 (4): 252 – 268.
- Hare, D. (1999), “Push” versus “Pull” factors in migration outflows and returns: Determinants of migration status and spell duration among China’s rural population. In: *Journal of Development Studies*. 35 (3): 45 – 72.
- Hillman, A. L. en A. Weiss (1999), Beyond international factor movements: cultural preferences, endogenous policies and the migration of people, an overview. In: Taini, R., J. de Melo, K.F. Zimmerman [eds.], *Migration: The Controversies and the Evidence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Integratie.net, online 2 – 3, 2007. <http://www.integratie.net/>

Itzigsohn, J. en C. Cabral, E. Hernandez Medina en O. Vazquez (1999), Mapping Dominican transnationalism: narrow and broad transnational practices. In: *Ethnic and Racial Studies*. 22 (2): 316 – 339.

Joly, D. (2002), Some Structural Effects of Migration on Receiving and Sending Countries. In: *International Migration*. 38 (5): 25 – 40.

Kennisaanval.nl, 2008. <http://www.kennisaanval.nl/>

Levitt, P. en M. Waters [eds.] (2002), *The Changing Faces of Home: The Transnational Lives of the Second Generation*. New York: Russell Sage Foundation.

Massey, D.S., J. Arango, G. Hugo, A. Kouaouci, A. Pellegrino en J.E. Taylor (1993), Theories of International Migration: A Review and Appraisal. In: *Population and Development Review*. 19 (3): 431 - 466

NMI, 2008. <http://www.nmi.nl/>.

Oberai, A.S., P.H. Prasad en M.G. Sardana (1989), *Determinants and Consequences of Internal Migration in India. Studies in Bihar, Kerala and Uttar Pradesh*. Delhi: Oxford University Press.

Oleson, H. (2002), Migration, return, and development: An institutional perspective. In: *International Migration*. 40 (5): 125 – 150.

Portes, A., L.E. Guarnizo, en P. Landolt (1999), The study of transnationalism: pitfalls and promise of an emergent research field. In: *Ethnic and Racial Studies*. 22 (2): 217 – 237.

Pryke, S. (2003), British Serbs and long distance nationalism. In: *Ethnic and Racial Studies*. 26 (1): 152 – 172.

Sassen, S. (1996), *Losing control? Sovereignty in an age of globalization*. New York: Columbia University Press.

Schiller, N.G., L.G. Basch en C.S. Blanc (1992), *Towards a transnational perspective on migration: Race, class, ethnicity, and nationalism reconsidered*. New York: New York Academy of Sciences.

Schiphol.nl, 2007. <http://www.schiphol.nl/Reizigers/Vluchttijden/Vluchttijden/Dienstregeling.htm>.

Sinn, E. en W. Cangbai (2003), *Moving Continuum: Migration, Remigration and the Layering of Identities. Subethnicity in the Chinese Diaspora conference*. Working Paper.

Simon, D. en R. Preston (1993), Return to the promised land: The Repatriation and Resettlement of Namibian Refugees, 1989 – 1990. In: Black, R. en V. Robinson [eds.], *Geography and Refugees: Patterns and Processes of Change*. London: Belhaven Press.

Skrbiš, Z. (2001), Long-distance Nationalism: Diasporas, Homelands and Identities. In: *Australian journal of political science*. 36 (1): 171 – 213.

Smith, M.P. en L.E. Guarnizo (1998), *Transnationalism from Below*. In: Smith, M.P. en L.E. Guarnizo [eds.], *Transnationalism from Below. Comparative Urban and Community Research*. New Brunswick: Transaction Publishers.

- Tsuda, T. (2003), *Strangers in the Ethnic Homeland. Japanese Brazilian Return Migration in Transnational Perspective*. New York: Columbia University Press.
- Verkuyten, M. (1999), *Etnische identiteit: theoretische en empirische benadering*. Amsterdam: Het Spinhuis Amsterdam.
- Vertovec, S. (1999), *Conceiving and researching transnationalism*. In: *Ethnic and racial studies*. 22 (2): 447 – 462.
- Vertovec, S. (2001), *Transnationalism and Identity*. In: *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 27 (4): 573 – 582.
- Vertovec, S. (2002, februari), *Transnational Networks and Skilled labour migration*. Working Paper given at: *Ladenburger Diskurs "Migration" Gottlieb Daimler und Karl Benz –Stiftung, Ladenburg*.
- Waldinger, R. (2008), *Between "Here" and "There": Immigrant Cross-Border Activities and Loyalties*. In: *International Migration Review*. 42 (1): 3 – 29.
- Waldinger, R. en D. Fitzgerald (2003), *Immigrant "Transnationalism" Reconsidered*. Op: eScholarship. University of California. <http://escholarship.org/uc/item/067683p8>.
- Wise, A. (2004), *Nation, Transnation, Diaspora: Locating East Timorese Long-Distance Nationalism*. In: *Journal of Social Issues in Southeast Asia*. 19 (2): 151 – 180.
- Wiseman, R.F. en C.C. Roseman (1979), *A Typology of Elderly Migration Based on the Decision Making Process*. In: *Economic Geography*. 55 (4) 324 – 337.
- Zimmermann, K.F. (1996), *European Migration: Push and Pull*. In: *International Regional Science Review*. 19 (1+2): 95 – 128.

Bijlage 1a: Leidraad interview vragen “Doeners, Willers en Blijvers”

- 1 – Naam:
- 2 – Leeftijd:
- 3 – Geslacht:
- 4 – Email adres:
- 5 – Etnische afkomst:
- 6 – Woonachtig in NL/Sme, sinds:
- 7 – Geboorteland NL/Sme:
- 8 – Nationaliteit:
- 9 – Opleidingsniveau; Hbo/Academisch
- 10 – Beroep en sector:

- 11 – Gaat u wel eens naar Sme?
 - Hoe vaak
 - Doel
 - Veel contacten in Sme?
 - Wat trekt u aan in Sme?
 - Mist u de culturele uitingen van Sme?
 - Kan er gezegd worden dat u een zekere mate van nationalistisch gevoel heeft jegens Sme?
 - Heeft u wel eens deelgenomen aan ondersteunende activiteiten tbv Sme?
 - Gaat u wel eens naar bijeenkomsten zoals Kwakoe, Milan?

- 12 – Waar voelt u zich meer thuis, NL/Sme?
 - Voelt u zich meer Sme-er of NL-er?
 - Waarom?
 - Voelt u zich meer geaccepteerd in Sme/NL?
 - Bent u succesvol in NL?
 - Voelt u zich gewenst in NL?
 - Heeft u er een eigen woning?

- 13 – Welke taal spreekt u met familie/vrienden/kennissen?
 - Heeft u veel familie/vrienden/kennissen in Sme?
 - Goed contact met hun?
 - Voelt u zich meer verbonden met uw Sme/NL vrienden?
 - Maakt u wel eens geld over naar Sme?
 - Stuurt u wel eens goederen naar Sme?

- 14 – Met welke normen en waarden zou u uw kinderen het liefst opvoeden?
 - Waarom?

- 15 – Houdt u zich bezig met organisaties die een connectie hebben met Sme?

- 16 – Houdt u de politiek in Sme in de gaten?
 - Is de politiek stabiel?

- 17 – Wat trekt u aan, aan Sme en wat aan NL?

18 – Zijn volgens u de onderwijscapaciteiten in Sme/NL beter?

- Levensstandaard?
- Onderwijsmogelijkheden voor kinderen in Sme/NL beter?
- Goede coördinatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt?
- Zijn er genoeg arbeidsmogelijkheden in Sme?
- Zijn er meer voordelen in Sme/NL met uw kwalificaties?
- Heeft u contacten die u aan werk zouden kunnen helpen in Sme?
- Kan een hoogopgeleide zich verder ontwikkelen in Sme?
- Zou u uw competenties volledig kunnen benutten in Sme?

19 – Is Suriname volgens u op technologisch gebied goed ontwikkeld?

20 – Biedt Suriname een goede toekomst?

- Is de economische situatie stabiel?
- Is er een strijd voor levensonderhoud nodig?

21 – Is migratie naar Sme goed geregeld door de overheid in Sme?

- Is er beleid?
- Wordt er genoeg gedaan om hoogopgeleiden aan te trekken?
- Zou de Sme overheid hier meer aandacht aan moeten besteden?

22 – Is er veel armoede in Sme?

- Is dit van invloed op uw beslissing betreft migratie?
- Denkt u bij migratie veel in aanraking te komen met armoede?

23 – Heeft u een relatie?

- Kinderen; hoeveel, schoolgaand, studerend?

24 – Wat zou er volgens u in Sme moeten veranderen om de stap van migratie voor hoogopgeleiden te stimuleren?

25 – Vindt u de levensstijlen tussen Sme en NL veel van elkaar verschillen?

- Zijn er grote verschillen tussen de gewoontes van de mensen in Sme en NL?
- Zou u zich de dagelijkse levensstijlen van Sme makkelijk kunnen toe-eigenen?
- Wordt u in Sme als een Sme-er of buitenlander gezien?
- Grote verschillen in samenlevingsregels tussen NL en Sme?

26 – Heeft u een goede baan in NL?

- Is voor u de hoogte van salaris belangrijk?
- Werkomstandigheden in Sme anders dan in NL?

27 - Welke van de volgende onderwerpen zouden voor u meetellen in uw overweging voor migratie naar Suriname:

- Openbaar vervoer
- Wegen
- Infrastructuur (stoepen, verkeersborden, onderhoud straatbeeld, etc)
- Medische zorg
- Onderwijs voor kinderen
- Verkrijgbaarheid van levensmiddelen
- Verkrijgbaarheid van diverse producten
- Uitkeringen (werkloosheids, ouderdoms, etc)
- Samenleving
- Bereikbaarheid
- Familie
- Vrienden/Kennissen
- Inkomen
- Universitaire scholing

Bijlage 1b: Leidraad interview vragen “Ingezetenen”

- 1 – Naam:
- 2 – Leeftijd:
- 3 – Geslacht:
- 4 – Email adres:
- 5 – Etnische afkomst:
- 6 – Woonachtig in NL/Sme, sinds:
- 7 – Geboorteland NL/Sme:
- 8 – Nationaliteit:
- 9 – Opleidingsniveau; Hbo/Academisch:
- 10 – Beroep en sector:

- 11 – Gaat u wel eens naar NL?
 - Hoe vaak
 - Doel
 - Veel contacten in NL?
 - Wat trekt u aan in NL?
 - Zou u in NL willen wonen en werken, waarom? (voorgoed of tijdelijk?)

- 12 – Zijn volgens u de onderwijscapaciteiten in Sme/NL beter?
 - Levensstandaard?
 - Onderwijsmogelijkheden voor kinderen in Sme/NL beter?
 - Goede coördinatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt?
 - Zijn er genoeg arbeidsmogelijkheden in Sme?
 - Zijn er meer voordelen in Sme/NL met uw kwalificaties?
 - En voor de h.o.n.s.?
 - Kan een hoogopgeleide zich verder ontwikkelen in Sme?
 - Maakt een h.o.n.s. een kans op een goede baan in Sme?
 - Zou een Nederlandse Surinamer zijn competenties volledig kunnen benutten in Sme?
 - Kunt U uw competenties goed benutten in Sme of kan dit beter in NL?

- 19 – Is Suriname volgens u op technologisch gebied goed ontwikkeld?

- 20 – Biedt Suriname een goede toekomst?
 - Is de politieke situatie stabiel?
 - Is de economische situatie stabiel?
 - Is er een strijd voor levensonderhoud nodig?

- 21 – Is migratie naar Sme goed geregeld door de overheid in Sme?
 - Is er beleid?
 - Wordt er genoeg gedaan om hoogopgeleiden aan te trekken?
 - Zou de Sme overheid hier meer aandacht aan moeten besteden?

- 22 – Is er veel armoede in Sme?
 - Is dit van invloed op uw beslissing betreft migratie?
 - Denkt u dat een h.o.n.s. bij migratie veel in aanraking komt met armoede?

- 24 – Wat zou er volgens u in Sme moeten veranderen om de stap van migratie voor hoogopgeleiden te stimuleren?

25 – Vindt u de levensstijlen tussen Sme en NL veel van elkaar verschillen?

- Zijn er grote verschillen tussen de gewoontes van de mensen in Sme en NL?
- Zou u zich de dagelijkse levensstijlen van Sme makkelijk kunnen toe-eigenen?
- Ziet u de Nederlandse Surinamer als een Surinamer of als een Nederlander?
- Grote verschillen in samenlevingsregels tussen NL en Sme?
- Is er een groot verschil tussen levensstandaarden in NL en Sme?
- Is er een groot verschil in de verhouding salaris-levensonderhoud tussen NL en Sme?
- Waar is de kwaliteit van het leven beter?

26 – Heeft u een goede baan in NL?

- Is voor u de hoogte van salaris belangrijk?
- Zou dit voor de h.o.n.s belangrijk zijn?
- Werkomstandigheden in Sme anders dan in NL?
- Is de baan zekerheid in NL of Sme groter?

27 - Welke van de volgende onderwerpen zouden verbeterd moeten worden om migratie van hoogopgeleiden naar Suriname te bevorderen:

- Openbaar vervoer
- Wegen
- Infrastructuur (stoepen, verkeersborden, onderhoud straatbeeld, etc)
- Medische zorg
- Onderwijs voor kinderen
- Verkrijgbaarheid van levensmiddelen
- Verkrijgbaarheid van diverse producten
- Uitkeringen (werkloosheids, ouderdoms, etc)
- Samenleving
- Bereikbaarheid
- Familie
- Vrienden/Kennissen
- Inkomen
- Universitaire scholing

Bijlage 2a: Respondentenlijst "Willers"

Resp.	Sekse	Leeftijd	Opleidings-niveau	Sector werkzaam	Nu migreren	Later migreren	Geboren in	Migratie leeftijd
01	Vrouw	29	Academisch	Welzijn	Weet niet	Weet niet	Nederland	n.v.t.
02	Vrouw	31	HBO	Onderwijs	Weet niet	Weet niet	Suriname	0
03	Man	50	HBO	Beveiliging	Ja	Ja	Suriname	15
04	Vrouw	29	Academisch	Huisvrouw	Ja	Ja	Suriname	1
05	Vrouw	30	Academisch	Zakelijk dienst	Weet niet	Weet niet	Suriname	0
06	Vrouw	21	HBO	Student	Nee	Weet niet	Nederland	n.v.t.
07	Vrouw	43	Academisch	Rijksoverheid	Ja	Ja	Nederland	n.v.t.
08	Vrouw	22	HBO	Bankwezen	Ja	Ja	Suriname	3
09	Vrouw	53	HBO	Onderwijs	Ja	Ja	Suriname	18
10	Man	31	HBO	Horeca	Ja	Ja	Suriname	4
11	Vrouw	32	HBO	Jeugdzorg	Weet niet	Weet niet	Suriname	3
12	Vrouw	60	HBO	Onderwijs	Ja	Ja	Suriname	25
13	Vrouw	19	Academisch	Student	Weet niet	Weet niet	Nederland	n.v.t.
14	Man	38	Academisch	Medisch	Ja	Ja	Suriname	3
15	Vrouw	37	Academisch	Gezondheidszorg	Ja	Ja	Suriname	1
16	Vrouw	22	Academisch	Medisch	Ja	Ja	Suriname	1
17	Vrouw	26	HBO	Commerciële dienst	Weet niet	Weet niet	Nederland	n.v.t.
18	Man	54	HBO	Justitie	Ja	Ja	Suriname	12
19	Man	25	HBO	Gezondheidszorg	Weet niet	Weet niet	Nederland	n.v.t.
20	Vrouw	26	HBO	Student	Nee	Weet niet	Nederland	n.v.t.
21	Vrouw	24	Academisch	Zorg	Ja	Ja	Nederland	n.v.t.
22	Vrouw	29	Academisch	Overheid	Ja	Ja	Suriname	1
23	Man	28	Academisch	ICT	Weet niet	Ja	Suriname	2
24	Vrouw	37	HBO	Biofar. Proc. technieken	Ja	Ja	Suriname	3
25	Man	52	HBO	Metaal	Ja	Ja	Suriname	18
26	Vrouw	60	HBO	Gezondheidszorg	Ja	Ja	Suriname	20

27	Man	63	HBO	Vut	Weet niet	Weet niet	Suriname	19
28	Vrouw	39	Academisch	Overheid	Ja	Ja	Suriname	7
29	Vrouw	38	HBO	Chemische	Ja	Ja	Suriname	6
30	Vrouw	26	HBO	Overheid	Weet niet	Weet niet	Nederland	n.v.t.

Bijlage 2b: Respondentenlijst “Blijvers”

Resp.	Sekse	Leeftijd	Opleidings-niveau	Sector werkzaam	Nu migreren	Later migreren	Geboren in	Migratie leeftijd
01	Man	29	HBO	ICT	Nee	Nee	Nederland	n.v.t.
02	Man	52	HBO	Onderwijs	Nee	Nee	Nederland	n.v.t.
03	Vrouw	24	Academisch	Student	Nee	Nee	Nederland	n.v.t.
04	Man	35	HBO	Verzekering	Nee	Nee	Suriname	2
05	Man	42	HBO	Luchtvaart	Nee	Nee	Suriname	7
06	Vrouw	41	Academisch	Overheid	Nee	Nee	Suriname	5
07	Vrouw	23	HBO	Media	Nee	Nee	Nederland	n.v.t.
08	Man	29	Academisch	ICT	Nee	Nee	Nederland	n.v.t.
09	Vrouw	41	Academisch	Welzijn	Nee	Nee	Suriname	5
10	Vrouw	25	HBO	Onderwijs	Nee	Nee	Nederland	n.v.t.
11	Vrouw	25	Academisch	Juridisch	Nee	Nee	Nederland	n.v.t.
12	Man	24	Academisch	Financiële	Nee	Nee	Nederland	n.v.t.
13	Vrouw	26	Academisch	Overheid	Nee	Nee	Suriname	0
14	Vrouw	24	Academisch	Zorg	Nee	Nee	Nederland	n.v.t.
15	Vrouw	23	HBO	Student	Nee	Nee	Nederland	n.v.t.
16	Man	53	Academisch	Onderwijs	Nee	Nee	Suriname	17
17	Man	76	HBO	Sociale sector	Nee	Nee	Suriname	23
18	Vrouw	21	HBO	Student	Nee	Nee	Suriname	2
19	Man	34	HBO	Logistiek	Nee	Nee	Nederland	n.v.t.

Bijlage 2c: Respondentenlijst "Doeners"

Resp.	Sekse	Leeftijd	Opleidings-niveau	Sector werkzaam	Nationaliteit	Geboren in	Migratie leeftijd naar NL
01	M	57	HBO	Agrarisch	Nederlandse	Suriname	25
02	M	35	Academisch	ICT	Nederlandse	Suriname	7
03	V	40	Academisch	Gezondheid	Nederlandse	Suriname	10
04	M	58	Academisch	Productie	Nederlandse	Suriname	27
05	M	57	HBO	Bedrijfs-adviseur	Nederlandse	Suriname	28
06	V	40	HBO	Onderwijs	Nederlandse	Suriname	10
07	V	42	HBO	Personeels-zaken	Nederlandse	Suriname	13
08	V	55	Academisch	Juriste	Nederlandse	Suriname	24
09	V	32	HBO	Media	Nederlandse	Nederland	n.v.t.
10	M	33	Academisch	Medische	Nederlandse	Nederland	n.v.t.
11	V	41	Academisch	Beleid	Nederlandse	Suriname	10
12	V	56	HBO	Hulpverlening	Nederlandse	Suriname	26
13	M	57	Academisch	Bestuurs-sector	Nederlandse	Suriname	26
14	M	40	Academisch	Onderwijs	Nederlandse	Suriname	12
15	V	59	Academisch	Onderwijs	Nederlandse	Suriname	27
16	V	32	HBO	Media	Nederlandse	Suriname	4
17	V	44	Academisch	Beleid	Nederlandse	Suriname	15
18	M	42	HBO	Financiële dienstverl.	Nederlandse	Suriname	13
19	M	37	Academisch	Gezondheids-zorg	Nederlandse	Suriname	9
20	M	58	Academisch	Onderzoek	Nederlandse	Suriname	27
21	V	51	HBO	Hulpverlening	Nederlandse	Suriname	21
22	M	29	Academisch	Economische sector	Nederlandse	Nederland	n.v.t.
23	V	44	HBO	Gezondheids-zorg	Nederlandse	Suriname	16
24	M	35	HBO	IT	Nederlandse	Nederland	n.v.t.
25	V	55	HBO	Onderwijs	Nederlandse	Suriname	27
26	V	57	Academisch	Jurist	Nederlandse	Suriname	28

27	M	59	HBO	Juridische hulpverlening	Nederlandse	Suriname	29
----	---	----	-----	-----------------------------	-------------	----------	----

Bijlage 2d: Respondentenlijst “Ingezetenen”

Respondent	Sekse	Leeftijd	Opleidingsniveau	Sector werkzaam
01	V	20	HBO	Gezondheidszorg
02	V	25	Academisch	Biomedisch
03	M	34	HBO	Farmaceutisch
04	M	31	HBO	Gezondheidszorg
05	V	29	Academisch	Overheid
06	M	36	Academisch	Medische
07	V	35	Academisch	Overheid
08	M	21	HBO	ICT
09	V	37	Academisch	Economische
10	V	22	HBO	Toerisme
11	M	32	Academisch	ICT
12	M	26	Academisch	ICT
13	V	28	Academisch	Overheid
14	M	39	HBO	Onderwijs
15	V	25	Academisch	Beleid
16	M	44	Academisch	Medische
17	M	24	HBO	IT
18	V	48	HBO	Management
19	M	29	Academisch	Onderzoek
20	M	49	HBO	Media
21	V	26	Academisch	Economische
22	V	24	Academisch	Scheepsvaart
23	V	21	HBO	Land- en Bosbouw

24	M	41	HBO	Zorg
25	V	37	Academisch	Medische
26	V	45	HBO	Zelfstandig ondernemer
27	M	35	Academisch	ICT
28	V	34	HBO	Laborant